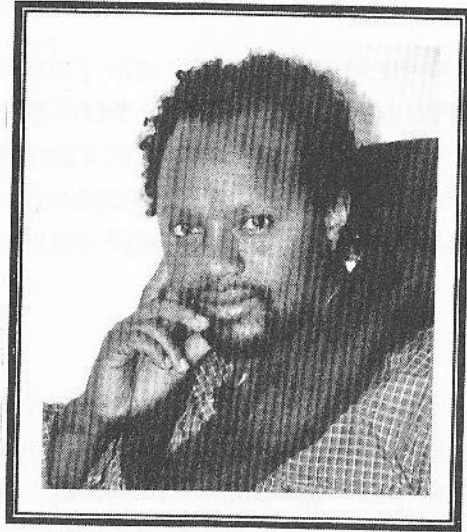

ጋዜጠኛ ተመስገን ደሳለኝ

ክፍል አምስት
የሕዳሴው አብዮት

- የ«ቀለም» አብዮት...
- «አብዮታዊ ሁኔታ»
- ሠላማዊ ትግል? ወይስ...
- ለወጥ ወይ ለስለባ?
- የሕዳሴ አብዮት!
- የኢትዮጵያ ሕዳሴ
- የ«ሕዳሴ አብዮት» ተዋሰኑ
- የሕዳሴው ፊት መሪዎች
- የትግሉ ስልቶች...
- የአብዮቱ የመጀመሪያ ጥያቄዎች
- የመከሩ ወቅት...

ምዕራፍ አንድ የ«ቀለም» አብዮት...

የቀዝቃዛው ጦርነት ማብቃትን ያበሰረው የጀርመን ግንብ ሊፈርስ ሲሰት ዓመታት ብቻ በቀሩበት ከዕለታት በአንዱ ቀን፤ ቅጥ ባጣ አምባ - ገነንቱ እና ሀገሪቷን የግል ርስቱ በማድረግ የሚታወቀው፤ የፈሊፒንስ-ፕሬዝዳንት ፈርዲናንድ ማርቆስ፤ «ታሪካዊ» የሚባል ትልቅ ስህተትን ፈፀመ፤ ጠንካራ ተፎካካሪው እንደሚሆን ቅድመ-ግምት ተሰጥቶት የነበረውን የተቃዋሚው ቡድን መሪ ካሰገደለ ከጥቂት ጊዜያት በኋላ እንዲካሄድ የፈቀደውን የይስሙላ ምርጫ በአሳፋሪ መልኩ አጭበርብሮ አሸናፊነቱን አወጀ። ይህን ጊዜ የሕዝቡን ትዕግስት መሟጠጥ የተረዱና መነሻቸው ካቶሊክ ቤተ-ክርስቲያን የሆኑ ቁጡ ወጣቶች ድንገት እንደ ደራሽ ውሃ የማይላ ጎዳናዎችን አጥለቀለቁ። ከየካቲት 22 እስከ የካቲት 25 ለሶስት ተከታታይ ቀናት ባካሄዱት ሕዝባዊ ንቅናቄም ጡንቻቸውን ማርቆስ ከመንበሩ ፈነቀሉት። ፈሊፒንውያኑ አመፀኞች፤ በሀገሬው ባህልና ጥንታ ዊ እምነት መሠረት እንቅስቃሴው ሰላማዊ መሆኑን ለመግለፅ ሲሉ በማይላ አውራ መንገዶች ተቃውሞውን ለማክሸፍ ታንክ ጠምደው ለተሰለፉት ወታደሮች ቢጫ አበባ እየሰጡ ማለፋቸውን ተከትሎ፤ አመፁ «ቢጫ

አብዮት» ለመሰኘት ቢቃ። ይህ አዲስ ክስተትም በዳህራዊዎቹ ጥቂት ዓመታት በምስራቅ አውሮፓ ሀገራት ለተቀጣጠሉ አብዮቶች በቀለም መስየም ታላቅ አብነት ሊሆን መቻሉን በጉዳዩ ዙሪያ የተደረጉ ጥናቶች ያሰረዳሉ። በዚች ከፍለ-አህጉር በ1990ዎቹ አጋማሽ የተቀጣጠሉት አብዮቶች ሕዝባዊ አመቶች፤ እንደየሀገራቱ ባሕልና ወግ የተለያዩ ቀለማትን በትዕምርትነት መጠቀም መጀመራቸውም የሚያስረግጠው ይህንኑ እውነታ ነው።

የ2002ቱ የኢራክ አብዮትም «አረንጓዴ» የሚል ስያሜ ያገኘው፤ የተቃውሞ መሪው ሆስኒ ሞሳቬ የምርጫ ቅስቀሳ ላይ ከተጠቀመበት ቀለም ተወስዶ ሲሆን፤ የቅርቡ የግብፅ አብዮትም በድሮዋ ፈርዲናንድ ምድር ልማድ መሠረት የትንሳኤ፤ የህይወትና የፀሐይ ተምሳሌት በሆነው «ሎተስ» በተባለ አበባ እንዲሰየም በአብዮተኞቹ ተመርጧል (የድህረ-መግቢዝ ግብፅን ወደጥንት ታላቅነቷ የመመለስ ግብን ይተረጎማል በሚል)።

...ይህ ሁኔታም ቀድሞ (አብዛኛውን ጊዜ) በግራ-ዘመናዊ (በኮሙኒስቶች) ይመራ የነበረው ጡብ-መንጃ ቅልቅሎ አብዮት ተመራጭነቱ እየደበዘዘ በመሄዱ፤ በአምባ-ገነን ሥርዓታት ላይ የሚነሱ ሠላማዊ የተቃውሞ ንቅናቄዎች ሁሉ በ«ቀለም አብዮት» እየተጠሩ መምጣታቸው የተለመደ ክስተት ለመሆኑ አይነተኛ ማሳያ ነው።

የቀለም አብዮቶች በረከቶች

በምስራቅ አውሮፓ በአድቃዊው የማሕበረ-ሰብ (ሶሻሊስት) ሥርዓት ውድቀት ማግስት ብቅ ያሉት መሪዎች ዴሞክራሲያዊ ተቋማትን በመገንባት ሽግግሩን መምራት ባለመቻላቸው እና ነፃ ማሕበረ-ሰብ ለመፍጠር የተነቃቃውን ልሂቅ ህልሞች በኃይል ማጨንገፋቸው፤ የቀለም አብዮቶች አይነተኛ የትግል ምርጫ እንዲሆኑ ማስገደዱን ስለጉዳዩ

የሚያወሱ ድርሳናት ያስረግጣሉ። በመጨረሻው የከሙኒዝም መንገድ ተከትሎ የዘመን እና በዚህ ክፍለ-ዘመን መገኛ ላይ ግዙፎችን ሥርዓታት ያፈራረሱ ማሕበረ-ሰባዊ መነሻዎች (አብዮቶች) ከከሙኒዝም ወደ ዲሞክራሲያዊ አስተዳደር መሸጋገርን ዋነኛ ዓላማ ከማድረጋቸው በተጨማሪ፣ ባተገባበር የጋራ መለዩ እንዳላቸው ይታወቃል። በተለይ በአደባባይ ድንኳን ዘርግ ለሳምንታት ወይ ለወራት በመቀመጥ፤ አሊያም ለተከታታይ ቀናት ሠላማዊ ሰልፎችንና የሥራ ማቆም አድማዎችን በመምታት መንግስታዊ ተቋማትን የሚያሸመደምዱበት ሰልፉ... ለተመሳሰሏቸው ግንባር-ቀደም ተጠቃሽ መገለጫዎች ተደርገው ይወሰዳሉ፤ አብዛኛዎቹ የምርጫ መጭበርበርን ተከትለው የሚቀጣጠሉ አብዮቶች መሆናቸውም ይበልጥ ያመሳስላቸዋል። ለዚህም ከፈላጊነት «ቢጫ አብዮት» እስከ የጀርጃያው «ፅጌረዳ»፤ ከካህናት «ሮክ» እስከ የዩክሬን «ብርቱካንማ አብዮት» ድረስ የተመለከተናቸው የአደባባይ ተቃውሞዎች በድህረ-ምርጫ ወቅት መቀስቀሳቸውን ማስታወሱ በቂ ነው። እንዲሁም ንቅናቄዎቹ በሙሉ በሲቪል ድርጅቶች አሊያም በወጣቶች ስብስብ መመራታቸው ሌላው የወል ባህሪያቸው ነው ማለት ይቻላል።

በጥቅሉ ባለፉት አስር ዓመታት ያየናቸው የቀለም አብዮቶች በዋናነት በመንገዱ ነፍስ-አባት ጀን ቫርፕ ቅዱሳን መፃህፍት የተቃኙ ሲሆኑ፤ በተለይም የአንገንሱኪን ረዥም እስር ላስከተለው ለ1985ቱ የበርማ እንቅስቃሴ የጻፈው «ከአምባገነንነት ወደ ዲሞክራሲ» የተሰኘ ስራው፤ ለታህሪር ወጣቶች ጭምር በመመሪያነት ማገልገሉ ይታወሳል። የዚህ የ86 ዓመቱ አዛውንት ጸሐፊ ዋነኛ ጭብጥ «ገዢዎች የሚሰነብቱት ሕዝብ እስከፈቀደ ድረስ ብቻ ነው። ዜጎች የመገዛት ፈቃዳቸው ቀስ በቀስ እየቀነሰ ከሄደ አምባ-ገነኖቹ መውደቃቸው አይቀርም። ይህንንም ለማድረግ እነርሱ የሚያሸንፉበትን የብረት ትግል ከመምረጥ ይልቅ፤ ሠላማዊ ሕዝባዊ አምቢተኝነት ብቸኛው መንገድ ነው» የሚል መሆኑ ለተቀባይነቱ አስተዋፅኦ ያደረገለት ይመስለኛል።

በሌላ በኩል የፔኮንሎቫኪያው የ«ቪልቪት» (ጀንትል) እና የዩጎዝላቪያው «ቡልዶዘር» አብዮቶች በስኬታማነት ለመጠቀስ የሚበቁ ናቸው። በሀዳር ወር 1981 ዓ.ም የተከበረውን አለም አቀፍ የተማሪዎች ቀን አስመልክቶ ፕራግ ከተማ በተሰባሰቡት ተማሪዎች ላይ ፖሊስ የወሰደው የኃይል ጭፍለቃ ያስቆጣቸው ግማሽ ሚሊየን ዜጎች ወደ መዲያይቱ አደባባይ በመትመም ያካሄዱት «የፕራግ ፀደይ» የተሰኘ ሕዝባዊ ዓመፅ፤ ከሙኒስት ሥርዓቱን ያንኮታኮተው በቀናት ልዩነት ውስጥ ነበር። በርግጥ ለዚህ ዓመፅ መነሳሳት፤ አብዮቱን እንዲመራ ከቤቱ የተጠራው ቫክላቭ ሆቪልና ጻዶች አቋቁመውት የነበረው «ቻርተር 77» የተሰኘው የመብት ተሟጋች ሲቪክ ማሕበር የፊት-አውራሪነቱን ይወስዳል። ብዙዎቹ አባላቱም ሀገሪቱ ፔክ እና ስሎቫክ ተብላ ለሁለት ከተከፈለች በኋላም በፖለቲካ ውስጥ ወሳኝ ሚና እንደነበራቸው ይታወሳል። ሌላኛው «አትፓር» በተሰኘ የወጣቶች ንቅናቄ ተመርቶ አምባ-ገነኑን ስሎቫካን ሚሎሶቪችን መፈንቀል የቻለው የ«ቡልዶዘር አብዮት» የተሰኘው ሕዝባዊ አመፅም፤ በሠላማዊነቱና በመልካም ምሳሌነቱ ከቀለም አብዮቶቹ ጋር አብሮ ይዘከራል። ይህን መሰሉን የአብዮት ቅርፅ በኢትዮጵያ አውድ ለመፈተሽ፤ አሉ የምግላቸውን ገፊ አብዮታዊ ሁኔታዎችን እና የስርዓቱ የማይፈቱ ጉድለቶችን አስ ተሳስረን መዳሰስ ይኖርብናል።

ምዕራፍ ሁለት

የ«ቀለም» አብዮቶች እና እኛ

በምስራቅ አውሮፓ ሀገራት የቀለም አብዮቶች የተካሄዱበት
 አውድ፣ እንደኛይቷ ኢትዮጵያ የሽግግር ማሕበረ -ሰቦች መሆናቸውን ጨምሮ
 በበርካታ ጉዳዮች ተመሳሳሉ መኖሩን መካድ እይቻልም። በተለይም በአረብ
 ሀገራት ይልቅ በእነዚህም ጋር የሚያስተሳስበው የዛሬ ለርባና ሃምሳ ዓመት
 የዲሞክራሲ ጥያቄ በኢትዮጵያም ተነስቶ የነበረ መሆኑ (መቼም በአረቦች
 ምድር በአሃዳዊትና ለስር ዓመት በፊት እንኳን እንዲህ አይነቱ ጥያቄ ሊነሳ
 ቀርቶ ሊታሰብ አለመቻሉን ልብ ይሏል)፤ ሀገራችንም ሆነች ምስራቅዊ
 በሕብረ-ሰብ ሥርዓት ማለፋቸው፤ በፖለቲካ የነቃ ማሕበረ -ሰብ ያላቸው
 መሆኑ (የቅርቡ የዩክሬን አብዮት ዋነኛ መነሻ መንግስታቸው ከአውሮፓ
 ሕብረት ይልቅ ሰሩሲያ የተለየ ዝንባሌ ማሳየቱን በመቃወም እንደሆነ
 ይታወቃል) እና መስል ተያያዥ ጭብጦች እነርሱ ያለቀበትን የለውጥ
 መንገድ መርምረን ከጠንካራውና ደካማ ጥናቸው መማር እንድንችል ዕድል
 ይፈጥራል ብሎ መደምደሙ ማጋነን አይሆንም።

ስለመጨው አብዮት እንዲህ አብዝተን እንድንጨነቅ
 የሚያስገድደን የተጠቀሱት ሀገራትን ሕዝብ፣ ለተቃውሞ አደባባይ
 ያወጧቸው ገፈ-ምክንያቶች እጅግ በከፋ መልኩ በዚህችም በእኛይቱ ሀገር
 ሞልተው የመትረፍረፋቸው እውነታ ነው። ከዚህ ቀደም የተካሄዱት ሁሉቱ
 አብዮቶች (የዩክሬኑ እና የ83ቱ) አሁንም ያልመለሷቸው በርካታ መሠረታዊ
 ጥያቄዎች ከመኖራቸው በተጨማሪ፤ ኢህአዴግ ያነበረው ሥርዓት
 የዲሞክራሲ ጭፍለቃው ገደብ የለሽነት እና የተሳሳተ ፖሊሲው ያስከተለው
 የኢኮኖሚ ድቀት ወደዚህ ጠርዝ የሚገፋ ተጨባጭ ሆኖ ነው።

በርግጥ የዩክሬኑ 66ቱም ሆነ የግንቦት ሃያው አብዮቶች
 ከአውሮፓ ውጤቶቻቸው ጋር የተመጣጠነ ባይሆንም፤ የራሳቸው የሆነ በጎ
 አበርክቶ ጥለው ማለፋቸው አይካድም። ከእነዚህ ውስጥ ቀዳሚው
 አዎንታዊ ተብሎ በታሪክ መዝገብ በምሳሌነት የሚጠቀሰው፤ ከባሕላዊ
 ሂሳብ ገንባዊ አገዛዝ ወደ ወታደራዊ ሥርዓት የተደረገ ለውጥ (ቢያንስ
 በሺዎች ለሚቆጠሩ ዓመታት የዘለቀውን ባለባታዊ የመደብ ልዩነት
 እንዳይመለስ አድርጎ ማሰናበቱ) እና የዘመናዊውን ሥነ-መንግስታዊ ኑባሬ
 የመፍጠር መከራው ሲሆን፤ ዳግማዊው አብዮት ደግሞ በተሻለ ሁኔታ
 የፓርቲ ፖለቲካን እና ሀሳብን የመግለፅ መስል ጀማሪችን ቢያንስ በሕገ -
 መንግስት ውስጥ እንዲካተት ማድረጉ ነው። ይህም ሆኖ ለዚህ ከአፍኦዊነት
 ያልዘለለ ውጤት ሲባል ለትውልድ ከፍተኛ የዳረገ አስቃቂ የእርስ በእርስ
 ዕልቂትን ያህል ውድ ዋጋ መክፈሉ መቼም ቢሆን የሚዘነጋ አይደለም። ዛሬ
 አብዝሃው ሕዝብ አብዮትን የሞት ነጋሪት የሚገኝም (መተላለፉን
 የሚያስከፋ) ሞት ብቻ አድርጎ በማሰብ ለመፍራትና ለመሸሸ የተገደደው
 ከዚህ ካሉ ፈው ጥቁር ታሪክ የተነሳ ነው። ግና፤ በእጅጉ ተስፋ ጥለንበት
 የምናቀንቅነው ዘመናዊው የቀለም አብዮት ቀርቶ በእነ ማርክስ አስተምህሮ
 የሚበየነው ብሉይ አብዮትም ቢሆን፤ ከሥርዓታዊ ለውጥ አምጪነቱ በዘለለ
 ጭቆና ላይዝዘዘው ማሕበረ -ሰብ ንቃተ-ህሊና ወሳኝ መሆኑ እኛ በሀገር ጉዳይ
 ላይ ምን አገባኝ የሚል ሕዝብን ወደ ጠንካራ የፖለቲካ ተሳታፊነት

የማሻገሩን አበርክቶ መዘንጋት የለብንም። የየካቲቱ አብዮት እንደ ፕሮፌሰር ባሕሩ ዘውዴ አገላለፅ በደስታና በተስፋ ተጀምሮ በሰቆቃና በፀፀት በደመደምም ከ66 እስከ 68 ዓ.ም መጨረሻ ድረስ ፈጥሮ የነበረው የአደባባይ ውይይትና የማሕበረ-ሰቡ የነቃ ተሳትፎ ለዚህ ጭብጥ ሁኔታ ማሳያ መሆን ይችላል።

በኢህአዴጋ ኢትዮጵያ የአብዮትን አስፈላጊነት ጠቅሶ አስተያየት መስጠቱ የሥርዓቱ አገልጋዮችን ብቻ ሳይሆን፤ ለውጥ ፈላጊውንም ሲያስበረግጠው (አልፎ አልፎም እንደ እርስ-በእርስ ግጭት ናፋቂ ቆጥሮ እስከማውጣት ሲያደርሰው) መስተዋሉ የተለመደ ሆኗል። ይህ ግን ታላቅ ስህተት ይመስለኛል። በምስራቅ አውሮፓም ሆነ በሰሜን አፍሪካ አገራት የተከሰቱት የዘመኑ አብዮቶች መነሻቸው አማራጭ ማጣት እንጂ፤ አብራት በወጠራቸው አሊያም የሥልጣን ጥማት ባከለፈለፋቸው ግለሰቦች ገፋፊነት የተካሄዱ አለመሆናቸውን ራሳቸው የንቅናቄው ሰለባዎችም የሚከዱት አይደለም።

የሆነው ሆኖ የሩሲያ አብዮት መሪ ቪላድሚር ኤሊች ሌኒን፤ የጉልበት አገዛዝ እንደቀድሞው በጭፍላቃ መቀጠል አለመቻሉ በአንድ በኩል፤ ተጨቋኞች ለተቃውሞ ማጉረምረማቸው በሌላ በኩል በተመሳሳይ ወቅት መከሰትን «አብዮታዊ ሁኔታ» ሲል ይገልፀው እንደነበረ ይታወቃል። ይህ የጉምቱ አብዮተኛ ድምዳሜም የዛሬይቱ ኢትዮጵያን ወቅታዊ ገፅታ በሚገባ የሚወክል መሆኑን እንደሚከተለው በማስረጃ አስደግፌ ለማተት እጥከራለሁ።

«አብዮታዊ ሁኔታ»

በኢትዮጵያችን ከ66ቱ እና 83ቱ ቀጥሎ ሦስተኛው አብዮት አይቀራ የሚሆንበት ምክንያት በሁለት ተከፍሎ የሚታይ ሲሆን፤ ይኸውም ሕዝባዊ ቁጣ ቀስቃሽ ኩነቶች እና አማራጭ መንገዶች መዘጋት በተመሳሳይ

ጠቅላላ መከሰት የሚል ነው። እነዚህን ሁለት አንጻ ጉዳዮችም በአዲስ መስመር ነጣጥለን፤ ተንትነን እንያቸው።

የመጀመሪያው «ቁጣ ቀስቃሽ ኩነቶች» በሚል የጠቀሰኩት ከሞላ ጎደል በሚከተሉት ችግሮች ይገለጣል፡- ሥርዓቱ ከእነአስከፊ አምባ-ገነን ባህሪው ከሁለት አስርታት በላይ በሰልጣን መቆየቱ የፈጠረው መሰላቸት፤ ቅጥ ያጣው መንግስታዊው መስፍን፤ ስልታዊ የሙብት ጭፍላቃ መረብ መዘርጋት፤ የመናገርና የመደራጀት ዲሞክራሲያዊ መብቶችን በ«ሕግ» ስም ማፈን፤ የዋጋ ንረትና የሥራ-አጥ ቁጥር በአስደንጋጭ ሁኔታ ማሻቀብ (በተለይም ከትምህርት ተቋማት ተመርቀው ለሚወጡት ወጣቶች ሥራ-አጥነት ብቸኛው ተጠያቂ ገዢው-ፓርቲ መሆኑ)፤ በአገሪቱ አስከፊ ድህነት መንስራፋቱ፤ የፍትሕ እጦት፤ የፕሬስ አፈና እየከፋ መምጣቱ (እንደ «ፍትህ»፤ «ፍኖተ ነፃነት»፤ «ልዕልና»፤ «ሰለፊያ» ጋዜጦች፤ እንዲሁም «አዲስ ታይምስ» እና «የሙስሊሞች ጉዳይ» ያሉ መጽሔቶችን በኃይል ወደመዘጋት ከመሻገር አልፎ ተርፎ ማሕበራዊ ድረ-ገጾች፤ የአሜሪካ እና የጀርመን ድምፅ የፌዴራል ስርጭት፤ አልጀዚራ እና ኢሳትን የመሳሰሉ ሚዲያዎችን «አመፅ ቀስቃሽ» በሚል ውንጀላ ለማፈን በመቶ ሚሊዮን ዶላር የሚቆጠር የድህ ሕዝብ ሃብት ማባከኑ)፤ በተለያዩ ከተሞች የታየው የዜጎች ከርስት መፈናቀል፤ የመሬት ቅርምት፤ እያቆጠቆጠ የነበረው የብዙሃን ፓርቲ ሥርዓት በ2002ቱ ምርጫ በአውራ ፓርቲ መጠቀሰሉ፤ የሲቪክና ሙያ ማሕበራት ከተፅእኖ መላቀቅ አለመቻል፤ የጭቁኑ ወታደር ኑሮ ከአጅ ወደአፍ መሆን፤ የእርሱ-አደሩም ሆነ የከተሜው ሕይወት አለመለወጥ፤ የብሔር ጥያቄ ከሽፈት ከእርስ በእርስ ፍጥጫ ተሻግሮ በተለያዩ ክልሎች የዘውጥ ቋንቋ ተናጋሪ ያልሆኑ ዜጎች መፈናቀል ማስከተሉ፤ ሕዝብን ከድህነት የሚታደግ የኢኮኖሚ እድገት አለመታየቱ፤ በሰላማዊና ሕጋዊ መንገድ ፍትሃዊ ጥያቄዎቻቸውን ባቀረቡ የአስልምና እምነት ተከታዮች ላይ በእርሲ፤ በወሎ፤ በአዲስ አበባና በመሳሰሉት አካባቢዎች በፀጥታ ኃይሎች የተፈፀመው ግድያ እና የጅምላ እስር፤ ማሕበረ ቅዱሳንን ለማፍረስ

አየተሞከረ ያለው ሴራ፣ የፌዴራሊዝም አወቃቀር የፈጠረው ችግር፣ አድሎአዊ አስተዳደር፣ መንደርተኝነት፣ ከፖለቲካው መገልል እና መሰል የአገዛዙ አረመኔያዊ ባሕሪያት አደባባዮቻችንን በቁጣ ለማጥለቅለቅ ሞልተው የተትረፈረፉ ገፈ-ምክንያቶች ለመሆናቸው በምንም መልኩ ማስተባበል አይቻልም።

በአናቱም የሁሉም የሥልጣን አርከን ጠቅላይ የነበረው አቶ መለሰ ማለፍን ተከትሎ የተፈጠረው የመዋቅር ክፍተት፣ ሕዝባዊ አገልግሎት የሚሰጡ ተቋማትን ከዕዝ ውጪ ማድረግ እና ቀድሞ በግንባሩ ውስጥ ተጨፍልቀው የቆዩ ጥያቄዎችም ሆኑ የተለያዩ ቅሬታዎች አባራቸውን አራግፈው ጠረጴዛው ላይ በግላጭ ፈጥጠው መቀመጣቸው በተጨማሪነት ይጠቀሳሉ።

አማራጭ...

በሁለተኛነት «የሙበት ማስከበሪያ አማራጭ መንገዶች መዘጋት» ተብሎ የተገለፀው የዜጎችን በምርጫ ፖለቲካ እምነት ማጣት፣ የተቋማት ነፃነት መጨፍለቅ፣ የሕግ-የበላይነት መሻርን ጨምሮ በጥቅሉ በሕገ-መንግስቱ የተደነገገው የሥርዓት መቀየሪያ መንገድ መብት መግርሰስን ይወክላል። ይህም በዛሬዋ ኢትዮጵያ ለመከሰቱ አብይ ማሰረጃ ሆኖ የሚጠቀሰው፣ በቀደመት አራት ምርጫዎች ገዢው ፓርቲ በማጭበርበር እና ኃይል በመጠቀም አሸናፊነቱን ማወጃ ብቻ ሳይሆን ከዕለት ወደዕለት የፖለቲካ ምህዳር መጥበብ፣ ሁሉም አይነት የፖለቲካና የዲሞክራሲ መብቶች መጨፍለቅ ነው።

ከዚህ በተቃራኒ የግንባሩ መፈፀም በደረሰው አብዮትን ከሽብር ድርጊት ቀለቅለው ከማውገዛቸው በተጨማሪ፣ የየካቲቱን አብዮት ጠልፎ ሥልጣን የተቆናጠጠውን የመንግስቱ ኃይል ማርያምን ዘግኖኝ ጭፍጨፋ ለዘመን ተጋሪዎቹ በ«ዘጋጢ ፈልጎ» ስም እያሳዩ እንደም ፍርሃት ለመፍጠር

መሞከር፤ ሁለትም «ከዚህ በላይ -ሰብ ሥርዓት ነፃ ያወጣንህ እኛ ነንና ሃምሳ ዓመት ሰጥ-ለጥ ብለህ ተገዛንህ ሰሰትም የቀለም አብዮትን ጭፍ ቀንድ አብቅለውበት ሽብር በመንዛት ላይ ያነጣጠረ ጊዜ ያለፈበት የፖለቲካ ቀማር በመቆመር መጠመዳቸው ከአብዮት ያነሰ አማራጭ እንዳይኖረን እድር ዳል። የዴሞክራሲያዊ መብቶች እና የሕግ የበላይነት በተከበረባቸው ሀገራት የሕንጻው ያህል ጠንካራ ኢኮኖሚያዊ ጥያቄዎች ቢነሱ ብዙውን ጊዜ ከአብዮት ይልቅ በምርጫ ፖለቲካ ብይን ሲሰጥባቸው መታዩቱ ግን መዘንጋት የለበትም።

በጥቅሉ በኢትዮጵያ ምድር ሕዝባዊ አብዮት አይቀሬ እንዲሆን ያስገደደው ዋነኛ ምክንያት ከላይ እንደጠቀስኩት ሁሉም የለውጥ መንገዶች እንዳያፈናፍኑ ሆነው በመዘጋታቸው እንጂ፤ ኢህአዴግ እንደሚወክሉት ዘግናኙን የቀይ-ነጭ ሽብር ታሪክ የመድገም ፍላጎት የተጠናወተው ፖለቲከኛ አለያም ተሟጋች ባራገበው የኑፋቂ ቅስቀሳ አለመሆኑ ከማንም የተሰወረ አይመስለኝም። ይህ አይነቱ የአብዮታዊ ግንባሩ ከሰፊ በሌሎች መሰል ጉዳዮች በተከሰተባቸው ሀገራት እንደታየው የአመፅን ነባራዊ ማሕበረ ፖለቲከኞች መነሻ ከመቀበል ይልቅ፣ በውጭ ኃይሎች ላይ ማሳበብን መምረጥ የተለመደ ከመሆኑ ጋር የሚያያዝ ነው። ለአብነት ም በቅርቡ ለእስር የተዳረጉትን ሰሰት ጋዜጠኞች እና የዞን ዘጠኝ መግሪዎችን ከሰ ማየቱ በቂ ነው። ከላይ የጠቀስኳቸው የምስራቅ-አውሮፓ ሀገራትም ላጋጠማቸው ሕዝባዊ አብዮት፣ በዋናነት አሜሪካንና የባለሀብቷን ጆርጅ ሶር ፋውንዴሽን የተባለ ተቋምን ሲወነጀሉ ተመልክተናል። ይህንን መሰሉ አብዮት ያሰጋው ኢህአዴግም የእነርሱን እርምጃ (ተቋሙን አስከመዘጋት መድረሳቸውን) በመከረፍ፣ ከጥቂት ዓመት በፊት ካወጣቸው ለዋጆች አንዱ መያዶችን አዳከም (ከእስር በመቆ የበለጠ የውጭ እርዳታን እንዳይቀበሉ በመከልከል) በቁም የሚገድል እንደሆነ አይዘነጋም። በጊዜው ግንባሩ ካቀረባቸው መከራከሪያዎች ይልቅ፣ አቶ መለሰ ለ«Famine and foreigners in Ethiopian» ፀሐፊ ፒተር ጊል፤ በምዕራባውያን ሀገራትና ተቋማት ድጋፍ

በሰብዓዊ መብቶች ላይ የሚሰሩትን መያዞች «የኒዮ ሊበራሊዝም እግረኛ ወታደሮችና ተለዋጭ ተቃዋሚዎች» ሲል መኮነኑ የአዋጁን በጀር አስረግጦ ይናገራል። እናም «ሊበራልነት ያሰቧትን አምራ...» ካልሆነ በቀር፤ ኢህአዴግ አለቅጥ አግኝቶ ሀገር-ምድሩን በደም የሚያጨቀይ «ጭራቅ» አስመስሎ ፍርሃት ለማንበር እየሞከረበት ያለው «የቀለም አብዮት» የራሱ ንድፈ-ሃሳብ የሌለው፤ ሠይፍ የማያማዝዝ፤ ፍፁም ሠላማዊ መሆኑ ከቶም ቢሆን ሊጠፋው እንደማይችል በግልፅ ይታወቃል።

አገዛዙ መሰል አብዮት በዚህች አገር እንዳይቀሰቀስ በሚል ስጋት እንቅልፍ አጥቶ ሲባን የሚያድረው እና የለውጥ መንገዶችን በጠቅላላ ለመዝጋት ሌት ተቀን የሚቆዘረው፤ የአረቡ «ፀደይ» መነቃቃት የጨቋኞቹን የሰሜን አፍሪካ መሪዎች መንበር በጥቂት ቀናት ውስጥ መገልበጡ የፈጠረበት ደንጋጤ ስለመሆኑ በርካታ ማሳያዎች አሉ። በወቅቱ ነፍሱን ይማረውና መለስ ዜናዊ በአደባባይ «ሕዝቡ ያምፃል ብለን ሳንተኛ አናድርም» ሲል ለማስተባበል ቢሞክርም፤ በጥቂት ወራት ውስጥ ብቻ በርካታ የተቃዋሚ ፓርቲ አባላትን፤ ጋዜጠኞችን፤ የመብት ተሟጋቾችን (አክቲቪስቶችን)። በዚህ ጉዳይ ወንጀሉ እስር ቤት መከተቱ የንግግሩን አራምባ-ቆበት ያስረገጠ እርምጃ ነበር።

በተጨማሪም የፓርቲው የግል ፕሮፓጋንዳ ማሰራጫ ልሳን እንዲሆን በተፈረደበት የኢትዮጵያ ቴሌቪዥን ጣቢያ ባለፉት ሶስትና አራት ዓመታት ብቻ በተለያዩ ሀገራት የተካሄዱ አብዮቶች አሉታዊ ጎን ላይ ያተኮሩ ዘገባዊ (ዶክመንተሪ) ፊልሞች እና «የሕትመት ዳሰሳ» በተሰኘ ፕሮግራሙ እየደጋገመ በማቅረብ አታከቶናል፤ ለወደፊቱም ይበልጥ እስኪያንገሸገሽን ገና ያታከተናል። በእነዚህ ፊልሞች እና ዝግጅቶች የአረቡ «ፀደይ»ንም ሆነ «የቀለም አብዮት»ን ደም አፋሳሽነት እየተደነቃቀፉ ብሔራዊ ፍርሃትን ለማንበር ከሞከሩ ዙምቢ «ተንታኞች» እና «ጋዜጠኞች» ድረስ ተሳታፊ ቢሆኑም፤ በስማ በለው የሰሜን አፍሪካውያንን ለውጥ መሻት እና የዩክሬንን

ሕዝብ አደባባይ መውጣት «ፍሪደም ሃውስ»ን ከመሳሰሉ ዓለም አቀፍ ተቋማት ጋር ደርበው ከመርገም ያለፈ ተጨባጩን የሀገራችንን እውነታ የሚያስረግጥ እንዳች ሊያሳምን የሚችል ፍሬ ያለው ነገር ሲናገሩ አልተደመጡም። ከዚህ ጎን ለጎንም «ሚሊየን ገበሬዎችን አፈራሁ»፤ «የምርጫ ሥርዓት ገነባሁ»፤ «ለአስራ አንድ ተከታታይ ዓመታት ከ10 በመቶ በላይ ዓመታዊ የኢኮኖሚ እድገት አስገኘሁ»፤ «የብሔር ብሔረሰቦችን መብት እስከ መገንጠል አስከበርኩ»፤ «ቀለበት መንገድ ሰራሁ»፤ «አባይን ልገድብ ነው»... ጂኒ ቁልቋል የሚለው ተራ ፕሮፓጋንዳ መልሰው መላልሰው በማስተጋባት የለውጥ መንፈሱን ለማጠልሸት የሄዱበት ርቀትም መልሶ ራሳቸውን ለትዝብትና ሀፍረት የዳረገ ይመስለኛል።

በርግጥም የድህረ-መለሱ ኢህአዴግ የፖለቲካ ማሻሻያ ከማድረግ፤ በመከላከያ ሠራዊቱ፤ በፌደራል ፖሊስ እና በደህንነት ሰራተኞቹ ደፍጣጭነት መተማመንን መርጦ፤ ስንም ዝምታው እንዳረበበ፤ አደባባዩም የፀጥታ ዳዋ እንደወረሰው፤ የእኛም መንበረ-ሥልጣን እንደተረጋጋ መሸቶ ይነጋል። በሚል ቀቢፀ-ተሰፋ ተወስዷል። ይህም ታሪክ ራሷ በተቃራኒው ቆማ የሦስተኛው አብዮት ስለባ እንዲሆን ለመበየኗ አመላካች ነው ብዬ አምናለሁ።

ምዕራፍ ሦስት

ሠላማዊ አመፅ? ወይስ...

«በሰት የወለደኝ ነፃ አውጪ ነኝ» ባዩ ህወሓት/ኢህአዴግ በሰሜን ተራሮች ላይ ቆራጥ የነገሩ ተዋጊ እያለም ሆነ መንግሥታዊ ሥልጣን ከተቆናጠጠ በኋላ ለሚሰነዘርበት ማንኛውም አይነት የኃይል ጥቃት የወጣ ማጥፋት አለማሸነፉን ላያሰላ በፍጥነት ዘሎ ለመዘፈቅ ሲያገነግር የተስተዋለበት አንድም ጊዜ አልነበረም፤ የአመፅ ትግል አህዱ ካለበት ቀን አንስቶ ላለፉት አርባ ዓመታት ከጀብሃ እስከ ኢህአ ፓላ ከእነግ እስከ ሉብነግ፤ ከትህዴን እስከ አርበኞች ግንባር፤ ከሻዕቢያ እስከ አልሸባብ... በሰም ለመጥቀስ ከሚያታከቁ ብረት-ነካሽ ድርጅቶች ጋር ወደ ፍልሚያ ለመግባት ከመወሰኑ በፊት ሠላማዊ መፍትሄዎችን ግራና ቀኝ የመፈተሽ ትዕግስትም ሆነ ልባዊ ፍላጎት ፍሮት እንደማያውቅ የራሱ የታሪክ ድርሳናት ሳይቀሩ በግላጭ የሚመለከቱት የማይታበል እውነት ነው። በተለይም ሀገር -በቀሎቹ ተቃዋሚ ድርጅቶች በአንዲህ አይነቱ አስገዳጅ ሁኔታ ነፍጥ እንግብው የመገኘታቸው ምስጢር፤ በቀጥታም ሆነ በዘወርዋራ የሥርዓቱ እጅ ስላለበት

መሆኑን የሚያስረዱ ማሳያዎች የበዙ ናቸው። ከነዚህ መሀል አንዱና ዋነኛው በርሱ አጋራነት የፀደቀውን ሕገ-መንግስት፤ በፕሮፍ መስፍን ወልደማርያም አገላለፅ «በሕገ-አራዊት»ነት ቀይሮ በአደባባይ መብቶቻቸውን መጨፍለቅ ነው፤ ከሁሉም በላይ ደግሞ በነፃ ምርጫ ማሸነፍም ሆነ ሥልጣን መጋራትን ጣመል በመርፈው ቀዳዳ...ን ያህል ማጥበብ እና «መንገዱን ጨርቅ ያድርግላችሁ» የምትለዋ የከረመች አብራቱ፤ ድርጅቶቹ «ዳር ቤቴ» አንዲሉ ያስገደደደቸው ገፈ-ምክንያቶች ስለመሆናቸው ቅንጣት ያህል አያጠራጥርም።

በግልባጭ በበርካታ ድርሳናት ስለጀብዳውና ተጋድሎው በሰፋነት የተተረከለት አብዮታዊ-ግንባሩ፤ ለሕዝባዊ እምቢተኝነት (ለሠላማዊ ትግል) ፈሪ እና ድንገተኛ የመሆኑ ነገር ተደጋግሞ መወሳከሩ ሌላ እውነት ነው ። ብረት ያነሱ ተቀናቃኞቹን በብረት ለመጋፈጥ ካለው ወኔ ይልቅ፤ ሠላማዊ ትግልን በተመሳሳይ ቋንቋ የማስተናገድ ፍርሃቱ እጥፍ ድርብ እንደሚልቅ በተጨማሪም የተረጋገጠ ጉዳይ ነው። በተለያዩ አጋጣሚ በደንጋጤ ሲርበተበት፤ እንቅልፍ ሲያጣ፤ ግብታዊ እርምጃ ሲወሰድ... የተስተዋለውም በሕግ የተፈቀደውን መብት ተንተርሰው የተቀሰቀሱ የተቃውሞ ትግሎች የተጠናከሩበት ጊዜያት ላይ ብቻ ነው። ማቆሚያ ያጣው ዘመቻ ነፃ -ፕሬስ ግባትም ከዚሁ የሚመደብ ነው።

በሠላማዊ የትግል ስልቶች ማዕቀፍ ስር የሚገኙ መብቶቻቸውን ለማስከበር የተነሱ ቆራጦች ለተቃውሞ በወጡ ቁጥር፤ ያለ ቅጥ መፍረከረኩን እና የእውር-ደንብር እርምጃ የመውሰዱን እውነታ በማስረጃ ለማስረገጥ በተለያዩ ጊዜ ከተመለከትናቸው ማሳያዎች እየጠቀሱ መመገቱ አስቸጋሪ አይደለምና ጥቂቶቹን ብቻ በአዲስ መስመር ላስታውሱ፤ -

፩

በ1993 ዓ.ም በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች የተነሳውንና የአካዳሚያዊ ነፃነትን ጥያቄ ያነገበውን ሠላማዊ ተቃውሞ ተከትሎ

በመደናገብ የተከሰተው ሕዝባዊ ንቅናቄ ምን ያህል የሚይዝ የሚጨበጠውን አሳጥቶት እንደነበረ ለመረዳት፣ በማግስቱ አስመሳይ ባህሪውን ባጋለጠ መልኩ በሃያና ሰላሳ ሺዎች የሚቆጠሩ የከተማይቱን ኗሪዎች (አብዛኞቹ በተቃውሞው ያልተሳተፉ) ከየቤታቸው እንዴት አፋፍሶ ለግፍ እስር እንደዳረጋቸው ማስታወሱ በቂ ነው። በወቅቱ ከስተቱ አገሪቱን ለሁለት ቀናት መንግስት-አልባ አስመስሏት እንደነበረ በተሳታፊነትም በታዛቢነትም ሁኔታውን የተከታተልን ዜጎች ሁሉ እንዘነጋውም።

፩

በ1995 ዓ.ም የሲዳማ ተወላጆች፣ ክልላዊነትን እና የሀዋሳ ከተማ ዕጣ-ፈንታን በሚመለከት ጥያቄ እንስተው በደቡብ ክልል ርዕሰ-መዲና ለተቃውሞ አደባባይ የወጡ ጊዜም፣ አብዮታዊ-ግንባሩ ምን ያህል ፈታኝ ሁኔታ ውስጥ ወድቆ እንደነበረ ማስታወሱ ለዛሬው ጠ/ሚኒስትርም ሆነ ለብዙዎቻችን የሚከብድ አይሆንም፤ ሥርዓቱ ያዘመታቸው የመከላከያና የፌደራል ፖሊስ ሠራዊት አባላት ሕጋዊውን የሲዳማ ተወላጆች ጥያቄ ለመቀልበስ፣ ጎዳናዎቹን በደም-አበላ በማጥለቅለቅ የፈጸሙት አሳዛኝ የጅምላ ጭፍጨፋ (ዘር ማጥፋት) በታሪክ መዝገብ ጥቁር ገፅ ላይ በማይፋቅ መልኩ ተከትሏል። ይህም ሆኖ የዚያ ሠላማዊ ተቃውሞ ውጤት፣ ለፌደራል መንግስቱ፣ ክልሉን በኃላፊነት ሲመራ የነበረውን ኃይለማርያም ደሳለኝን፣ በሽፈራው ሽጉጤ እንዲተካ ያስገደደ የሸንፈት ፅዋ አስጎንጭቶ አልፏል።

፪

በምርጫ 97 ዋዜማ ሚያዝያ 30 «ዴሞክራሲን እናወድስ» በሚል መሪሕ-ቃል «ቅንጅት» በጠራው ስብሰባ ላይ ተገኝቶ መስቀል አደባባይን ያጥለቀለቀው የሕዝብ «ሱናሚ»፣ ሥርዓቱን ለከባድ ድንጋጤ አጋልጦ፣ በሀፍረት አኮራምቶ፣ ለከፋ ስቃይ ዳርጎት እንደነበረሰ ከቶ ማን ሊዘነጋ ው

ይቻለዋል? ያኔ የተመለከትነው ገዥው-ፓርቲ ከፍተኛ ስጋት ላይ የጣለ አስደንጋጭ ትዕይንት፣ ዛሬም ድረስ ለሚተገብረው የቅድመ-ምርጫ አደን መስዋዕት እየዳረገን እንደሆነ ሁላችንንም የሚያስማማ እውነታ ነው (በዕለቱ ጠቅላይ ሚኒስትር መለስ ዜናዊ ምናልባት ሕዝቡ ከአደባባይ መልስ በቁጣ ገንፍሎ የቤተ-መንግስቱን አጥር ገርስሶ ሊገባ ይችል ይሆናል። በሚል ፍርሃት ከእነ ቤተሰቡ ደብረዘይት አየር ኃይል ግቢ ተሸሽጎ አሳልፏል የሚለው ወሬ ከሹከሹከታም በዘላለ በከተማዋ በስፋት ተናፍሶ ነበር)።

፫

ሕዝብ-መስሊሙ ከ2004 ዓ.ም ወርሃ ታሕሳስ ጀምሮ እያቀጣጠለው ያለው የተቃውሞ ትግልም፣ አገዛዙን ምን ያህል በፍርሃት እንዳራደው ለመረዳት በጉዳዩ ዙሪያ በየጊዜው የሚወጡ እርስ-በርስ የተምታቱ መግለጫዎችን እና በረብ-የለሽ «ዘጋቢ» ፈልጦቹ በህሰት ለመወንጀል የሄደበትን ርቀት መመልከቱ በቂ ነው። ይህንን ፍፁም ሠላማዊና ስልጡን የተቃውሞ ንቅናቄን ለማፈን የተወሰዱት የኃይል እርምጃዎችም፣ የእነ አባይ ፀሀቱን የይስሙላ ዲሞክራሲያዊ ባህሪ ለዓለም አቀፉ ማሕበረ-ሰብ ከማጋለጡ ባለፈ፣ ድርጅታቸው-ኢህአዴግን ለሳልሳዊ የውስጥ ከፍፍል መዳረጉን የመረጃ ምንጮች ያወሳሉ።

ስለምን ነፍጥ አናነሳም?

ከላይ ይህ ሥርዓት ለሕዝብ ፍላጎት እንዲዝ ሊገደድ የሚችለው በሠላማዊ ትግል ብቻ እንደሆነ በማሳያዎች ለማስረገጥ ሞከሪያ ለሁ። በዚህ ንዑስ-ርዕስ ደግሞ ብረት የማንሳትን ተገቢነት የሚያቀነቅኑ ልሂቃን፣ ለትግሉ ስልት አግባብነት የሚያገቧቸውን መከራከሪያዎች በሁለት መልኩ እናያቸዋለን፡-

በቀዳሚነት ከገዥው-ፓርቲ ተፈጥሯዊ ባህሪ ጋር እያይዘው፣ ለአቻቻይ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ የሚያስፈልጉ ባህሪያት በፍፁም

የማይስተዋሉበት፤ ይልቁንም ሕዝብ መንግስታዊነትን፤ የሕግ የበላይነትን፤ የተቋማት ነፃነትን፤ ሃሳብን በነፃነት የመግለፅ መብትን... የመስሉ ዕቤቶችን በመጨረሻ የሚታወቅ ነው። የሚል ጥቅል መከራከሪያ ያቀርባሉ (እውነታው እነርሱ እንደሚሉት ቢሆን እንኳ፤ ከድሉ በኋላ ብረት የሚቀላቀልበት ትግል የሚያፈራርሳቸውን ማሕበረ-ኢኮኖሚያዊ ተቋማትን እንደገና ከፍርስራሹ ዓመድ ላይ ለመጀመር የሚያስገድድ መሆኑን የዘገነት ይመስለኛል)።

ሁለተኛው ጭብጥ፤ የማሕበረ-ሰቡን የፖለቲካ ባህል እና የአንድ ወቅት የሠላማዊ ትግልን መከራ ከሸፈነ በማውሰት የሚቀነቀነው ነው። የፖለቲካ ባህላችን ለመረገጥ እና ተቀስኦን ለሚጨፈልቅ የመጠፋፋት መንገድ የቀረበ የመሆኑን መጥጋቻ ለክርክር በመግፋት የሃሳባቸው ማጠገን ያደርጉታል። ይሁንና የመድበለ-ፓርቲ ሥርዓትን እና ነፃ የአደባባይ ክርክርን ያልተላመደ ማሕበረ-ሰቡን አሁንም ለትጥቅ ትግል መጥራት ይሆኑ አሉታዊ ሕዝባዊ ባህርይ ከማጠናከር የዘለለ አንዳች ፋይዳ እንደሌለው ለመሟላት የሚያስችሉ በርካታ ነጥቦች አሉ። የማሕበረ-ሰቡ ለተራዘመ ሠላማዊ ትግል አይሆንም። ብለው የሚከራከሩ ጸሐፊዎች የሚጠቅሱት፤ 97 ላይ የተጨናገፈውን እንቅስቃሴና መስል ሕዝባዊ ተቃውሞን መሰረት በማድረግ ነው። በተለይም የቅንጅት ጉምቱ ፖለቲከኞች እስኪበቃን እንደነገሩን፤ ለህታቱን ሁላችንም የምንጋራው ይሆናል (የኢህአዴግ በልቅም ቅሉ)። ግና፤ የወቅቱ ከሰተት ከሠላማዊ ትግል ለማራጮች አነስተኛ ሚና የሚሰጠውን የም ሮጫ ፖለቲካን ብቻ ግብ ያደረገ መሆኑ ትግሉን ሞከረነዋል የሚለውን መከራከሪያ ያጎደለው ይመስለኛል። ከዚህ ይልቅ፤ ሠላማዊ ሕዝባዊ አብዮትን አንድም ጊዜ በቅጡ ሳንሞከር (በቀቢፀ-ተስፋ ተሞልተው የሥልጣን ጥማት ካስከራቸው ቀልባቸው ሳንታደገው) ጠብ-መንጃ ወደማንነብ መመለስ ቢያንስ በቂ መከራከሪያዎችን ያሳጣል ብዬ እምናለሁ።

የሆነው ሆኖ የዚህ ጽሑፍ ተጠየቅ ከተለመዱት ሁለቱ የትግል ስልቶች አንዱን መባረክ፤ ሌላኛውን ደግሞ ማውገዝ አይደለም። ይልቁንም በህወሓት ጠቅላይነት የሚመራው ሽግግር-ግንባር፤ ከብረት ትግል ይልቅ፤ በሕዝብ መንግስቱ ማዕቀፍ ስር ለሚጠቃለሉ ሕዝባዊ ንቅናቄዎች ብርክ የሚይዘው መሆኑን አፅንኦት ለመስጠት ነው። ርግጥ ነው ሁላችንንም ግራ-ገብ ኢህአዴግ ፍርሃት በናጠው ቁጥር ሲያሸው በጥፍ ወህኒ እያገረገ ስፈልግ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን እንኳን ያልጨረሱ ብላጭኞችን ግንባር በጥይት እየፈረከሰ፤ በል ሲለው ደግሞ ይህንን መከራ እና ስቃያችንን የምንተነፍስበት ሚዲያ እያሳጣን በምሬት እንደሞላን እንከድም። ይህ ሁሉ ሆኖም ግን ድርጅቱ የተከነበትንና ለፍልሚያ በጥፋፊያ የሚመርጠውን ጠብ-መንጃ እናናሳም። እዚህ ጋ መዘንጋት የሌለበት ቁም-ነገር ጠብ-መንጃ የማናነሳው ልብ-መሉሳታችን «ተራሮችን እንቀጠቀጥ»፤ ከሚለው ትውልድ ያነሰ ሆኖ በመገኘቱ አይደለም፤ ሚሊዮናት ዘመን ተጋሪዎ ቆይቶ ለሀገር ጉዳይ፤ ለሕዝብ ጥቅም ግንባራቸውን እንደማያጥፋ እውቃለሁና፤ ለሊያም ደግሞ የደኑ መመንጠር ምሽግ ስላሳጣን ወይም የምናፈገፍግበት መሬት ስለጠፋንም አይደለም። ብረት-ጠል የሆነው፤ በሠላማዊ ሕዝባዊ ዓመፅ ይህን ሥርዓት ለስቅም፤ ሊትዮጵያን ማደስ እንደሚቻል ካለን የፀና እምነት ባሻገር፤ ነባራዊውም ሁነት ሮጃ የሚያስረግጥልን ይሄንን በመሆኑ ብቻ ነው። በአንድ ወቅት መለስ ዜናዊ «ፊጂ ፋኖ ተሰማራ... እንደትል አልፈልግም» እንዳለው፤ ይህ ሠላማዊ የመጨረሻ መከራ በኢትዮጵያ ሰማይ ስር ዳግም ነፍጥ እንዳይነሳ ለስተማማኝ ቀስትናን ሰጥቶ እንደሚጠናቀቅ አልጠራጠርም። እንደዚያም ሆኖ ግን ብረት ያዋጣል የሚሉ ኃይሎች በመረጠት መንገድ ሥርዓቱን አስገድደው ወደ ብሔራዊ እርቅ እና አገራዊ ሕዳሴ ሊያመጡልን ከቻሉ፤ የትግላቸው ታላቅ አበርክቶ እንደሚሆን እምናለሁ። ወደምናልመው ሁለንተናዊ ሕዳሴ ለመድረስም የሚኖራቸውን ሚና በምንም አይነት መንሸ ላሳንሰው አይቻለኝም።

ምዕራፍ አራት

ለለወጥ ወይ ለሰለባ?

«ዋይ ዋይ ከሚሉና መሹ ከሚደወጡ ሴቶችና ኪሕዝቡ እጅግ ብዙዎች ተከተሉት። ኢየሱስ ግን ወደ እነርሱ ዘወር ብሎ እንዲህ አለ፡- እናንተ የኢየሩሳሌም ልጆች ለእኔ ስለታልቅሱልኝ፤ ዳሩ ግን፡ - መከናዎችና ያልወለዱ ማጎፀኖች፤ ያላጠቡ ጡቶችም ብፁአን ናቸው የሚሉበት ጊዜ እነሆ ይመጣልና ለራሳችሁና ለልጆቻችሁ አልቅሱ።» (የሉቃስ ወንጌል ም. 23 & 27-30)

ከቅዱስ መጽሐፉ ይህን የመሲሁ የሰንበት ምክር የመረጥኩት (ምንም እንኳ ረቢው የተናገረው ስለመለኮታዊው ትምህርት ቢሆንም) ዓለማዊው ፍቺ የኢትዮጵያችንን የወቅቱን መንፈስ ለመረዳት ከማስቻሉም በዘለለ፤ በየጊዜው እያየን፤ እየሰማን ያለነውን የፖለቲካ ተቃውሞው የጥምዝምዘብ መንገድ በአርምሞ መርምሮ የትግል አቅጣጫን ለመለየት መልካም ምሳሌ ይሆናል በሚል አሳቤም ነው።

በእኛ ይሁን የመከራ-ምድር ሰማይ ስር፡- የታፈረች፤ በኢኮኖሚ የበለፀገች፤ የሕግ የበላይነት ተከብሮ ዜጎቿ ያለአድሎና ጭቆና በነፃነት የሚበርቁበት፤ የፖለቲካ ልዩነት በጥላቻ የማይመነዘርበት... ኃይል ሀገር ለመገንባት ታላላቆቻችን እያሌ መስዋዕትነት ከፍለው ማለፋቸው ባያከራከርም፤ እንዲያ የተዋደቁላት በምናባቸው ያለሟት፤ ለአዲሱ ትውልድ የተመጧት የተስፋይቱ ምድር ምስረታ ከሸፎ እንደ ጉም የማይጨበጥ ከሆነባቸው ገፈ-ምክንያቶች (በተለይም በዘመን-ኢህአዴግ) ዋነኛ ብዬ የማስባቸውን አብራራለሁ።

የሠላማዊ ትግሉ መቀልበሻ ስልቶች

እፍኝ በማይሞሉ ፋኖች ከአርባ ዓመታት በፊት «ደደቢት» በተሰኘ የሰሜን በርሃ የተመሰረተው ህወሓት ከተራዘመ የትግል ጉዞ በኋላ፤ ታጋይ ሕላዌ የሴፍ «ሐልፍ ሆነናል» እንዲል፤ ራሱን አጠናክሮ «ሐልፍ» በመሆን ሥልጣን ይዞ፤ የሀገሪቷን አንጡራ-ሀብት አመራሩ መምነሽነሺያው ካደረገ፤ እነሆ ሃያ ሶስት ዓመታት እንደዘበ ት ነገዱ። ሥልጣን እጃቸው ከገባ በኋላ የአገር ጥቅም መገበርን ጨምሮ እየገደሉ፤ እየሰሩና እያሰደዱ... በሕዝብ ላይ ወደር የለሽ ጭካኔን በመፈፀም ዘላቂነቱን እንዲህ ስለማስረገጣቸውም ተወርቶ የተዘጋ አጀንዳ ከሆነ ሰነባብቷል።

ገዥዎቻችን፤ መግደልና ማስርን ሱፍ ለብሉ፤ ከረባት አስር፤ ጠዋት ወደ ቢሮ ተገብቶ፤ ማታ የሚወጣበት መደበኛ ሥራ ከማድረጋቸውም ባለፈ፤ የሥልጣን ግዛታቸውን እንዲህ ነቅተው ባይጠብቁት ኖሮ፤ ለሃያ ሶስት ዓመት ቀርቶ፤ ለሃያ ሶስት ሰዓት እንኳን በቤተ -መንግስቱ መቆየት እንደማይቻላቸው አብጠርጥረው ያውቁታል። ለዛም ነው ገዥው ፓርቲ፤ በተቃውሞ ጎራ በተሰለፉ ሕጋዊ የፖለቲካ ድርጅቶች ውስጥ ነውረኝነቱን በግላጭ በሚያሳይ መልኩ የራሱን ሰዎች አስርን በማስገባት ለመከፋፈል ከሚሞክርበት ማኪያጤሊያዊ ሴራ በተጨማሪ፤ አመራሩን እና የጎታ ተሳትፎ

የሚያደርጉ አባሎቻቸውን በጥቅማ ጥቅም በመደለል፤ ከሀገር በማሰደድ፤ ከፖለቲካ ተሳትፎ ራሳቸውን አግልለው በፍርሃት «ጎመን በጤና»ን እያገረመረሙ በበይ-ተመልካችነት አርፈው እንዲቀመጡ የብረት መዳፉን ለመጫን እና ለመሰል ሕገ-ወጥ ድርጊቶች ማስፈፀሚያነት በቢሊዮን የሚገመት የአገር ሀብት አፍሰሶ ጠንክሮ ሲሰራ የሚስተዋለው። ይህንን እውነት በምክንያዊነት ለማስረገጥ በኮሙኒኬሽን ጽ/ቤት የአቶ በረከት ስምዖን ምክትል የነበረውና ሀገር ጥሎ የተሰደደውን የቀድሞ ሚኒስቴር ዲኤታን የአቶ ኤርምያስ ለገሰን ምስክርነት መጥቀስ ተገቢ በመሆኑ በ2006 ዓ.ም መጨረሻ «የመለስ ትፋት» በሚል ርዕስ ለገባብ ካቢታው መጽሐፉ አንድ ማሳያ ላቅርብ፡-

«በምርጫ 92 ኢህአዴግ መሸነፉን አስቀድሞ ካረጋገጠ በኋላ የተከተለው ስትራቴጂ የሕዝቡን ውሳኔ ባይቀይረውም ለማጥፋት ጠቅሞታል። ...የምርጫውን ዴሞክራሲያዊነት የሚያጠፋ ለሰት አርሰ በአርሰ የሚመጋገቡ ስትራቴጂዎችን ነደ።። ስትራቴጂዎቹ እንደሚከተለው ነበሩ፤

በአጩ ምዝገባ ወቅት በተቃዋሚ ፓርቲ አጩዎች ውስጥ ለኢህአዴግ የሚሰራ አሰርት ማስገባት፤ በየወረዳው ምርጫ ቦርድ በሚፈቅደው መሰረት የተፎካካሪ አጩዎችን ከተቻለ በማሳመን ካልተቻለ በመደለልና በማስገደድ ራሳቸውን እንዲያገሉ ማድረግ የሚሉ ነበሩ።» (ገጽ 58-59)

በነገራችን ላይ ኤርምያስ ለገሰ በዚህ መጽሐፉ ለእንዲህ አይነት እኩይ ሴራ ስላልተበገረ አንድ ያልተዘመረለት ጀግና በዝርዝር አስፍርልናል። ሰውየው በቅፅል ስሙ «አበበ ቀስቶ» ተብሎ የሚታወቀው እና በምርጫ 92 በአዲስ አበባ ከተማ በወረዳ 24 ኢዴፓን ወክሎ ለውድድር የቀረበው ከንፈ-ሚካኤል ደበበ ነው። የአገዛዙ ካድሬዎች ከንፈ በአካባቢው ጠንካራ ድጋፍ እንዳለው ጠንቅቀው ያውቁ ስለነበረ ብርቱ

ስጋት ላይ ይወድቃሉ፤ በዚህም «ምርጥ» የሆነ አደናቃፊ ስልት ተነድፎ ለመተግበር መሞከሩን አቶ ኤርምያስ እንደሚከተለው ይነግረናል፡-

«(ከንፈ) ከምርጫው ፋክከር ገለል የሚልበት አማራጮች ታሰቡ።። እሱን ማስፈራራቱ የሚታሰብ አልነበረም።። ምድር ቢንቀጠቀጥም የሚፈራ ሰው አይደለም።። በቆጥጥር ስር ለማዋል ደግሞ ወንጀል ሲሰራ ለጅ ከፈንጅ መያዝ አለበት።። ስለዚህ የቀረው የመጨረሻ አማራጭ በገንዘብ መደለል ሆነ።።» (ገጽ 65)

ተራኪው ይቀጥላል፤ ለድለላው 50 ሺ ብር ወጪ ይደረጋል፤ በደላይነት ደግሞ ዳኛ ልዑል ገማሪያም (በአሁኑ ወቅት የፍትህ ሚኒስቴር ሚኒስትር ዲኤታ) እና ኪሮስ የተባለ የህወሓት አባላት ይመደባሉ፤ እቤም ሊያግባቡት ቤቱ ድረስ በመጡ ግለሰቦች ሃሳብ በመስማማት ፤ ልዑልና ግብረ-አበሩ 35ሺውን ለራሳቸው አስቀርተው 15ሺ ብር ይሰጡታል፤ የወረዳው የኢህአዴግ አመራርም በተከተለው «አፅብ-ደንቅ» መፍትሔ ለጊዜው ከስጋት ነፃ ይሆናል፤ ግና፤ ይህ ሁኔታ ብዙ አልቆየም።። ከላምንታት በኋላ፤ ምርጫው ሊካሄድ ጥቂት ቀናት ሲቀሩት ሽገር ተወልዶ፤ ሽገር ያደገው አበበ ቀስቶም በታሪክ ሲዘከር የሚኖርበት ውሳኔውን እንዲህ ሲል አረዳቸው፡-

«የተጋበዝኩትና ብራችሁን የተጠቀምኩት አናንተ ጋር የማይነጥፍ የብር ማምረቻ ስላለ ነው።። ምርጫ የምወዳደረው ግን ለገንዘብ ሳይሆን ይህን እሰከፈ ሥርዓት ለመጣልና ለነፃነቴ ነው።። በዚህ ላይ ለመደራደር ሀሊናዬ አይፈቅድም።።» (ገጽ 65-66)

ዛሬ «አሸባሪ» በሚል ከሰ ተወንጅሎ፤ የሃያ ለመት የአስር ቅጣት ተላልፎበት፤ በአስቃቂው የቃሊቲ ወህኒ ተጥሎ የሚገኘው አበበ ቀስቶ እንዲህ ያለ ድፍረትና ቁርጠኝነት የነበረው ጀግና ስለመሆኑ አብዮታዊ ግንባሩን አደግድገው ያገለገሉት ካድሬዎች ጭምር እየመሰከሩለት ይገኛሉ።።

ከግል ገጠመኜ ደግሞ አንድ ልመርቅ፤

የሰላም ጋዜጣ ዋና አዘጋጅ ሆኖ በምስራቅ ወቅት፤ አቤ በፋሽስት ተከላኝነት ተከላኝነት ባለው ጊዜ ይመላለስ ነበር፤ ከዕለታት በአንዱ ቀንም አድማ የሚያሳዝን የግፋት አገልግሎት የሰጠ አንድ የሚወከል ጽሑፍ ከወሀኒ ቤት ይልከና በጋዜጣችን ላይ ይታተማል። ቀደም ብሎ አስከንገድሮ ነጋ፤ አንዳለም አራጌ እና ናትናል መኮንንም በተመሳሳይ መልኩ የላኩት ጽሑፎች ተስተዋወቁልኝ ይህ ከሆነ ሁለት ሳምንት በኋላ «የተከበረው» ፍርድ ቤት አዝዞ ጽሑፎች እንዲታተሙ በመቀየሩ «ችሎት መድፈር» የሚል ከስ መስደብን ዳኞች ፊት ቀረብኩ፤ ከአራቱ ታላላቅ መካከልም አቤ በማስረጃነት ተለይቶ ተጠርቷል፤ የዕለቱ ችሎት ከተሰየመ በኋላም የመሀል ዳኛው አበበ «ቀስቶን» አንዲህ ሲል ጥያቄ አቀረበለት።

«ይህንን ጽሑፍ አገት ነህ የጻፍክውን»

ቀስቶ መልስ ለመስጠት አልተቻለም፤ ዳኞቹ፤ ዓቃቤ ሕግን እና የችሎቱ ታዳሚዎች በሙሉ ምን ሊል ይችላል ይሆን በሚል ጉጉት እየጠበቁት ነው። መቼም በአህአዴጋ አገልግሎት ሊያሰጡ በየት እንደሚገባ በይታወቅም፤ ትላንት የተናገሩትን ዛሬ እያስከደ የብዙዎችን ሕሊና ለፈተና ሊዳርግ ተመልክተናልና፤ በሰላም ቢሆን የእኔ አይደለም፤ በልሰን የሚል ጥርጣሬ ብጤ ሽው ብሎብኝ ነበር። ግና፤ ጥቂት ሰከንዶች በአስጨናቂ ዝምታ ካለፉ በኋላ፤ ልብ ሙሉ ፖለቲከኛ ፈገግ ብሎ ሙናገር ጀመረ።

«ለዎ፤ እኔ ነኝ፤ የጻፍኩትም እዚህ ላይ ነው ይህን ላይ ነበር፤ ሆኖም በዓት የሆነው ብላችሁ ስትከሰኩኝ ጊዜ ለተመሳጠነ በጋዜጣ ላይ እንዲያቀርቡኝ ሳብሁለት»

የሆነው ሆኖ የዚህ ጽሑፍ ፍሬ -ሃሳብም በዚህ መልኩ እያሰረና እያሰራፈ፤ በተቆማ-ጥቅም እየደለለና ከሀገር እያሰደደ፤ ባለ ሰላም በሰውዬ እየገደለ የሥልጣን ዕድሜውን የማታሰባን ያህል ማራዘም የሚፈልገው አህአዴግ፤ ተቃዋሚ ድርጅቶች የሚያቀንቅኑት የሠላማዊ ጉግሳ አቅጣጫን የሚቀይሱበትን እና የሚወሰንበትን የሴቱ ፖለቲካ፤ ለውጥ ፈላጊው

ኢትዮጵያዊ ነቅቶ እንዲያከሸፈው ማስገንዘብ በመሆኑ የቀዳማዊ ተሞክሮዎች ከሸፈትን በዋቢነት አጠቅሳለሁ።

ዛሬ በርካቶች በቁጭት እንደሚያብሰለሰሉት አሁንም በመንበሩ ላይ ከሁለት አሳርታት በላይ ተደላድሎ የመቆየቱ ምስጢር በውስጣዊ ጥንቁሬው፤ አሊያም ሲቪል ጀግኖች በመጥፋታቸው ሳቢያ አይደለም (ወላድ በድባብ ትሂድና፤ ሀገሪቱ መተኪያ አልባውን ውድ ህይወት የሚገብርላት ጀግና ትውልድ ከመፍጠር መከና ሊታወቅም)። የግንባሩ ዋነኛ የጥንቃቄ ምንጭ የተቃዋሚውንም ወገን የቤት ሥራ ጠቅልሎ በመስራት (አጀንዳ ማቀበሉንና ማስቀየሱን በሚገባ በመካኑ) ነው ብዬ አምናለሁ። ወደኋላ ሄደን በአደረጃጀትም ሆነ በድጋፍ መሰረታቸው «የተሻሉ» ሊባሉ የሚችሉ ተቀናቃኝ ፓርቲዎችን ውድቀት ብንመረምር፤ መራራውን እውነታ እየገመዘዘንም ቢሆን መጋታችን እያጠፈጥርም። ለማሳያ ያህልም በአገዛዙ የማስቀየሻ እርምጃ ተጠልፈው ከከሸቱ ሕዝባዊ ንቅናቄዎች መካከል ዋነኞቹን እንመልከት።

አገግ

የአሮሞ ነፃ አውጪ ግንባር፤ መለስ ዜናዊና ዳዶቹ ቆንጥረው ከሰጡት የሽግግር መንግስት ሥልጣኑ ተገፍቶ ወጥቶ ወደለመደው ቦር ሃ ከመግባቱ በፊት፤ በአንፃራዊነት ቀድሞ መንግስት ከቻለው ጥንካሬ ባሻገር፤ በአሮሞኛ ተናጋሪው ማሕበረ-ሰብ ዘንድ የሚሊዮኖችን ልብ ይበልጥ ማማለል መቻሉ የአደባባይ ሐቅ ነው። ይሁንና ወቅታዊውን የፆደል አሰላለፍ ጫንቆ የተረዳው የሐባ መላሞቹ ስብስብ አሁንም የጠብ-መገጃ ግብፃው ከመጀመሩ አስቀድሞ፤ ከተማውን ለቆ ያልወጣውን የአመራር አባሉን ኢብሳ ጉተማን ወደ እስር ቤት ወረወረ፤ ይህንን ተከትሎም አገግ ከመቼውም ጊዜ በላይ በአልሀና በቁጭት ተነሳሳቶ አርሲና ሐረርን አስተባብሮ፤ ወለጋን በታንክ አቋርጦ፤ ባቱ ተራራን በመድፍ ጭኸት እንቀጥቅጥ፤ በባሌ ተሻግሮ ፊንፊኔ ላይ በድል ሊንግላል ነው ተብሎ

ሲጠበቅ፤ ዋና ፀሀፊው ሌንጮ ለታ እና የተወሰኑ መሪዎች በቦሌ በኩል በመመለስ «ወይ እኛንም አብራችሁ አሰሩን፤ አሊያም ዳደኛችንን መልሱልን?» በማለት ከመረጡት የኃይል ትግል ጋር የማይጣጣም ስል ት ተግባራዊ አረፉት፤ በዚህም የልብ ልብ የተሰማው ኢህአዴግ፤ የድርጅቱን አባላትም ሆነ አርምኛ ተናጋሪውን በጅምላ በ«ሰመ አነግ» እየወነጀለ ለአስከፊ አስር መዳረጉ፤ በክልሉ ላይ ከባድ ፍርሃት አነበረ። ይህ ፖለቲካዊ ስህተትም ለዛሬው ሽንፈት ዋነኛ ተጠቃሽ ሲሆን፤ የተቃውሞ ጎራ ትግሉንም ከሥርዓት ለውጥ ወደ አስረኛ ማስፈታት ያወረደ ቀዳሚ ኩነት ሆኖ በታሪክ ተከትሏል።

መኢሕድ

የፕ/ር አስራት ወልደየስ «የመላው አማራ ሕዝብ ድርጅት» (መኢሕድ) ከሸፈትም ከአነግ ጋር ተመሳሳይ ነው። መኢሕድ በምስረታው ማግስት ያገኘው መጠነ-ሰፊ የሕዝብ ድጋፍ፤ ህወሓት/ኢህአዴግ በ17 ዓመታት ከሰበሰበው ሁሉ ይልቅ እንደነበረ አይዘነጋም። ይህ አይነት ፈጣን ግስጋሴም ሊያስከትለው የሚችለውን የቁጣ ናዳ አስቀድሞ የተረዳው «ብልጣ-ብልጡ» ኢህአዴግ፤ ሊቀ-መንበኩን ጉምቱ የሕክምና ሊቅ ጩምሮ ጥቂት የአመራር አባላቱን አስር ቤት ወረወረ። ከዚያም ድርጅቱ «ኦታገልለታለሁ» የሚለውን የፖለቲካ ሥልጣን የመቆጣጠር ዓላማውን «መሪዎቻችን ይፈቱ» ወደሚል አኮሰሶ ባለበት ሲረግጥና ሲዳከር ለ13 ዓመታት ከቆየ በኋላ፤ በስተመጨረሻ ህላዌነቱ አክትሞ ወደ ሕብረ -ብሔር (መኢሕድ) ድርጅትነት መሸጋገሩ ታወጀ። ከስተቀም አብዮታዊው ግጥሩ የተቃውሞ ጎራውን እንቅስቃሴ ወደፈለገው አቅጣጫ መዘወሩን (ማስቀየስ መቻሉን) በሚገባ እንደተካነበት ያስረዝጠ ሆኖ አልፏል።

ቅንጅት

ዛሬ ዛሬ እንደ ገግስተ ሳባ ዘመን የሩቅ ጊዜ ታሪክ ያህል ይሰማኝ የጀመረው ምርጫ 97ም ሌላኛው የነገረ -አውዱ አስረጂ መሆኑ ይችላል።

በተመሰረተ ጥቂት ወራት ውስጥ ከጫፍ ጫፍ ሀገራዊ ንቅናቄ መፍጠር የቻለው ግዙፉ ቅንጅት በአብዛኞቹ የምርጫ ጣቢያዎች አሸናፊ መሆኑ በተለያዩ አጣሪ አካላት በመረጋገጡ፤ የኢህአዴግን «መንግስት ለመመስረት የሚያስችለኝ ድምፅ አግኝቻለሁ» ጨዋታን ከውስጥም ከውጭም አምኖ የተቀበለ አንድም እንኳ አልነበረም። በአዲስ አበባ አንዳንድ አካባቢዎች ይህንን ዓይን ያወጣ ስርቆት በሰላማዊ መንገድ ለመቃወም በሞከሩ ዜጎች ላይ በተወሰደው ርህራሄ አልባ የኃይል አርምጃ በርካታ ጉፁሃን ለሀልፈት እና ለአካል ጉዳት ሲዳረጉ፤ በተወሰኑ የክልል ከተሞች ደግሞ ከፍተኛ ሕዝባዊ ማጉረምረም መፈጠሩ አይዘነጋም። ግና፤ «ብልሆቹ» የኢህአዴግ «ሔጂስ ቆጶላት» በተካነት ስልት የቅንጅቱን መሪዎች ከያሉበት ሰብስበው አስር ቤት ከተቱ፤ ትግሉም ከተነሳበት «የተዘረፍነው ድምፅ ይመለስ!» ወደ «መሪዎቻችን ይፈቱ» ቀኝ ኋላ ዞር፤ የሥርዓቱ ዕድሜ እንዲቀጥል ስለመፍቀዱ የእኔ ትውልድ የእይን ምስክር መሆኑ ርግጥ ነው።

ሕዝብ-መስሊሙ

ከ2004 ዓ.ም (ከ«አፎይታ ጊዜ»ው በቀር) አንስቶ ካለማቋረጥ በተቀጣጠለው የመስሊሙ ኃይማኖታዊ ነፃነትን የማስከበር ትግልም፤ የንቅናቄው አስተባባሪዎች ቃሊቲ የታገሩትን መሪዎች የማስፈታት ዓላማ በአራተኛነት የተያዘ ነው፤ ቢሉም («አሀባሽን በግዴታ ማጥመቅ ይቁም»)፤ «መጅሊሱ ወደ ሕዝቡ ይመለስ» እና «ነፃ ሕዝባዊ ምርጫ ይካሄድ» የሚሉት ሰሰቱ መሪ ጥያቄዎች የተቃውሞ መነሻ እንደሆኑ ልብ ይ ሏል)፤ የሕዝብ-መስሊሙ በተለይም የቅርብ ጊዜዎቹ የመስጂዶቹ እምቢ -ባይነቶች፤ ሥርዓቱ ለማደኃኛቀፍ (ዓላማውን ለማስቀየስ) ባዘጋጀው የ«ይፈቱ» ማዕቀፍ ስር የተገደበ የመምሰል አዝማሚያው ነው፤ በዚህ አውድ እንደጠቅሰው ያስገደደኝ። የሁለት አስርታቱን የተቃውሞ ልምድ በቅጡ የመረመሩ የሚመስሉት የ«ድምፃችን ይሰማ» ወጣቶች፤ በዚህ የተለመደ የትግል ቅልበሳ ላለመጠለፍ የሚያደርጉት ብርቱ ሙከራ እንዳለ ብ ገነዘብም፤ ከቀደመው «ጥቁር ሽብር» ወዲህ በቀጣይ በሚኖሩት የትግል ወቅቶች ዋነኛ የትግል

ጥያቄያቸውን ነፃነታቸውን በማስከበር (የተነሱበትን ዓላማ በማስፈፀም) ማዕቀፍ ስር በያደራጁት የተሻለ ነው ብዬ አምናለሁ።

ማልቀስስ ለማን?

በ1983ቱ የመንግስት ለውጥ ዓለም አቀፋዊው አውድ፤ ለሽፍቶቹ ስብስብ እርግጥንም በረከትም ይዞ ነበር። እርግጥነ፤ በቀደም ፖለቲካዊ ዝግግራቸው ዝግ ለሻሊስታዊ ሥርዓት መመስረት አለመቻላቸው ሲሆን፤ በረከቱ ደግሞ በረዥሙ የእርስ በእርስ ጦርነት ከፋኛ የተመታቸውን አገር በተለይም ተቋሞቿን ለመገዛት ከሚያስፈልገው ጊዜ አኳያ የምዕራባውያንን «ዕድል አገዛግቸው» የድጋፍ ልብ ማግኘታቸው ነው። በእነ ሳሙኤል ሀንቲንግተን «መድበለ-ፓርቲ ሥርዓትን እርሱት፤ አውራ ፓርቲነት ያዋጣችኋል» ምክረ-ሐሳብ አማካይነት የወቅቱ ምዕራባውያን አለቆቻቸውን መንፈስ መረዳታቸውን ወደኋላ ስንገነዘብ፤ በያንስ እስከ 97 ድህረ-ምርጫ ውጥንቅጥ ድረስ በተጓዙበት የአምባ-ገነዝት መንገድ በጥብቅ አለመወገዛቸውን እንረዳለን። በአፍቱም በህወሓትና መሰል ነፍጥ አንጋቢ የድህረ-ቀዝቃዛው ጦርነት ቡድኖች ላይ ተስፋ የነበራቸው ዓለም አቀፍ ተቋማት እና ምሁራንም ዘግይተውም ቢሆን ቡድኖቹ ወደ ቋሚ ሽፍትነት መቀየራቸውን ከመመልከት አልዳኑም። የዚህ አይነት ስብስብ ቋሚ መለዩ፤ በመሰረተ ልማት ግንባታዎች ላይ ሙሉ ሀገራዊ ሀብት ማፍሰስ ነው፤ መግፍኤውም ግልፅ ነው፤ የሕብረተሰቡ የአምራችነት ማህበረ-ኢኮኖሚያዊ አቅም ሲጎለብት፤ እነርሱም የሚያግባቡበት ሀብት ለየሰፋና ለየበዛ እንዲሄድ የማስቻሉ ሁኔታ ነው፤ እንደ ሀወሓት ያሉ የገዛ አውጪነት የኋላ ታሪክ ያላቸው ገዢ ቡድኖች፤ በምርጫ ፖለቲካ የማይነቀቁባቸው ምክንያቶችም ከዚህ ጋር ይተሳሰራል፤ ከህዝባዊ ሕዝባዊ ዓመጽ ውጪ ይህን ነውረኛ ቡድን ማስቆም እንደ ማይቻል ለመሞት የምክርክትም ለዚህ ነው።

እንግዲህ ከለስካጊድር ነጋ እስከ ርዕዮት አለሙ፤ ከውጤት ታዩ እስከ የሰፍ ጌታቸው፤ ከአንዳንድም አራጌ እስከ በቀለ ገርባ፤ ከመግሪያት

እስከ እነ ሐብታሙ አያሌው... ድረስ ዘርዘረን የግንጫርላቸው የአልፍ አላፍ ለውጥ ፈላጊ ኢትዮጵያውያን መታሰር አላዘኝ ቢሆንም፤ ለእነርሱም ሆነ ለሀገር የሚበጀው «ታጋይ እንጂ ትግል አይሞትም» የሚለውን የጊዜውን አስገዳጅ ሕዝባዊ ጥሪ በመቀበል አደባባዩን በቁጣ ማጥልቅለቅ ብቻ ነው። ከዚህ ውጪ ዛሬ እያየነው እንዳለው የግፋሉን መፈክር አንገቦ መነሳትን ገሽሽ አድርጎ፤ የቆረቆረ ጥያቄ የትግሉን መንፈስ ይመራው ዘንድ መፍቀድ ሂደቱን ለሥርዓቱ ሲራ አላልፎ እንደመሰጠት የሚቆጠር ይመስለኛል። በዚህ ርዕሰ-ጉዳይ መግቢያ ላይ የጠቀስነት የመምህሩ ቃል የሚነግረንም ለእነሱ ከማልቀስ ይልቅ፤ የአምባ-ገነትን ሥርዓት ቀንበር ተሽከመን በአላረ-ፍዳ ኑርአችንን ለለምንገፋው ስለራሳችን ብናለቅስ የተሻለ መሆኑን ነው። ከዚህ ጎን ለጎንም አብዝተን ነፃነታቸውን የማንሻላቸው ጀግናዎችን እንደምቀታችን ቢፈላና መግሊ ፅድላቸው ምን ሲሆን እንደሚችሉ ራሳችንን ብንጠይቅ፤ የምንፋጠጠው ተመልሰው በአህዛዴግ የብረት ሚማ ስር ለጥ-ሰጥ ብሉ ማደር ከሚል አውነታ ጋር ብቻ ነው። የተለመደውን «ይቅርታ ቃዋል» አጥልቀው፤ በተሰበረ መንፈስ ይ ትግሉ ርቀው እንደበታቸውን ሽብጦው አሊያም ከሀገር ወጥተው ቀሪውን ሀይወታቸውን በስደት እንዲያሳልፉ ከማድረግ ያለፈ የምንፈጥርላቸው ወይም የምናወቃቸላቸው ምንም ነገር አለመኖሩ ርግጥ ነው። ለዚያውም ብርቁካን ሚደቅሳን ለትቆ፤ ርአዮት ዓለሙን የሚያስርበትን የቆየ የፖለቲካ ጨዋታውን ሳንዘነጋ ማለት ነው።

አውነት አውነት አላችኋለሁም፡- በመከራው ዳገት ላይ ያሉት ወገኖቻችን የጠጣቸውን አላረ-አበሳ የመጣው፤ ማናችንም በነጥብና በእኩልነት ልንጥርዳት የምትገባዋን አገር የመናፈቅ እንደሆነ ከተሰማማን ዘንዳ፤ በየለኛው እርምጃው የተፈጠሩትን ከፍተኞች እየደረገን፤ የነጥብን ቀን ለማቅረብ ከመታተር ይልቅ፤ ሕዝብን የማዳመጥ እንዳችንም ልምድ ለሌለው ሥርዓት፡- «ቆረቆረ»፤ «ይለቀቁ» እያሉ መጮኹ ጠብ የሚያደርገው መፍትሔ የለውም። በቀድሞው የቅንጅት አመራሮች የገፍ አስር ማግሰት፤ በአዲስ አበባ እና በአንዳንድ ከተሞች የተሰተዋሉ ጎትናቴዎች ከቆረቆረን።

ይልቅ፤ «ድምፃችን ይመለስልን!» በሚለው መሠረታዊ ጥያቄ ዙሪያ አጥብቀን ይዘን ትግላችንን ብናራዝመው ኖሮ፤ ጥቂትም ቢሆን ፖለቲካዊ ድሎችን መጨበጥ እንችል እንደነበር ማናችንም ብንሆን የምንጠራጠር አይመስለንም። ከዚህ አኳያም የሚያስማማን ዋነኛ ጭብጥ፤ ቢያንስ የ2002ቱ ምርጫ በተካሄደበት አስቂኝ ድራማ ልክ ተከናውኖ እና ተቀልዶበት የማለፉ ዕድል እጅጉን ያነሰ ይሆን እንደነበረ ነው።

የዞን ዘጠኝ ጠማሪያን፤ የጋዜጠኞች እና የሶስቱ ፓርቲዎች ወጣት አመራሮች እስር፤ በተለመደው የ«ይፈቱ» ደካማ የትግል ስልት የመሄድ ዳርዳርታውን ገርተን፤ ከአደባባዩ መራቃቸውን ተከትሎ አየተፈጠረ ያለ የሚመስለውን (ከማሕበራዊ ድረ-ገጾች አስከ የዕለት ተዕለት የየፓርቲዎቹ እንቅስቃሴ ድረስ) ከፍተኛ መሻገሩ፤ የተሻለ ብቻ ሳይሆን ገዢዎቻችን እንድንሰምጥበት ከሚሹት የሽንፈት ማጥ ውስጥ ከመነከርም የሚገታ አማራጭ ነው።

እነሆም ለማንሰ ማልቀስ ይገባል? የሚለውን ጥያቄ መመለስ የሚያስፈልገን እንግዲህ በዚህ ከባድ ወቅት ላይ ነው። ...እንደየተነሱበት አውድ ለሚያምኑባቸው ከቡድ ዕሴቶች ዘብጥዶ ለተጣሉት ዜጎች መብሰልሰልን በመምረጥ ከጎናቸው መሰለፍን ላንገራገርነው ለኛ ማዘን የበለጠ የተገባ ነውና፤ እነርሱ ድርሻቸውን ስለመወጣታቸው አያመስገንን፤ ፍትሃዊ አቋሞቻቸውን በገዘፈ ጉልበት ወደፊት መውሰድ ብቸኛው ምርጫችን መሆን ይኖርበታል። ስለምን ቢሉ? ከዕለት ዕለት እየመረረና እየከፋ የመጣው ይህ ኩነት፤ ምድሪቷ የአንድ እውነት መዝጊያና የአዲስ ዓመት ምዕራፍ መክፈቻ ላይ መድረሷን ስለማመላከቱ ለመመስከር ጠቢብነትን አይጠይቅምና ነው። የዘመኑ መንፈስ እያሰማን ያለው «ፋኖ ተሰማራ»ም የሶስተኛው አብዮት ደውል ስለመሆኑ ለመረዳት የቀደሙ ነብያቶችን ትንቢያ መጠበቅ አያሻም።

ምዕራፍ አምስት

የሕዳሴ አብዮት!

የዛሬይቱ ኢትዮጵያችን «አብዮታዊ ሁኔታ» ላይ ለመድረሷ በብዙሃን ዜጎች ዕይታም ሆነ፤ ሂደቱን እየተከታተሉ ባሉ ዓለም አቀፍ ተቋማትና ምሁራን ምልክታ የማይታበል ሐቅ እየሆነ መጥቷል። ፖለቲካዊ፤ ማሕበራዊ እና ነገረ-ነዋያዊ ችግሮች ተደማምረው ሰማይ ጥግ በመድረስ፤ ሀገሪቷን በርቀት እንደታዘብናት ሶቪየት ሕብረት፤ አሊያም በቅርበት እንዳስተዋልናት ሶማሊያ በመጨመሩ ጥቂት ጊዜያት የመፈራረሷን አይቀሬነት ማስረገጣቸውንም ልብ እንጠለን።

ከዚህ ከፋ ናዳ ለመታደግም ሆነ ሀገራችንን በተቀደሰ መንፈስ ለመዋጀት በ2007 ዓ.ም የግድ ሊቀሰቀስ ይገባል ብዬ የማምነው ሕዝባዊ ንቅናቄ (የአደባባይ እምቢተኝነት) «የሕዳሴው አብዮት» የሚል ስያሜ ቢሰጠው፤ ለቅብሉነቱና እንደምታውን በቀላሉ ለማብራራት የተሻለ መሆኑን አልጠራጠርም። ይህም ሆኖ ከሁለት አስርታት በላይ ያስቆጠረውን ይሄን

የተሰለፉት የተጠላ አሮጌ ሥርዓት መቀየር ባቻውን ዘላቂ መፍትሔ ሊያመጣ አንደግደዋል ዛሬ ለማንም ግልፅ ሆኗል። ምክንያቱ ደግሞ ለዘመናት በጥንታዊ የተሰራተው የፖለቲካ ባሕልም አብሮ ካልታደሰ ነገሩ ሁሉ ወደ «ቃጥቦ ጭቃነት» የጊደላት እየተባዛ የተከሰሰ መስዋዕትነቶችንም በባለሽ እያስቀረፈ ጥቂት ብልጣብልጦችን ለጉልበታም ሥልጣን ሲያበቃ ከአንድም ሁለቱ በፍርሃት እና በህፍረት አገነታችንን አሰደፍተ ከምሽሽ አደርገን ሲደመደም ተመልክተናል።

እናም ወደተሻለ ከፍታ መሻር አንችል ዘንድ ሶስተኛው አባቶች ባቸው መፍትሔ የመሆኑ ጉዳይ እነዚህን እያሆንንም፤ ይህ ቃላት ገቅናቴ «ሕዳሴ አብዮት» በግል በያሜ ቢጠቃለል፤ ሂደቱ አንድም አህአዴግን ከእኩይ ተግባሮች ከመግታት ባለፈ፤ አሳቸዳጃን በሁለንተናዊ መልኩ የማይሰና የተረጋጋ የፖለቲካ ግሕብረ ሰብ መፍጠርን የመሰለሉ ተልዕኮዎችን በቀላሉ ወደ መሪነት ለግፍረት የሰጥዋል፤ ሁለትም ከላውኑ ጋር የተያያዙ መሰረታዊ ጥያቄዎችን ከሰያሜው አንድምታ አንፃር እየቃኙ በቀላል መንገድ ለመተንተን ጠቀሜታ ይግረጻል በሌ አምናለሁ። በዚህ አምነትም የሕዳሴን ቃሪዊ ዳራ፤ አተገባር እና ተያያዥ ጉዳዮችን እየጠቃቀሰሁ ለማብራራት እሞክራለሁ።

«ሕዳሴ» ሲባል...

በ5ኛው ክፍለ-ዘመን ከጀርመን የተነሱ ገዝ፤ ቨንዳልና በርጉንዲያዊችን ጨምሮ ሰባት ጎሳዎች፤ በወቅቱ ከፈል አውሮፓን ያስተዳድር የነበረውን ልዕለ-ኃይል የምዕራብ ሮማ አምጋዊር አንክታኩተው ግብዓተ-ፍጥነትን ዕውን አደረጉት። ይህም የኃይሉ አገዛዝ ፍፃሜ ፕላኒታችን በአዲስ የፖለቲካ ባሕል አንድነትዋጅ ልላ የታሪክ ምዕራፍ ከፈተ። የዚህ መነሻም አሸናፊዎቹ ጀርመናውያን ጎሳዎች የአስተዳዳሪነት ችሎታም ሆነ ልምዱ በላልነበራቸው የተፈጠረውን ከፍተኛ በመጠቀም

የሮማ ቤተ-ክርስቲያን እና ፊውዳሎቹ ፖለቲካዊ ሥልጣንን መሰሉ በመሰሉ በመቀራመዳቸው ነበር። መላ ግዛቱም ሥልጣኔ-ጠል (Barbarism) እየተባለ የሚጠራውንና እስከ 15ኛው ክፍለ-ጊዜ ድረስ በዘለቀው «የጨለማው ዘመን» ውስጥ ያልፍ ዘንድ ግድ ሆነበት። ይህን ተከትሎ ትምህርትም ሆነ መንግስታዊው አስተዳደር በኃይማኖታዊ ቀዋና አንዲበዩን ተፈረደበት። በወቅቱ አብያተ-ክርስቲያናት በብዛት ከመቃኘታቸው ባለፈ አይን የሚሞላ መሰረታዊ ልማት ባለመዘርጋቱ ከተሞች አጀጉን ቀርቋዘው የገጠፉን ገፅታ ተላብሰው ለመቃዋት ተገድደው ነበር። ከሁሉም የከፋው ደግሞ መመሪያው፤ መጠየቅና አለማዊ አውቀትን መፈለግ ከደሙ ቀዝቃዛዎቹ «መንፈሳውያን» አስተዳዳሪዎች ዘንድ ምድራዊ ፍላጎ ለመቀበል መዳረጉ ነበር።

በዚህ መልኩ ክፍለ-አህጉሩ ሰባትና ስምንት መቶ የመከራ ዓመታት ክባለፈ በኋላ፤ የጣሊያዎቹ ፍሉረንስ፤ ቬነስ እና ሮማ ከተሞች ከዘመኑ በተለየ አውቀት ልላጊና አንስላላይ ልጆቻቸው መኖጥ ጀመሩ። ይህንን የመገቃቃት መንፈስ በሥራዎቹ በማካተት የዘመኑ ዝነኛ ባለቅኔ ዳንቴ አሊጋሪ በቀዳሚነት ይቃወማል። በ15ኛው ክፍለ-ዘመን መጨረሻ አካባቢ ደግሞ መገቃቃቱ መላ ጣሊያንን በማዳረስ በምርምር መስክ (በላይንስ) መቃብር ላይ ተንስራቀቀ የነበረውን ኃይማኖታዊ አስተዳደር ዳግም አንዳያንስራራ አድርጎ አፈራረሰው። ይህ አይነቱ የለውጥ መንፈስ ከጣሊያን ባሻገር ከእልጥስ ተራሮች ጀርባ ባሉ የአውሮፓ ሀገራት ድረስ በመዛመቱም ታሪክ ይቀየር ዘንድ ግድ አለ። ለሁነቱም ዋናው ተዋናይ ሕዝባቸውን ከተዋጠበት የጨለማ ዳዋ ለማላቀቅ ሌላ የጥንታዊያኑ ግሪክ እና ሮማ የተዘነጉ የእስላሳዮችን የእእምሮ ውጤት መመርመር ቀዳሚ ስራዎቻቸው ያደረጉት የጊዜው ጠቢብን አንደነበሩ አይዘነጋም። ታሪክ፤ ፍልስፍና፤ ባህል፤ ሰነ-ጽሁፍ፤ ምዕራ እና መሰል ጉዳዮች ላይ የሚያጠነጥኑ አውቀቶችን መልሶ በመመርመር ጠቃሚነታቸውን ለይቶ ማስራጨትን የቀን ተቀን ሥራ

ማድረጋቸው የማታ ማታ ለስኬት አብቅቷቸዋል። እነሆም የታሪክ ምሁራን «ሕዳሴ» (Renaissance) ብለው የሚጠሩት ይህንን ሁኔታ ነው።

ሕዳሴ የታሪክ ሀዲድን ተከትሎ የኋሊት በመመለስ የማንፃት (የመታደስ) ተግባር የሚያከናውን የሳይንስ ዘርፍ ነው። ይህ ማለት ግን ጥንታዊውን ዘመን ዛሬ ላይ እንዳለ ማንበር ሳይሆን፤ የቀደመውን ሥልጣኔ የወደቀበትን ህፃኑ መርምሮ ለዘመኑ የሚበጀውን አንጥሮ በማውጣት፤ ያረበበውን ማሕበራዊ ፍዝነት እና ኋላቀርነት እንገዋሎ በመጣል ላይ የሚያተኩር ፍልስፍና መሆኑ አፅንኦት ሊሰጠው ይገባል። ምዕራባውያኑ ለደረሱበት የሥልጣኔ ከፍታ ዋናው መሰረት የተጣለው በሕዳሴው ዘመን ስለመሆኑ ራሳቸው ይመስክራሉ። ኮፖርኒክስ፣ ጋሊሊዮ፣ ቦይል፣ ህኦርቬይ፣ እይዛክ ኒውተን፣ ሊዎናርዶ ዳ ቪንቺ፣ ሚካኤል አንጀሎን የመሳሰሉ ጉምቱ ጠቢባን የሥራ ውጤትም አብርሆት (ኢንላይትመንት) የሚባለውን ዘመን ወልደል፤ ይህም ወደ ኢንዱስትሪ አብዮት አሸጋግሮ ለዛሬው ዘመናዊነት መደላድልን ስለማመቻቸቱ የታሪክ ድርሳናት ያትታሉ።

በዘመኑ የሕዳሴው መንገድ ቀያሽ ተደርጎ የሚጠቀሰው ገዥ -ሃሳብ፤ የሰውን ልጅ በቀዳሚነት በሚያጠናውና ሰዋዊነት (Humanism) ተብሎ በሚጠራው ዘርፍ ላይ የተመሰረተ ሲሆን፤ ይህ እስተሳሰብ በሀገረ -እንግሊዝ በተስፋፋበት በ16ኛው ክፍለ ዘመን የተነሳው ፀሐፊ -ተውኔት ዊሊያም ሼክስፒየር፤ ኃይማኖታዊ ክብረ በዓላትን፤ ሰሜት-ተኮር እንቅስቃሴዎችንና ሥነ-ምግባር ላይ ብቻ ያውጠነጥን የነበረውን የድራማ ዘውግ፤ ወደ አለማዊ ይዘትነት በመቀየር ለሀገራዊ ፍቅር መነቃቃት እና የአርበኝነት መንፈስን በማሰረፅ ረገድ ወደር የማይገኝለት ሚና ለመጫወቱ ትውልድ ተሻጋሪ ሰራዎቹ ግንባር ቀደም ምስክሮች ናቸው።

በጥቅሉ የ«ሕዳሴ» ፅንሰ-ሀሳብ የግሪክና የላቲን ብሉይ መድብሎች ላይ ቆሞ ፍልስፍናን እና መሰል የእውቀት ዘርፎችን መተርጎምን የያዘ የብርሃን ንቅናቄ በመሆኑ፤ የግለሰብን አለማዊ ከፍታ ለማስረገጥ፤ የሰውን

ልጅ ምክንያታዊነት፤ የምርምር ክሂልና የኪነ-ውበት ፈጠራ ማሳደግን ዋነኛ ማዕከሉ ያደረገ ብርቱ የለውጥ መንፈስ ነው ተብሎ ቢደመደም ማጋነን አይሆንም። በዚህ መንፈስ ምሪት መጪውን የኢትዮጵያ ሕዳሴ ገዎች፤ ሊያካትታቸው ከሚገቡ ማኅበረሰባዊ ፍላጎቶች (ከእስልምና ኃይማኖት ተከታዮች እና ከኦሮሞ ጥያቄ) አንፃር እና ሊያመጣቸው ከሚጠበቁ አገራዊ ፋይዳዎች አኳያ በቀጣይ ምዕራፎች እንመለከታለን።

ምዕራፍ ስድስት የኢትዮጵያ ሕዳሴ

በሚሊኒየሙ ከብረ-በዓል ዋዜማ «ሕዳሴ» የሚለውን ቃል በጥራዝ ነጠቆነት የቀድሞ ጠቅላይ ሚኒስትር መለስ ዜናዊ መጠቀሙን ተከትሎ ከከቡራኝ ሚኒስትሮች እስከ የቀበሌ ካድሬዎች የንግግር መከፈቻና መዝጊያ ሆኖ ከአንደምታው ተገንጥሎ እያገለገለ ይገኛል። በአባይ ወንዝ ላይ እየተሰራ ያለው የኤሌክትሪክ ኃይል ማመንጫንም «የሕዳሴ ግድብ» ሲሉ ሰይሙታል፤ የምንም እንኳ የትኛውን ያለፈ ታሪካችንን እንደሚያድስ አፍታተው ባይነግሩንም። በ2006 ዓ.ም የተከበረውን የግንቦት ሃያ በዓል በማስመልከት በቴሌቪዥን መስኮት ቀርቦ በወሬ ደረጃ ብቻ የሚያውቀውን የበረሃ ገድል እየተደነቃቀፈ የተረከበን ጠቅላይ ሚኒስትር ኃይለማርያም ደሳለኝም ቢሆን «የግንቦት ሃያ ድል ኢትዮጵያ ወደ ቀድሞ ገናኘቷ እንድትመለስ (እንድትታደስ) የጠቀመ ነው» ከሚል መታበይ አልፎ የትኛውን የገናኘት ዘመናችንን ለመመለስ እንደተቻለ ለይቶ

አላስቀመጠልንም። በርግጥ እርሱ እያወራ የነበረው የአክሱም ስልጣን በተመለከተ ከሆነ፤ የጊኛው ከፍለ ዘመን ታላቁ ሰላቅ ተብሎ ቢታሪክ ማህደር ሊመዘገብለት ይገባል፤ በተለይም የአቶ መለስ ዜናዊን «የአክሱም ሀውልት ለወላይታው ምኑ ነውገ» ሽርደዳን ሰናቢታውሰ። በተቀረ «ሕዳሴ» ብሎ ለመሰየም በቅድሚያ መታደስ የሚገባው ጥንታዊ ሥልጣን ስለመኖሩ ማመን እንደሚጠይቅ፤ በአንድ ወቅት የከፍተኛ ትምህርት ተቋም ፐራዚዳንት ለነበረ ሰው ይጠፋዋል ብዬ አላስብም።

ኢህአዴግ ከምኒሊክ በፊት የነበረችዋን ኢትዮጵያ እንደማያውቃት ሲለፍፍም ሆነ ታሪኳን በ100 ዓመት ገደብ፤ የቀደመው የሥልጣኔ አሻራንም የአንድ ወይም የሁለት ቋንቋ ተናጋሪ ማሕበረ -ሰብ ግንጥል ውበት አሳመሰሎ ዕድሜ ሥልጣን ሙሉ ሲሰበክ ኖሮ፤ ዛሬ የጥንቱን ገናኘነት አንመልሳለን ማለቱ፤ ራሱ ካነበረው የሥርዓት አወቃቀር ጋር ፊት ለፊት እንደሚያላትመው የዘነጋው ይመስለኛል። ምናልባትም «ሲሊሕዳሴ የማወራው ለፐርፓፓንዳ ፍጆታነት አይደለም» ካለን ደግሞ፤ የኢትዮጵያን የሰሰት ሺህ ዘመን ቀደምት ታሪክ በይፋ መቀበሉን ያወጀ (ያመነ) ያህል ልንወስደው አንችላለን። ግና፤ ይህ አይነቱ የሰነበተ አቋም ድንገት በሞቅታ የሚለወጥ ሳይሆን፤ ብዙ ማብራሪያዎችን እና ደም ያፋሰሱ ጠማማ ታሪኮችን የማቃናት ከባድ ሥራ የሚጠይቅ መሆኑን ማስታወስ ግድ ይላል። በተረፈ የኢህአዴግ ሕዳሴ ዘ-ልፈፋ በታሪክ ብያኔው ያከረፉትንና ቅድሚያ ኢትዮጵያዊነት የሚሉትን ዜጎች በሀሳዊ የፐርፓፓንዳ ማግኔት ወደፓርቲው ለመተተ የሚጠቀምበት ተራ የማምበርበሪያ ስልት ከመሆን አይዘልም ባይ ነኝ።

በዚህ አውድ መከረኛይቱን ኢትዮጵያ ከአደገኛው ማዕበል የሚታደጋት ቀጣዩ ሕዝባዊ ንቅናቄ «የሕዳሴ አብዮት» በሚል ማዕቀፍ ስር ይወድቅ ዘንድ ገፈ-ምክንያቱ፤ የሥርዓት ለውጥ ብቻውን ለሀገሪቱ ትንሳኤ በቂ አለመሆኑን አፅንኦት ለመስጠት ነው። ስለምን? ቢሉ፤ በተለይም

ከ1983ቱ የመንግስት ቅያራ በኋላ የተከሰቱ አስጨናቂ ችግሮች መፍትሄ ያገኙ ዘንድ ዳግም የመታደስ (አንደገና የመወለድ) አስፈላጊነትን አማራጭ አልባ ምርጫ በማድረጋቸው ነው። በተለይም ዘመናትን ያስቆጠሩ የአንድነት አዕማዶችን ባፈራረሰ መቃብር ላይ የተተገበረው የብሔር ፖለቲካ ያስከተለው የጎሳ ክፍፍልን ጨምሮ፤ ከባሕላዊ እሴቶች ማፈንገጥ፤ የትምህርት ጥራት ማሽቆልቆል፤ የኃይማኖት መቻቻል ወደ ታሪክነት መቀየር፤ የሕሊና ታማኝነት መደብዘዝ እና ከሰው ልጅ ይልቅ ቁስ መከበሩ... ከሞላ ጎደል አብዮቱን በታሪክ ማንፃት ሽለቆ የማለፍ ተልዕኮ እንዲያነግብ ገፍቶታል። በርግጥም የቀድሞ የታላቅነት መገለጫችን የሆነው የአክሱም ሥልጣኔ ከቡድ መንፈስ፤ የዛጉዌ፤ የሐረር እና የጎንደር አስደማሚ ሥነ ሕንፃ፤ የገዳ ሥርዓት ዲሞ ክራሲያዊ ባሕሪ፤ በጠቢባን የተዋቀረው የከፋው «ምክሪት» እና መሰል ከቡድ አሴቶች ለዚህ ዘመን መዋጀት የሚበቃ ሽራ ምስጢረ-ጥበብን ሸሽገው ስለመያዛቸው ከቶም ቢሆን ቅንጣት ታህል አለመጠራጠራችን አብዮታዊ ሕዳሴን ቀዳሚ አጀንዳ እናደርገው ዘንድ ያስገድደናል።

የ«ሕዳሴ አብዮት» ቀዳሚ ግብ

ለዘመናት የተንሰራፋውን ሀገራዊ ደዌ ይፈውሳል ብዬ ተስፋ የማደርግበት የ«ሕዳሴ አብዮታ»ችን መፍትሔ ሊሰጥባቸው ከሚገቡ ጉዳዮች መሀል በቀዳሚነት የአሮምኛ ቋንቋ ተናጋሪው ማሕበረ -ሰብ እና የእስልምና እምነት ተከታዮች የመብት ጥያቄ ናቸው ብዬ አምናለሁ። በአሮም ጥያቄ እና በመሰሊው ጉዳይ ላይ የሚኖረን ክርክር፤ ያለፉትን አሟጋች የታሪክ ኩነቶችንና ሰብዕናዎችን ለአካዳሚው ከቡብ በመተው፤ ሁላቱ የማሕበረ-ሰብ ክፍሎች ኢትዮጵያን ዳግም በመበየን እና በአብዮቱ ሊኖራቸው የሚገባ ሚና ዋነኛ መሆን ይኖርበታል። ከ ኃይማኖቱም ሆነ ከአሮምኛ ቋንቋ ተናጋሪው ማሕበረ-ሰብ ለሕዳሴው እውናዊነት የሚበጁ

የዘነጋናቸውን ዕሴቶችን መመርመር እና እነርሱንም በተዋሰነው ውስጥ አጥብቆ መግፋት፤ አንዱ ቀጣይ የቤት ስራችን መሆን አለበት። ሆኖም በቅድሚያ ይህ የዳግም ልደት አብዮታዊ ጉዞ ለሁሉቱ ማሕበረ -ሰቦች ቅሬታ መፍትሔ ማበጀት ይኖርበታል። ይኸን የምለው የሌሎችን ዋጋ በመዘንጋት ሳይሆን፤ በአንገብጋቢነቱ ስለማምን ነው።

ምክንያቱም የብሔር ጥያቄ የኢትዮጵያን ማዕከላዊ መንግስት ለመናድ ቅርብ የነበረባቸው ዘመኖችን መመልከታችንን ልንስተው አንችልም። በዚህ መንገድ አልፈንም በዋናነት በአግባቡ መመለስ ካታቱን ጥያቄዎች መሀከል በአሮሚኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች የሚነሳው ዋነኛው መሆኑ አያከራክርም። በርግጥ ይህ ጥያቄ ጠርዘኛ ልሂቃት በሚያቀርቡት ልክ ባይሆንም፤ መሬት የረገጡ ማንነታዊ ቅሬታዎችን ተንተርሶ መነሳቱ ግን መካድ የለበትም። እናም ኢትዮጵያችንን በማደስ ጉዞ፤ አሮሞነት ከሀገሪቱ ምንነት ብያ፤ የተነጠለ ሆኖ የመጣበትን የታሪክ አጋጣሚ ሂደት በመግታት፤ የብሔሩን መለዮዎች የኢትዮጵያዊነት ብያ፤ ገዢ መተርጎሚያና መዳረሻ ማድረግ ያስፈልጋል።

የኢትዮጵያን እስልምና ነባራዊነትን ማፅናት በተመለከተም ቢሆን፤ ኃይማኖቱም ሆነ ተከታዮቹ በእጃዊዎቹ አፈና ውስጥ ለሺ ዓመታት የመቆየታቸውን እውነታ ተቀብለን፤ በኢትዮጵያዊነት ትዕምርታዊ ገጾች ውስጥ ቀዳሚ አዋጭነታቸውን መቀበሉ ለመታደሳችን ስኬታማነት ታላቅ እስተዋፅኦ አለው። ከዚህ አኳያም ሁሉን ጉዳዮች በዚህ ምዕራፍ ዘርዘር እድርገን ብናያቸው የተሻለ ነው ብዬ አምናለሁ።

የአሮሞ ጥያቄ

በኢትዮጵያችን ከሚገኙ በርካታ ብሔሮች መካከል አብላጫውን ቁጥር የሚይዘው አሮሞች ተናጋሪው ቢሆንም፤ ለዘመናት ይደርሱበት ከነበሩ ሥርዓታዊ በደሎች አና የባሕል ጭፍለታዎች ዛሬም በም ልክት ነፃ እንዳልወጣ በቂ ማሳያዎች አሉ። በ1960ዎቹ አጋማሽ የአገሪቷ እደበባዮች የዘመኑን ምንፈስ በተረዱ ቁጭ ወጣቶች ሞጥለቅለቁን ተከትሎ፤ በንጉሣዊው አገዛዝ ግብዓተ-ሞሬት ላይ የመጨረሻዋን ድንጋይ ለማስቀመጥ በሚል ሰብ በቲ-መንግስቱን መቆጣጠር የቻለው ወታደራዊው ደርግ፤ ሀልቆ መሳፍርት በሌለው መስዋዕትነት የተገኘውን ወርቅማ ዕድል ከጅማሮው ማጨናገፋ አይዘነጋም። እንዲሁም አብዮቱን ከጋሙት ገፈ-ምክንያቶች ዋነኞቹ ለሆኑት የብሔርና የሕዝባዊ መንግስት ምስረታ ጥያቄዎች፤ መፍትሔ ይስጥ አይሰጥ አልቢረጋገጥ ድረስ መታገስ ያልፈለገው ህወሐት፤ ጉዳዩ በይም መፋሰስ ብቻ እንደሚፈታ አውጆ ሜካ ሲገባ አዲሱ መንግስት ገና የ6 ወር ጨቅላ ነበር። እነሆም ታሪክ በአስከፊ መልኩ ራሱን ሲደግም የተስተጥለው ወታደራዊውን መንግስት ለመገፈቅ - ዓመቱ ያህል መታገስ ያልፈቀደው የትግራይ «ነፃ አውጪ»፤ ለጥያቄዎቹ መልስ ሳይሰጥ ከሁለት አሰርታት በላይ ያለመንገፈገጥ በሥልጣን ለመቆየት ባለመቸገሩ ነው፤ ርግጥ የሕጌ ትውልድም የዕድሜውን ዕኩሌታ በትዕግስት መጠበቅ ሌላ ባይበልጥ፤ ተጨማሪ የቻይነት ዓመታት ይዋራሉ ብዬ ግን አለሰብም፤ አብዮቱን ምክንያቱ የሚያደርገውም ይህ ነው።

የሆነው ሆኖ ዳግማዊው ወያኔ በበፊሃ ትግሉ ዘመን በሁለት ወር አንዴ ለንብብ በሚያበቃው «የትግል ጥሪ» የተሰኘ መጽሐፍ «የአሮሞ ጥያቄና የኢትዮጵያ አብዮት» በሚል ርዕስ በ1979 ዓ.ም ወርሃ ግንቦት -ሰኔ ለንብብ በበቃው አትሞ ላይ፡-

«የአሮሞን ሕዝብ ከሚደርሰበት ጭቆናና በይፋ ማገቀፍ ለራሱ ለላይም ሕዝብ ቢቻ ሳይሆን ለሌላውም የኢትዮጵያ ሕዝብ ምን

ያህል አንገብረቢ እንደሆነ መረዳት ይቻላል። የአሮሞ ሕዝብ ሊጫወት የሚችለውን አብዮታዊ ሚና በተገቢው መንገድ ለንዲጫወት ማድረግ ምን ያህል አስፈላጊ እንደሆነ ማየት ይቻላል።» (ገፅ 7)

የሚል መከራከሪያ ሲያቀርብም፤ በትረ-መንግስቱን ከጨበጡ በኋላ ጥያቄዎቹን ከወረቀት ድንጋይ (ከአፋጣነት) እና ከተርጋጋንዳ ሽግግሉ ባለፈ፤ እውነተኛ መፍትሔ በሚያበገኝ መልኩ አልባት ሊያበጅላቸው አለመቆቀሩ ነው በዚህ ዘመን የትግል ጉቅናቄም ቀዳሚ አጀንዳ ሆኖ ሊነሳ የቻለው። ...እነሆም ከአራት አሰርታት በላይ ሲንከባለሉ የቆዩት የአሮሞ ጥያቄዎች በ«ሕዳሴ አብዮት» ይፈቱ ዘንድ፤ በዋናነት ሊተኩርባቸው የሚገቡ አንጻር አጀንዳዎችን በሁለት አውድ ከፍለን እንመለከታለን።

፩

ኢህአዴግ ባለፉት ሃያ ሶስት ዓመታት «አነበርኩት» የሚለው ቋንቋ ተኮር ፈፈራሊነትም የይስመራ ስለመሆኑ ለመገንባት ዛሬም ከደርግና በላይ የፖለቲካ ድርጅቶች የራስ አስተዳደር ጥያቄን እንግዳው በትግል መድረክ መገኘታቸውን ማየቱ በቂ ነው። የክልሉ «ገዢ ሃኔ» የሚለው አሀዲዲም ቢሆን፤ የህወሐት የአማርኛ ዘንጭ እንደሆነው ብአዲን ሁሉ፤ የአሮሞች ዘንጭ ከመሆን አለማለፉን፤ የቤሌፋ ልሂቃን፤ ጩምሮ የፈደራል ሥርዓቱን አወቃቀር ያጡ በርካታ ምዕራፍ ማክረጃ እያጣቀሱ ያጋለጡት እውነታ ነው። ሕዝቡም በየጊዜውና በየአጋጣሚው የሚያገኙት ጥያቄ አሁንም ተግ አለማለቱ የልሂቃን ማክረጃ መሬት መርክጡን ያሰረዳል። በ2000 ዓ.ም አጋማሽ አፈ-ገባሌ አዋጁ ለገጠኝ ሰላላውያን በድግረት የደሰቱረላች የማይታዩ ጥላታ ጥያቄ በጋሪ መጨዋታም በገዢው በኩል ሕገ-መንግሥቱ አፈሪ ለብሎ እንዳልቃለች ተናገሮ አልፏል። በተጨማሪ የክልሉ ሃገሪ በተፈጥሮ ሁለቱ ተጠቃሚ እንዳይሆን ቁጥጥሮ የዕብዮት ዘግባል እንዲኖረው ከመደረጉ በፊት፤ ከሕዝቡ ቁጥር ብዙን እንደ አሮሞ ፍ ለሁለቱም ብሔራዊ

የሥራ ቋንቋነት እንዲያገለግል አህዴድ ተፅእኖ የሚፈጥር አልሆነም፤ ሌላው ቀርቶ ጥያቄውን በሰላማዊ መንገድ ያነሱ ፖለቲከኞችም ሆኑ የክልሉ ተወላጆች «አነጻ» ተብለው የምድር ፍዳቸውን ሲቀበሉ መታደጉ ቀርቶ ጉዳያቸው በሀገሪቱ ሕግ መሰረት መታየት አለበት ብሎ የተሟገተ የለም፡፡ ከዚህ አንጻርም የዕኩይ ድርጊቱ ተጠያቂ ጉልበተኛው ህወሓት ብቻ ነው ማለት ገራገርነት ይመስለኛል፤ የገዛ ወገኑን ራሱን የጠግቶ ነፃ አውጪ ብሎ ለሚጠራ የማፍያ ቡድን አንደ ሊየሱስ ክርስቶስ ዘመኑ አስቅርቶ ይሁዳ አሳልፎ የሰጠው አህዴድም ጭምር የድርሻውን መውሰዱ አይቀራ ነውና፡፡ ይህም ሆኖ ከአንዳንድ ምልክቶች በመነሳት ጥያቄዎቹ መልስ እስካላገኙ ድረስ፤ የቱንም ያህል የእስር ቤት ደጃፎች ቢጨናነቁ፤ የቱንም ያህል የእስረኞቹ ሰቆቃ እያደር ቢበረታ በመጪው ዘመን በአሮሚያ ምድር በፍርሃት ዝም-ጭም ብሎ የሚተኛ ሊኖር እንደማይችል በርግጠኝነት መናገሩ «ሚርተኛ» እያሰብልም፡፡

፪

የአርምኛ ተናጋሪውን ያደረ ቅራኔ በመፍታት የአንድነት ዘብ ለማድረግ፤ የሀገሪቱ ታሪክ እና ባሕል በዳግም ብያኔ መታደሱ ግድ ነው ብዬ አምናለሁ፡፡ የክልሉ ማሕበረ-ሰብ በዘመናዊው መንግስት ምስረታም ሆነ ከባለድ ወረራ መታደጉ ላይ ታላቅ አበርክቶ ቢኖረውም፤ በሀገሪቷ ታሪክ ውስጥ ሚናው ደብዝዞ እንዲገለፅ በአፄዎቹ መገደዱ ጎምዛዛ እውነታ ነው፡፡ ከምዕተ-ዓመታት በኋላም ቢሆን የቋንቋው ተናጋሪ ያልሆነው አብዛኛው ኢትዮጵያዊ ይህንን ስህተት አረዳድ አምኖ ሊያርመው ቀርቶ፤ እውቅና ሊሰጠው እንኳ አለመፍቀዱ፤ ጉዳዩን በተደጋጋሚ እንደታዘብነው ወደ«ውጤ ከሀገራችን» እይነቱ አስደንጋጭ ኩነት ገፍቶታል፡፡ ከዚህ በተቃራኒው በጥቂት የብሔሩ ልሂቃን የሚንፀባረቀው (ሀገርን ለፍርስት ሊያጋልጥ የሚችለው) ሽውራራ የታሪክ አረዳድን እና የቅኝ አገ ዛዝ ትርክትን ማጥራት ሌላው ወሳኝ የቤት ሥራ ሆኗል፤ ምክንያቱም ከጥያቄው ጋር

ተያይዘው የሚነሱ የተቃውሞ ድምፆች ማጠንጠኛ ብሳለፍነው መቶ ዓመት ለቅኝ አገዛዝ ተዳርገናል፤ ሥርዓታዊ በሆነ መዋቅር የሥልጣን ባይተዋር ሆነን ቆይተናል፤ ከሌላው የኢትዮጵያ ሕዝብ በተለየ መልኩ ከሰብአዊ ፍጡር በታች ተቆጥረን ተረግጠናል... የሚል መንፈስ እንዲይዝ እየተለጠጠ ነው፡፡ ይህ የታሪክ ትንተና ስህተት መሆኑን የምንረዳው በየትኛውም መንግስታዊ ሥልጣን ጊዜ (ሀገሪቱ በጎበዝ አለቆችም ሆነ በነገሥታቱ ጠንካራ መዳፍ ስር፤ አሊያም በወታደራዊው ደርግ በተያዘቸበት ዘመን) በግንባር ቀደምትነት በመንበሩ ላይ ይፈራረቁ ከነበሩት አማርኛና ትግርኛ ተናጋሪዎች የማይተናነስ ዕኩል ሚና እንደነበራቸው የቋንቋው ተናጋሪ ምሁራን በማስረጃ አስደግፈው ባዘጋጁቸው ድርሳኖቻቸው ያተኩትን ስናስተውል ነው፡፡

ለማሳያም «የጎንደር ዘመን» ተብሎ ከሚጠቀሰው (እ.ኤ.አ ከ1636-1769 ዓ.ም ድረስ የዘለቀው) ማዕከላዊ መንግስት ውድቀት በኋላ የተተካውና «ዘመነ መሳፍንት» እየተባለ በታሪክ የሚጠቀሰው አገራዊ የአስተዳደር ዘይቤ ጠንሳሽና ተግባሪ የአርምኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች እንደነበሩ ማስታወሱ በቂ ነው፡፡ በወቅቱ የመንግስቱ መቀመጫ ከሰሜን ጎንደር ወደ ደብረ-ታቦር የተዘዋወረ ሲሆን፤ የግዛት ወሰኑ ደግሞ ጎንደርን፤ ወሎን፤ ጎጃምን፤ ከፊል ሸዋን እና ትግራይን የሚያካትት እንደነበር መዛግብቱ ያወሳሉ፡፡ በዘመኑ ሥልጣኑን የጠቀለለትና «የጁ (ወራ-ቬክ) ስርው መንግስት» በሚል ስም የሚጠሩት የአርምኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች እንደነበሩ የብሔሩ ምሁራን በተለያዩ ድርሳኖቻቸው ነግረውናል፡፡ በ2006 ዓ.ም «የውገና ድርሰቶችና የታሪክ እውነቶች» በሚል ርዕስ ዳስ ያለ ጥራዝ ያሳተሙት ታቦር ዋሚ «በኢትዮጵያ ታሪክ ዘገባዎች አላግባብ ዘመነ መሳፍንት ሊባል የቆየው የየጁ ዘመንና ታሪካዊ ሚና» በሚለው ንዑስ ርዕስ ሥር በርካታ መጽሐፍትና የጥናት ጽሑፎችን በመጥቀስ በወቅቱ ሥልጣኑ በአርምኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች እጅ እንደነበረ በስፋት አብራርተዋል፡፡ ታቦር በትርክታቸው፡-

«የጽ ከሰሜን ኢትዮጵያ የአርሞ ነገዶች አንዱ እንደሆነና ቀስ በቀስም ይህ ስም የገዛው ብቻ ሳይሆን ሕዝቡ የሰፈረበት አካባቢ ጭምር መጠፊያ እንደሆነ በርካታ ጸሐፍት ይመነከራሉ» (ገፅ 287) ሲሉ በአባሬ ማሰራጃዎች እስደግፈው አቅርበዋል። ሥርወ-መንግስት በሥልጣን ላይ የቆየበት ጊዜያትንም «ከጎንደር ዘመን-መንግስት ግዙፊያ እስከ እፃ ቴዎድሮስ መንግስት ድረስ የነበሩትን ዓመታት ሁሉ ያካትታል» (ገፅ 293) በማለት ገልፀውታል፤ ይህንን በአሃዝ እናስቀምጠው ብንል ደግሞ ወደ 86 ዓመት ገደማ ልንቆጥር እንገደዳለን።

በተመሳሳይ መልኩ «የአርሞ ታሪክ» የተሰኘው መጽሐፍ ጸሐፊ አሸቱ ኢረና ዲባባም መከራከሪያውን እንዲህ ሲሉ አጠናክረውታል፡-

«ጎንደር የገዛች መንግስት (እቢሲኒያ) ግዕዝ በጸሐፊዎች ወቅት የአርሞ ህዝብ በአካባቢው በፍር ይኖር እንደነበረና ወሳኝ ሚና ለረጅም ጊዜ ጸረው፤ እ.ኤ.አ. በ1853-1854 በጎንደር በአሰር ላይ የነበረው ጀርመንያ ሰዓሊ በሰራቸው ምስሎች አርሞ በወቅቱ በአካባቢው ጥፎ እንደነበር እርሱም ከአካባቢው አርሞ ሴት እንዳገዛ፤ ምስሎችም በርቶ እንደሆነ የነበረ ሰራዊቱ እ.ኤ.አ. በ1868 ዓ.ም በላንደን ከተማ በመጽሐፍ መልኩ ታትሞ ወጥቶ ይገኛል። በአካባቢው ሰፍረው ይኖሩ ከነበሩት የአርሞ ጎሳዎች ውስጥ የቦረና አርሞ አንዱ መሆኑን ኢች ሙሬይ በ1830ዎቹ ባሳተመው ጽሑፍ ውስጥ ከጠቀሰ በኋላ አርሞ አንድ ሕዝብ በደንቢያ በጎሻም፣ በዓምትና በአንተ አካባቢዎች በፍሮ እንደሚገኝ ተጠቅሷል።» (ገፅ 83-84)

ራሱ የጸሐፊ መንግስትም፣ በባሕልና ተራዝም ቢሮው በኩል «የአርሞ ታሪክ እስከ አስፈላጊነቱ ሲደሰተኛው መቶ ከፍለ ዘመን» በሚል ርዕስ ባሳተመው መጽሐፍ «...ወራሽ» የሚለው የቤተሰቡ መጠፊያ በየጁ

አርሞዎች ዘንድ ታላቅ ዝና ከማግኘቱም በላይ በአጠቃላይ የየጁ አርሞዎች ቀደምት መንግስት መነሻ ወይም አባት ተደርጎ አስከመቆጠር ደረሰ ይባላል» (ገፅ 281) ሲል ገልጿል።

ከላይ የጠቀስኩት የህወሓት የበረሃ ልሳንም በሚከተለው መልኩ የጉዳዩን እውነታ ያጠናክራል፡-

«የአርሞ ሕዝብ ሲሰፋፋ እግረ-መንገዱን ያገኛቸውን በርካታ የአሰላም ሥልጣኖችን ይምሰሱ እንበርክታል። ይህ በተለይ በምስራቅ ኢትዮጵያ በሰፊው የተካሄደ ነበር። በርካታ ጣላት አምላኪ መንግስታትንም እንበርክታል። ይህ በተለይ በምዕራብ ኢትዮጵያና የተወሰኑ የደቡብ ክፍሎችን የሚመለከት ነው። በዚህ የአርሞ ሕዝብ የመስፋፋት ዘመን ያልተደመሰሰ የተወሰኑ የቢዳማ ሕዝቦች፣ ቢዳማዎች፣ ወላይታዎች ወዘተ. ብቻ እንደሆኑ ታሪክ ይመዘግባል። ወደሰሜንና መሀል እገርም መስፋፋቱን ቀጥሎ በሰሜን እስከ ደቡብ ትግራይ ድረስ ዘልቆ ለመግባትና በበርካታ አካባቢዎች ለመስፈር ችሏል። ...በዚህ የመስፋፋት ወቅት የአርሞ ሕዝብ በከፍተኛ ደረጃ ተለውጧል። በጣም ሰፊ በሆነ አካባቢ ተስፋፍቶ እንደተቆጣጠረው ቦታ ሁኔታ ቋንቋው፣ ባሕሉ፣ ፖለቲካዊ ይዘቱ ወዘተ. በጣም የተለያየ ሆኗል። ለምሳሌ ወደ ሰሜን ዘልቀው የገቡት የራያ፣ ወሎና የጁ አርሞዎች በሂደት ሌላው ቀርቶ ቋንቋቸውንና ባሕላቸውን እንኳ ረሰተው የወሎና የጁ አርሞዎች ከአካባቢው የአማራ ሕዝብ በኃይማኖት ካልሆነ በስተቀር በሌላ ምንም የማይለዩ በመሆን ደረጃ ላይ ደርሰዋል። የራያ አርሞዎች በሌሁኑ ወቅት በቋንቋም በሌላም ነገር ከሌላው የትግራይ ሕዝብ የማይለዩ ሆኗል። በጣም ጠባብ በሆነ ክልል የአርሞዎች ቋንቋ ያልፈሉ የተወሰኑ መንደሮች እንዳሉ የሚታወቅ ቢሆንም በአጠቃላይ ራያዎች፣ የጁዎችና ወሎዎች አርሞነታቸው

አቋርጦ ልክ የአካባቢው ሕዝብ ጋር ሙሉ በሙሉ ተዋህደዋል /አሊሚሌትድ ሆኗል/ ሊባል ይችላል።» (ገፅ15-)

የታሪክ ምሁሩ ፕሮፌሰር ታደሰ ታምራት በ1991 ዓ.ም «ኢትዮጵያዊነት ከመሰረቱ» በሚል ርዕስ ባሰናዱት ጥናታዊ ጽሑፍ እንዲህ ሲሉ የገለፁትን እዚህ ጋልጥቀለው፡ -

«በከርሰቲያኖች አካባቢ የሚሰፍረው አሮሞ የከርሰትና ኃይ ማኖትን መቀበሉን ብቻ ሳይሆን፤ የማዕከላዊ መንግስት መግባቢያ የሆነውንም የአማርኛ ቋንቋ መናገር እንደሚጀምር ነው። ከጊዜ ብዛት ደግሞ፤ ቀስ እያለ እንዲያውም፤ የአሮሞኛውን ቋንቋ ጨርሶ ይተውና፤ አማርኛ ብቻ ይናገራል። ትውልዶችም እያለፉ ሲሄዱ፤ የልጅ ልጆቹ ጨርሰውም አማራ ይሆናሉ። በሰሜን ሸዋና አሁን ወሎ፤ በጥንት ጊዜ ግን አማራ ይባል በነበረው፤ ከፍለ -አገር ውስጥ ባሉት ብዙ አውራጃዎች፤ በጎጃም፤ በጌምድርና በደምቢያ የሰፈረው አሮሞ፤ በመጨረሻ ላይ ጥሩ አማራ እየሆነ የሄደው በዚህ አይነት ነው።»

ይህ ጉዳይ እውነት ብቻ ሳይሆን መብት እንደሆነ አምኖ መቀበሉ ሀገራዊ አንድነታችን የተጋመደበትን የባሕል፤ የቋንቋ፤ የአስተዳደርና መሰል ጉዳዮችን ትስስሮሽ ያስረግጣል። ይሁንና የተወሰኑ የአሮሞ ልሂቆች የአፄ ምኒሊክ ፈረስ ሐረርና አርሲ መርገጡን አለቅጥ እያስጮኹ «የቅኝ -ግዛት ወረራ» አድርገው ከማቅረባቸውም በዘለለ፤ ይህ አይነቱን ጥሬ ሀቅ ለመቀበል ቀርቶ ለመስማት አይፈቅዱም። ከዚህ በግልባጩ በተለይም በቋንቋው ተናጋሪዎች የተዘጋጁትና የጠቀሰኳቸው ድርሳናት የሚነግሩን ደግሞ አሮሞ ከሌላው ብሔር ጋር ትንቅንቅ ገጥሞ በለስ ቀንቶት ድል ባደረገ ቁጥር መንግስታዊ ሥልጣን መጠቀሙን ብቻ ሳይሆን፤ በሀገሪቱ ታሪክ ጭቆና እንጂ ቅኝ አገዛዝ የሚባል ነገር አለመኖሩንም ጭምር ነው። ከኤርትራ እስከ ሞያሌ፤ ከጋምቤላ እስከ ሶማሌ በተዘረጋው ሰፊ የኢትዮጵያ

ግዛት ላይ በተደጋጋሚ ከተቃጡ የባዕዳን ወረራዎች በቀር፤ ቅኝ -ገዢም ሆነ ቅኝ-ተገዢዎች ስለመኖራቸው የሚያትት አንድም የታሪክ መረጃ ተፈልጎ ታጥቷል። መቼም «ድሮ ነፃ ሀገር ነበረን» በሚል ዛሬ ላይ የመገንጠልን ጥያቄ ሲያነሱ፤ አሊያም አንድ ብሔርን በነፍጠኝነት፤ በወራሪነት፤ ለም መሬት በመንጠቅ... ሲኮንኑ የምናደምጣቸው ጠርዘኛ ልሂቃን የጥንቱ ሰዳሮሚያ የግዛት ወሰን ጎንደርን እና ትግራይን ያጠቃልል ነበር፤ ስለማለታቸው ስምተን አናውቅም። ይህ ካልሆነ ደግሞ በዚህ ስነ -አመክንዮ መሰረት ያውም መቀመጫውን ደብረ -ታቦር ላይ አድርጎ ከትግራይ እስከ ሸዋ የሚደርሱ ሰፋፊና በሥነ -መንግስት አንደምታ በቂ ተሞክሮ ያላቸው ማሕበረ-ሰቦችን ያስተዳድር የነበረ ሥርወ -መንግስት፤ የበለጠ ጉልበተኛ ተነስቶበት፤ በተራው ከመንበሩ በኃይል ሲገለበጥ ባለጊዜውን ፤ ቅኝ-ገዢና ሁሉ-በአዊ እያሉ ለመኮነን መሞከሩ ከተራ ፍረጃ ተሻግሮ ውሃ የሚያነሳ መጣት ሊሆን አለመቻሉ በገሀድ የሚታይ እውነታ ነው ብዬ አምናለሁ።

ግና፤ እዚህ ጋ ሊዘነጋ የማይገባው ጉዳይ፤ በተለይም ከአፄ ምኒሊክ መንገሥ ወዲህ የአሮሞ ማሕበረ -ሰብ ቋንቋውን ጨምሮ የባሕል እሴቶች ተውጠው፤ የአገሪቱ ወካይ እንዳይሆን መጨፍለቁን ነው፤ እንደምሳሌም የገዳ ሥርዓት ምንም እንኳ ሁሉም የቋንቋው ተናጋሪ የሚጠቀምበት ባይሆንም (የ«ጊቤ ግዛት» ተብለው የሚታወቁት አሮሞኛ ተናጋሪዎች፡ - ጅማ፤ ሊሙ፤ ጎማ፤ ጉማ እና ጌራ ከገዳ ይልቅ በንጉሣዊ ሥርዓት ሲተዳደሩ፤ ወለጋና ኢሊባቡርን የመሳሰሉ አካባቢዎችም በ«ሞቴ» ይመሩ እንደነበር ልብ ይፈልጋል) የአክሱም ሐውልትን ወይም የጎንደር ግንብን ያህል በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ ቦታ አለማግኘቱ አይከድም። እንዲሁም በሌላ ቋንቋ ተናጋሪው ዘንድ «ጣኦት ማምለክ» ተደርጎ የሚቆጠረው የኢሬቻ ከብረ -በዓል አረዳድ ስህት ስለመሆኑ ቢረፍድም የመመስከሩ ጠቀሜታ የጎላ ነው። ይህ የምስጋና ሥነ -ስርዓት በአገሪቱ ታሪክ ተገቢውን የከብር ስፍራ ሳያገኝ መገፋቱን በማመን፤ ሚዛንን ማስተካከል ግድ ይላል።

በጥቅሉ ምግብና አለባበሱን መብረቃውና መስል አራቱን በትልቁ የታሪካችን ገፅ በበቂ ደረጃ አለመውከላቸውን ዛሬም ለማድበስበስ መሞከሩ መፍትሔውን ከማራቅ፤ አሊያም ልቁነትን ከማስፋት ያለፈ ፋይዳ አይሆንም። መቼም በዛሬይቱ ኢትዮጵያ የመገንጠል ጥያቄ ያነሱ ቡድኖች አለመኖራቸው ደብቀን የምናስቀረው ማለጥር አይደለም፤ ከአሮሚያ አስኪ ኦጋዴን፤ ከጋምቤላ አስኪ ቤገሽግጉል ድረስ ደህን ለማበረፀም የሚሉት የታጠቁ ኃይሎች ተፈጥረዋል። በርግጥ እነዚህ ኃይሎች የቆሙበት መሰረት ማህበረ-ሰቡን የሚወክል ነው ወይስ የራሳቸውን የሥልጣን ሞግት ብቻ የሚያረክ፣ የሚለው ገና ያልጠራ፤ አሁንም አጥጋቢ መልስ ያላገኘ ጥያቄ እንደሆነ ይታወቃል፤ ፖለቲካዊው ፍላጎትም ማህበራዊ ውሉን የሞጠው ይመስላል፤ ኤርትራን ያጣገላሉ ምክንያትም ከዚህ ብዙም አንደማይርቅ ጥርጥር የለውም። አሁንም የዚህን ጥያቄ ውል ከላትን ሌላ የምናጣው ከፍለ-አካል መኖሩ አይቀሬ ነው። በአዚህም ነው በ«አዳሌ አብዮት» ፋንም አዲስ ሆኖ በምትወለደው ኢትዮጵያችን ጥያቄዎች በቀዳሚነት ምላሽ ሊያገኙ ይገባል ብዬ የምክረክረው። በሰውጡም፤ እነዚህ ነቃች የፖለቲካ አጭሞች እና አቀንቃሾች ዘላቂ መፍትሔ አግኝተው የአገሪቱን ዘመን አብላፊ እንደሚሆኑ አልጠራጠርም።

በጥቅረ በአሮሞ ላይ እንደ ብሔር በተለየ መልኩ በደል አድርጏል፤ ዘገናኝ ሞፍጫፋ ረፅሟል እና መስል ትርኩሶች ጭረና ቀንድ ተሰክተዋቸው ግብረ-ሂተለርና ፋሽስታዊ ድርጊቶች ተመስሰው የሚቀርቡበት አውድ ከተራ ጊዜያዊ የፖለቲካ ፕሮፓጋንዳነት አልፎ ሲያገኝ የሚችል (በትክክል ለመፈፀማቸው) ምንም አይነት የታሪክ ሰነድ አልተገኘም። በአገሩ ወቅት በዚህ ርዕሰ-ጉዳይ ዙሪያ ከታሪክ ምሁሩ ዶ/ር ነጋሳ ጊዳዳ ድር በገደባይ (ወደ አዳሌ (አርሲ) ከዘመተው የአጼ ምኒልክ ወራሮች መካከል አብላጫው አርሞ ነው) ሲሉ መሣለፋቸውም፤ ከዶ/ሩ የጥምህርት ደረጃ፤ ዘረዘሩም ዓመት የሥራ ልምዳቸው እና ዘዴያቸው ተናጋሪ አብራክ የተገኙ

ከመሆናቸው አኳያ ችግሩን ወደ አገድ ብሔር ማላክኩ ለህተት ለ መሆኑ ተጨማሪ ማረጋገጫ (ምስክር) የሚሆን ይመስለኛል። ታቦር ዋሚም ከላይ በጠቀስኩት መጽሐፍ (ከገፅ 275-278) ከአማራው ነገሥታቶች ጋር ጋብቻ የፈፀሙ አርሞ ንጉስና ንግስት በማለት በሰዕላዊ መግለጫ አስደግፈው ያቀረቡት የጭንቋው ቀዳጋ ንጉሦችና ነገሥታት ስም ዝርዝር እንደተጨማሪ ማስረጃ ሊወሰድ ይችላል። ይህም ለማለታት ከጠቀሱት መካከል የአጼ ቴዎድሮስ-አጭ ተዋበች አሊ፤ የአጼ ምኒልክ-ጣይቱ ብጡል፤ የንግስት ዘውዲቱ-ወሌ ብጡል፤ የአጼ ኃይለስላሴ-አጭ መነገ፤ የምኒልክን አህት ያገቡት-ንጉስ ሚካኤል... የአሮሞ ብሔረ-ሰብ አባላት እንደነበሩ አትተዋል። ከዚህ ጋርም አያይዘው በተለያየ ጊዜ በሀገሪቷ የተከሰቱት የኃይል ግጭቶች አሰላለፍ በብሔር ከመባደን ይልቅ በሥልጣንና በጥቅመኝነት ላይ የተመሰረቁ እንደነበረ ፈራ-ተባ ለያሉም ቢሆን እንዲህ ሲሉ ገልፀውታል፡-

«በጣም የሚገርመው ከሣህሊሥላሴ ጊዜ ጀምሮ ለሰባ ለጸ ኃይለሥላሴ ዘመን መንግስት ድረስ በአሮሞው ላይ ሲካሄዱ ለነበሩት ዘመቻዎች ሁሉ ግንባር ቀደም ተዋናኞቹ በተለያዩ መካንያዎች ከነገሥታቶች ጋር ጊዜያዊና ዘላቂ ዝምድና የፈጠሩ ለራሳቸው አርሞዎች መሆናቸው ነው። ... (ፊስ ጎበና) አጼህ የአሮሞ መስፍን የታወቁ ፈፈሰኞች ጀግና፤ ተዋጊና ወታደራዊ ስትራቴጂስት ከመሆናቸው በላይ በአሮሞ የውጊያ ስልትና በአሮሞ ሥነ-ልቦና ላይ የጠለቀ አውቀት ነበራቸው። ይህንን ቢቃት መሉ በመሉ ለምኒልክ አገልግሎት አጭላውታል። ከሁሉም በፊት ምኒልክ ላይሆኑ የአሮሞን ግዛት ያሸነፉት ፊስ ጎበና ነበሩ።» (ገፅ 499-500 እና 503)።

የማኪያቪሌ አስተምህሮ ለቀንቃኝ የሆኑት የህወሐት መፈጸሞችም አገሪቷን ከፋፍሎ ለመግዛት በጫካ በዘጋጃት ሰነድ ላይ የመፈትም ሆነ የባሕል ወፈራን በብዙኝነት ግብረ-አማራ ለማስመሰል ሞክረዋል።

«የአርማ ሕዝብ ከፍተኛ አብዮታዊ ሚና ተግባራዊ እንዳይሆን አፍኖ ይዞ የሚገኘው ዋናው እንቅፋት የአማራ ቦታዊ ብሔር ትምክተኝነት ነው።» (ገፅ 46)

ይሁንና ትምህርታቸውን አቋርጠው ብረት ከነክሱት የሰሜን ፋኖች በታሪክ የላቀና የመጠቀሚያ ዕውቀት ባለቤት የነበሩት ፕሮፌሰር ታደሰ፡ -

«የዚህ አይነት ለውጥ የተደረገው ወደ አማርኛ ብቻ እንዳልሆነ በአትኩሮት መገንዘብ ያስፈልጋል። ለምሳሌ የትግርኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች በሚበዛበት አካባቢ ሊሰፍሩ የቻሉ አርማዎች፣ በተለይ በትግራይ ደቡብ ጫፍ የሚገኙ አውራጃዎች ውስጥ፣ ትግርኛ የሚናገሩና፣ ከጊዜ ብዛትም ጨርሰውንም ትግራይ የሆኑ እንደሚገኙ ይታመናል»

ሲሉ ከላይ በጠቀስኩት ጥናታዊ ጽሑፋቸው ላይ የተነተኑትን ማስተዋሉ የተሻለ ነው ብዬ አምናለሁ።

ይህ ምስክርነት የሚያስረግጥልን ዋነኛ ቁም -ነገር ረዥም ዘመናትን ያሳለፍነው በአንድ ብሔር ጉልበታቸውንና ጭካኔ ስንቀጠቀጥ ሳይሆን የተለያዩ ቋንቋ ተናጋሪ ግለሰቦች ጥምረት ፈጥረው ሲበዘብዙና ሲጨቁኑ መቆየታቸውን ነው። እናም እውነታው ዛሬ አንዳንድ ጠርዘኛ ልሂቃን እንደሚሉት ነገሥታቱ ሆነ ብለው ሌሎችን ጨፍልቀው እነርሱ የወጡበትን ብሔረ-ሰብ አባላት ላይተው በ«ጥዥ መደብ» ሲቀቡ አይደለም። ሌላው ቀርቶ ስለአርሲና ባሌ የሚነገሩ የተዛቡ ታሪኮች ከመከሰታቸው ቀደም ቤንምድርና ትግራይ ውስጥ የኃይል ትንቅንቅ ተፈጥሮ የአካባቢው ተወላጆች ነን የሚሉትን፣ አርማኛ ተናጋሪው አሸንፎ በማንበርከክ ለ86 ዓመታት ያህል ሥልጣን ይዞ መቆየቱን ከላይ በሚገባ አይተናል። መቼም የጁዎች፣ ጎንደሮችን ድል አድርገው ሥርወ-መንግስታቸውን ደብረ-ታበር ላይ የመሰረቱት በምርጫ ካርድ (ያለነፍጥ) ነበር ካልተባለ በቀር፣ አንዱን ወገን በሂትለርነት ኮንኖ ሌላውን በግፉአንነት ማውሳቱ ፍትሐዊ

ካለመሆኑም በላይ፣ የሚጠቅመው ከመከራ ነፃ እንዲወጣ የምንዋትትለትን ሕዝብ ሳይሆን፣ የአገዛዙን ዕድሜ ለማራዘም ነው።

እነዚህ በራሱ በቋንቋው ተናጋሪዎች ብቻ ከተዘጋጁ ድርሳናት የጠቀሰኳቸው ሁነቶች፣ በአሳማኝ ማስረጃ ያልተረጋገጠውን (አፈ -ታሪኩን) የአኖሌ ጡት ቆረጣ ትርክት ተአማኒነት ያሳጡታል። ይህ ግን ምንሊክም ሆኑ ከእርሳቸው በፊት የነበሩ ነገሥታት ድል ያደረጉትን ሠራዊት እጅ -እግር የመቁረጣቸውን የጭካኔ ልማድ በፊ-ወለደ ነው እንደማለት አይደለም፤ በትክክልም ያደርጉት እንደነበረ በበርካታ ድርሳናት የተረጋገጠ ነውና። እንዲያውም በአንድ ወቅት እኔ ቴዎድሮስ፣ በሸዋ ላይ ሾመውት የነበረው የምንሊክ አጎት አቤቶ ሠይፈ «ሸፍቶበኛል» በሚል አንኮበር ድረስ መጥተው ወግተው ድል ካደረጉት በኋላ ሠራዊቱ በሙሉ አንድ እጅና አንድ እግሩ እንዲቆረጥ በማድረጋቸው አገሬው ሰምና ወርቅ በለበሰ ቅኔ እንዲህ ብሎ መግጠሙ የጉዳዩን እውነታነት ለማስረዳት በቂ ነው።

«እኔ ቴዎድሮስ አጅግ ተዋረዱ የሸዋን ሰው ሁሉ እጅ ነሰተው ሄዱ»

የሆነው ሆኖ አንድ ማሕበረ-ሰብ በደምም ሆነ በሰምምነት መገንባቱን የዓለም ታሪክ ይናገራል። ግንባታው በደም በተቀባ ታሪክ መካከል የማለፉ አጋጣሚም በራሱ አገሪቱን ባቢሎን ለማስባል ምክንያት አይሆንም። ይሁን ከተባለ ግን ኢትዮጵያን በዓለማችን ብቸኛዋ አገር ልናደርጋት እንገደዳለን። ቀደምት አባቶች ማሕበረ-ሰብን ለዘለዓለም በአንድነት ለማፅናት ከጠብ-መንጃ በተጨማሪ ቋንቋ፣ ባሕል፣ መልከዓ-ምድርና መሰል ጉዳዮችን ለማስተሳሰር ይሞክሩ እንደነበረ ይታወቃል፤ ብዙውን ጊዜም ከሠላማዊው ስምምነት ይልቅ፣ በኃይል ማስገበርን ይመርጡ ነበር። በኢትዮጵያችን ይህ መንገድ ካሰገኘው ትልቁ ውጤት በተቃርኖ፣ ታሪክን የዚህ ዘመን የመበየኛ «ፖለቲካ» በማስመሰል የልዩነት በርን ለማስፋት ለሚሞክሩ ሥልጣንን የሚያስሉ ኃይሎች የመጫወቻ ካርድ

ሆኖ እያገለገለ ነው። ግና፤ እንስጦርታና ትርይ በኃይል መገባደጃው የዛሬዋን ሄለናዊ ግሪክ መፍጠር መቻሉን እንጂ፤ በዚህ ዘመን መነሻር ተቃኝተና ለብይን ቀርቦ የ«እንገነጠላለን» ጥያቄ ስለማስነሳቱ ተሳምቶ አይታወቅም። ፐሮፌሰር ታደሰም «ኢትዮጵያዊነት ከመሰረቱ» በሚለው ጥናታዊ ጽሑፋቸው ጉዳዩን፡-

«በመላው ዓለም ውስጥ ያለው ማንኛውም ሕዝብ፤ ምንም ሳይለወጥ፤ የጥንት ህልውናውን ብቻ እንደያዘ፤ ጥንት ከሰፈረበት አካባቢ ምንም ሳይነቃነቅ፤ በጎረቤቱ ከሚኖሩ ሌላ ሕዝቦች ጋር ምንም ንክኪ ሳይኖረው የቆየ ሕዝብ ጨርሶ አይገኝም»

ሲሉ አጠናክረውታል። የአገርን የመጨረሻ ቅርፅ ያበጁ ማሕበረ-ሰባዊ ውሎች ከፖለቲካዊ ፍቅ ይልቅ፤ አንድነትን ለማፅናት ያላቸውን አስተዋፅኦ ያህል፤ ሂደቱ የዜጎችን አልቂት፤ የማንነት ጭፍላቃ፤ የኃይማኖት ጭፍጠጣን፤ የባሕል ወረራን... የማድረሱን አይቀሬ ነትም በቅንነት መረዳትን ይጠይቃል፤ መግባቱም ከዚህ አውድ ሊርቅ አይገባውም።

ፖለቲካዊ ውሳኔዎች ማሕበረ-ሰባዊ እሴቶችን ዘንግተው ጊዜያዊ ትርፍን ብቻ ታሳቢ ካደረጉ ከትውልድ ትውልድ በቀላሉ የማይቋጭ ከባድ የቤት ስራ ሰጥቶ የሚያልፍ ጠባላ መተዋወቅ አከራካሪ አይደለም። ይህም ሆኖ በአርማያኝ ከማንነት ጭፍላቃ፤ በታሪክ ከመዘንጋት እና የፌዴራሊዝም ሥርዓቱ በትክክል ካለመተግበሩ ጋር የተያያዙ ጥያቄዎችን ተከትሎ ገነኛው የቃሊቱ ማጎሪያ ለቋንቋው ተናጋሪ ወጣቶች ሌላኛው የሲኦል ቤት የሆነበትን ከነት ማስተባበል አይቻልም። የብሔሩ ልሂቃን ባላጠፉት ወይም በከፋፈሏቸው መሰረታዊ ልዩነቶች መንስኤነት ወከለነዋል የሚሉት ማሕበረ-ሰባ የሰቃፍ ገፈት ቀማሽ እንዲሆን መግፋታቸውን ሳንዘነጋ ማለት ነው። ወደዚህ ድምጻችን የሚያደርሰንም ጥያቄዎቹ ከመንግሥት በመለስ ሁነኛ ምላሽ የላቸውም፤ የሚሉትን ያህል፤ ሰርየቱ ዲሞክ ራሲያዊ አንድነት ብቻ ነው፤ የሚሉ፤ አሊያም ሀገሪቱን እስከወዲያኛው በብቸኝነት በመግዛት

ዙሪያ የሚያጠነጥኑ ኃይሎች በአንድ ብሔር ጥያቄ አፈታት ላይ የተያዙ አቋሞች የመሆናቸው እውነታ ነው። ከእነዚህ ፖለቲካዊ ምላሾች መካከል መንግሥት ወይም በብቸኝነት የሥልጣን ይገባኛል ጥያቄ ተግባራዊ የሚሆንበት አጋጣሚ ቢፈጠር፤ የሀገር ህልውናን የተሸከሙ አዕማዶች ፈራርሰው፤ ዘመናትን የተሻገረው ማሕበራዊ ትስስር ተብ ጣጥሶ አገር-አልባ የተበታተነ ትውልድ መውለዳቸው አይቀርም። እናም አርማያን ከተቀረው የአገሪቱ አካል መንግሥት፤ ዛሬም ከልሱ በተዋቀረበት መልከዓ-ምድራዊ ቅርፅ ውስጥ ሌሎች ህዳጣኖችን ማስተናገድ የሚያስችል ሥርዓት ማበጀት እንደማይቻልም (ከብሔር ፌዴራሊዝም ትግበራ በኋላ ያኖረው ጉድለቶች ዳግም እንደማይከሰቱ ተንግጣይ ልሂቃኑ በቂ መከራከሪያ እንኳ ሲያቀርቡ አልሰማንም) ሆነ የተሳፈኑ ሌሎች ጥያቄዎች ፈንቅለው ከመውጣትና በማያቋርጡ አዳዲስ ችግሮች የቋንቋውን ተናጋሪ ከመናጥ አይታደግም። በብቸኝነት የመግዛት ጥያቄም ቢሆን (አርሞ ብዙ ከመሆኑ አኳያ ሁሉም የቋንቋ ተናጋሪውን ልሂቅ ብቻ ለይቶ ይመርጣል ከሚል ምክንያት -አልባ መነሻነት) የበላይ ልሁን ባይነትን ከማንፀባረቁ እና ኢ-ዲሞክራሲያዊ ከመሆኑም ባሻገር የዘመኑን መንፈስ የሚፃረር ነው።

ወደድንም ጠላን አርምኛ ተናጋሪው እንደከዚህ ቀደሙ የልሂቃኑን ያልተፈተነ ፖለቲካዊ የመፍትሔ ሃሳብ ብቻ አንጠልጥሎ፤ ከወንድምና እሁቶቹ ጋር ለዘመናት የገነባውን ሁለንተናዊ ትስስር ጥሎ እንዲነጉድ የሚገፋበት አኩይ ቀመር የሚያከትምበት ጊዜ ላይ መድረሳችንን መገንዘብ ብልህነት ነው ብዬ አምናለሁ። ስለምን ቢሉ? ያለፈው ታሪካችን በደም መገንባቱ ባይካድም፤ ዛሬም ዕጣ-ፈንታችን በዚህ ሊደመደም አይቻለውምና ነው። እነዚህን ችግሮች በማያዳግም ሁኔታ ለመፍታት፤ በቀዳሚ ነት አርምኛ ተናጋሪው ከፍል እና የአንድ ጠቅላይ ኢትዮጵያ አቀንቃኝ ሆነው የምናገኛቸው ወገኖቻችን መካከለኛውን የመቻቻል መደላድልን ለመፍጠር በስጥቶ መቀበል መርህ የተቃኘ መፍትሔን አምነው የመተግበር ተነሳሽነት ሊኖራቸው እንደሚገባ አምናለሁ። ዶ/ር መረራ ጉዲና «የኢትዮጵያ ፖለቲካ

ምስቅልቅል ጉዞና የሕይወቴ ትዝታዎች» በሚለው መጽሐፋቸው ይህንን መንገድ መከተሉ አዋጭ እንደሆነ የገለፁት እንዲህ ሲሉ ነው፡-

«በዙዎች የዛሬ 30 እና 40 አመታት ብቻ ሳይሆን፣ የዛሬ 130 እና 140 አመታት በፊት የነበረውን ጭምር የታሪክ ሂሳብ እንተሳሰብ የሚሉ ይመስሉኛል፡፡ የእርሞ ልሂቃን ዋና ችግራቸው የጋራ የፖለቲካ አጀንዳ ለመቅረፅ ከመጣር ይልቅ ለብቻቸው የሚደረገው ትግልን የመንግስት ሰማያት አስተማማኝ መንገድ አድርገው ማምለካቸው ነው፡፡ የእማራው ልሂቅ ዋና በሽታው በዋናነት በእማራ ልሂቃን የተፈጠረች የዛሬይቱ ኢትዮጵያ እንደዛው ትቀጥል ነው፡፡ እምነታቸው መቀጠልም ትችላላች ነው፡፡ ባለፉት አርባ ዓመታት የሀገሪቱ ፖለቲካ ዋናው ቀውስ ምንጭም እንደነበረች መቅጠል ያለመቻሏ መሆኑን በውል መገንዘብ ያቃቃቸው ይመስለኛል፡፡» (ገጽ 261-262)

የ«ሕዳሴ አብዮታ»ችን ዋነኛ ግብም በዴሞክራሲያዊ አንድነት የፀናች፣ የጠነከረችና የታደሰች ኢትዮጵያን መፍጠር እንጂ፣ በቀላሉ ሊታረቁ በሚችሉ ልዩነቶቻችን ላይ አሳት ለኩሶ የመበጣጠስን አደጋ መጋረጥ አለመሆኑን ማስታወሱ አስፈላጊ ነው ብዬ አስባለሁ፡፡ ሌሎች የዓለም አገራትም ይህን መሰሉን የብሔር ጥያቄ (ቅራኔ)፣ ያለደም መፋሰስና መበታተን የተሻገሩበትን ጥበብ ብንፈትሸው እውነተኛ ዲሞክራሲን በማስፈን እንደነበረ እንረዳለን፡፡ ሐቡድን መብት ውጪ ሌላ ነገር አያሳየኝ፣ የሚል ግትር አቋም ይዞ የሚንገታገተው ኢህአዴግን ጨምሮ በተለማኒ ምርጫ ለሥልጣን የሚወዳደሩ ሁሉም የፖለቲካ ድርጅቶች፣ በ«ሕዳሴ አብዮት» ግለሰብን-እንደግለሰብ እውቅና እንዲሰጡ የመገደዳቸው እውነታም ሆነ በዲሞክራሲያዊው መንገድ የሚመሰረተው ሥርዓት በእርሜያ ብቻ ሳይሆን በየትኛውም የአገሪቱ ክልል የሚነሱ መሰረታዊ ጥያቄዎችን በብቃት የመመለስ አቅም ይኖረው ዘንድ በአንድነት እንድንሰለፍ የሚያስገድደን መተማመኛችን ካሳለፍናቸው እነዚህ የመከራ እና የልዩነት ዓመታት ያገኘናቸው ሁነኛ ተሞክሮዎች ናቸው፡፡

በኢትዮጵያችን የረዥም ዘመን ታሪክ በተለያዩ ከባቢዎች ከተከሰቱት ጭቆናዎች እና የማንነት ጭፍሎች በሻገር፣ የአስልምና እምነት ተከታዮች የተፈፀመባቸው ሥርዓታዊ በደሎችና ጭካኔዎች፣ አንዳንዴም ጅምላ ጭፍጨፋንም እንደሚጨምር በደም የተጻፉት ትርክቶች ያሰረግጣሉ፡፡ የነገሥታቱ የሥልጣን አርካብ በ«ሰዩመ -አግዚአብሔር» ላይ የተደላደለ በመሆኑ፣ ከአርቶዶክስ ተዋህዶ ክርስትና በቀር ሌሎች እምነቶችና ሴክቶች በመዓት-አይን (በጠላትነት) ይታዩ ዘንድ መግፍኤ እንደነበረ የራሳቸው የነገሥታቱን «ዜና መዋዕል»ዎቻቸውን ብቻ በመመርመር መረዳቱ አያዳግትም (እንደምሳሌም በዘመኑ በአርቶዶክስ በሚበየኑት «ቅባት» እና «የፀጋ ልጅ» የተሰኙ ሴክቶች ተከታዮች ላይ የደረሰባቸውን ዘግናኝ አልቂት እዚህ ጋ ማስታወስ ይቻላል)፡፡ በ14ኛው ክፍለ-ዘመን መጀመሪያ ጦረኛው አምደፅዮን ወደዙፋን ከመጣበት ጊዜ አንስቶ እስከ እፄ ዮሐንስ 4ኛ ድረስ እስልምና ላይ የደረሰው ሥርዓታዊ ጭፍሎች አልፎ እልፎ በሠይፍ የታገዘ የግዴታ ጠመቃንም ስለማካተቱ ድርሳናቱ ያወሳሉ፡፡ ፐ/ር ባሕሩ ዘውዴ የእፄ ዮሐንስን የ1871 ዓ.ም የቦሩ -ሜዳ ውሳኔን ተከትሎ የወሎ ሙስሊም ቀን ቀን «አግዚአብሔር»፣ ማታ ማታ ደግሞ «አላህ» ለማለት መገደዱን «የኢትዮጵያ ሕዝብ ታሪክ» በሚለው መጽሐፋቸው ማብራራታቸውም የመግቱን እውድ ያጠናክረዋል፡፡ ዜና መዋዕሎቹም በእምነቱ ተከታዮች ላይ የደረሰውን እንዲህ አይነትን የጋይማኖት ጥቃት (ማገለል፣ የማምለክ ነፃነትን መገፈፍ እና መስል የጭካኔ ድርጊቶችን) ነገሥታቱ ለአገራቸው የፈፀሙት ውሳኔ እና አኩሪ ተጋድሎ እንደሆነ በድፍረት መተረካቸው ማሳያ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል፡፡

በጥቅሉ በዘመኑ ሥልጣንን ቅቡል ለማድረግ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ድጋፍ ግድ ከማለቱ በተጨማሪ፣ ነገሥታቱ ለክርስ ትና ያላቸው መታመን

እና የሥርዓቱ መተዳደሪያ ሕግ ፍትሕ-ነገሥት መሆኑ ለእስልምና መጨፍለቅ እንደዋነኛ ምክንያት ይጠቀሳል። የዚህ ውጤት ደግሞ የዛሬውን «ኢትዮጵያ የክርስቲያን ደሴት ነች» አይነትን ስህተት ስብከት አምኖ የሚቀበል ወንድም-አህት መፍጠሩ አንሰ፤ አንዱ ከፍል ራሱን «ኬጋ»፣ ሌላውን «አንግዳ» አድርጎ ወደማየቱ ጠርዝ ገፍቶታል። ይሁንና በግልፅ እንነጋገር ከተባለ ክርስትናም ሆነ እስልምና እትብታቸው የተቀበረው በመካከለኛው ምስራቅ አገራት እንጂ እክሱም አሊያም ሐረር ውስጥ አለመሆኑ አጠራጣሪ አይደለም። እዚህ ጋ ሊነሳ የቻለውም ቀድሞ ወደሀገር የገባው የበላይ፤ ተከታዩ ደግሞ የበታች እንዲሆን የሚያስገድድ አንዳችም አመክንዮ ማቅረብ በማይቻልበት በዚህ ስልጡን ጊዜም ሳይቀር መግቱ አልፎ አልፎ ሲነሳ እየተሰማ በመሆኑ፤ በ«ሕዳሴው አብዮታ»ችን በግንባር ቀደምትነት ፈውስ ሊያገኝ ይገባል ብዬ ስለማምን ነው።

በ1966ቱ አብዮት ንጉሣዊው አገዛዝ ለመጨረሻ ጊዜ ተንኮታኩቶ ከወደቀ ወዲህ፤ መንግስት እና ኃይማኖት በአዋጅ መለያየታቸው ቢደነገግም፤ ግራ-ዘመሙ ወታደራዊው አስተዳደር በሰውር ከንዱ ሁሉንም የእምነት ተቋማት ለመቆጣጠር በነበረው ህልም፤ በመንፈሳውያን መሪዎች ላይ እያሌ መከራ ስለማድረሱም ሆነ ተቋማቱን አቅም -አልባ ስለማድረጉ በህይወት ያሉ የዓይን ምስክሮች እልፍ እላላፍ እን ደሆኑ ይታወቃል።

ደርግን በ1983 ዓ.ም ወርሃ-ግንቦት ከቤተ-መንግስት አባርሮ በእግሩ የተተካው አብዮታዊ-ግንባሩ መጀመሪያ አካባቢ፤ በተለይም የእስልምና እምነት ተከታዮች በአንፃራዊነት ከቀድሞ በተሻለ መልኩ መብቶቻቸው እንዲከበሩላቸው የሚፈልግ (የሚጥር) መስሎ ይታይ እንደነበረ አስታውሳለሁ። ሆኖም ዘግይቶ ለመረዳት እንደተቻለው ሥርዓቱ ይህንን መብት የፈቀደ የመሰለው፤ በዋናነት ለመጨፍለቅ ያሰበው የኢትዮጵያ ብሔራዊነት አንዱ ወካይ የኦርቶዶክስ ኃይማኖት በመሆኑ፤ በ66ቱ አብዮት ያበቃለትን የእምነቱ የበላይነት አለቅጥ በማግን እና ከመቶ

ዓመታት በፊት የተከሰቱ ታሪካዊ ስህተቶችን ዛሬም የሚፈፀሙ ያህል በማስጨሳ ለማድቀቅ የሄደበት ርቀት እንደነበረ ጉዳዩን ያጠኑ ምሁራን አስረግጠዋል።

ውሎ አድሮ እንዲህ አይነቶቹ ከጀርባ ሴራ ያነገቡ አጀንዳዎች እየጠሩ በመሄዳቸው በዘመነ-ኢህአዴግ የኃይማኖት ነፃነት ከአፋዊነት አልፎ በተግባር ሊረጋገጥ እንደማይችል ጥቁምታ ሰጥተዋል። ጣልቃ ገብነቱም ለኦርቶዶክስ ክርስትና «ፓትርያርክ» እስከመሾም፤ መጀሊሱም የካድሬዎች መፈንጨያ እንዲሆን እስከማስገደድ ድረስ ለመዳፈሩ የሁለቱም እምነት ተከታዮች የተቃውሞ ድምፅ ዛሬም ተግ አለማለቱ አስረጅ ነው። ከ2004 ዓ.ም ወርሃ-ታሕሳስ እንስቶ ሕዝበ-ሙስሊሙ በመላ አገሪቱ እያደረገ ያለው ሠላማዊ፤ ነገር ግን ጠንካራና የተደራ ጀ የተቃውሞ ንቅናቄም ይህንን ሁኔታ ፍንትው አድርጎ ያሳያል ብዬ አምናለሁ።

በነገራችን ላይ ለረዥም ጊዜ በመካሄድ ላይ ያለው የሕዝበ-ሙስሊሙ ፈምባችን ይሰማ እንቅስቃሴን በተመለከተ፤ ሌሎች አስካሁን ያሳዩት ዝምታ ምን ያህል አሳሳቢ እንደሆነ እዚህ ጋ ሊነሳ የሚገባው ዓብይ ጉዳይ ነው። ምእመናኑ ለመፍትሔ አፈላላጊነት የወከሷቸው የኮሚቴ አባላት ለግፍ እስር ከመዳረጋቸው በተጨማሪ፤ የእምነት ነፃነት መብቶቻቸው እንዲከበር እና ታሳሪዎቹ መንፈሳውያን እንዲፈቱ በሠላማዊ መንገድ መጠየቃቸው እንደ ወንጀል ተቆጥሮ፤ «ፀጥታ» አስከባሪዎች የተከበረው ቤተ-አምልኮ ቅጥር ግቢ ውስጥ ሳይቀር በድፍረት ስተት ብለው በመግባት እየወሰዱት ያለው ዘግናኝ የኃይል እርምጃ እና ተደጋጋሚ ጭካኔ የተሞላበት ድብደባ፤ እስር፤ እንግልት... የማናችንንም ልብ የሚሰበር ቢሆንም፤ አስፈሪው ዝምታችንን ገርቶ ከጎናቸው ሊያሰልፈን አለመቻሉ ደግሞ እጅጉን ግራ አጋቢ ነው።

በተለያዩ ጊዜ በአንዋር መስጊድ የተፈፀመው ኢ-ሰበአዊ ድርጊት (የንቅናቄው አራማጆች «ጥቁር ሽብር» ሲሉ ይገልፁታል) ያለአንዳች

የኃይማኖት እና የብሔር ልዩነት ከሕዝብ-ሙስሊሙ ጎን መቆምን አማራጭ አልባ ማድረጉን አምኖ መቀበሉ ከዘገየ ፀፀት ይታደጋል። በተለይም በሀገሪቱ ፖለቲካ የዳበረ የተሳታፊነት ልምድ ያላቸው የኦርቶዶክስ ተዋህዶ እምነት ተከታዮች ለዘብተኝነት ያበቃ ዘንድ ወቅቱ ግድ ማለቱን ማስተዋል ብልህነት ነው (በርግጥ የተቃውሞ እንቅስቃሴው በመስጊድ ብቻ መገደቡ ክርስቲያኑ እንዳይተባበር አንድ አንቅፋት መሆኑን አልዘነጋሁም)። ከዚህ በተጨማሪም አንዳንድ የኦርቶዶክስ እምነት ተከታዮች የሙስሊሙ የተቃውሞ ገታዊነት «የነርሱ ጉዳይ ነው» አይነት ገለልተኛ አቋም ላይ ለመድረሳቸው ገፈ-ምክንያት ተብሎ የሚታመነው በፕ/ር ሀጋይ ኤርሊክ «የግራኝ ስጋት» (Syndrome) በሚል የተገለፀው አደንዛዥ ስነ-ልቦና ሊሆን እንደሚችል ይገመታል። ኢትዮጵያውያኑ ክርስቲያኖች ከ500 ዓመታት በፊት አህመድ ኢብን አልጋዚ የሄደበትን የፖለቲካ ስልጣን ፍለጋ አውዳሚ የጦርነት መንገድ፣ በክርስትና መቃብር ላይ የአስልምናን የበላይነት ለማንበር እንደተሞከረ ተደርጎ ለሚቀርበው መላምት መታመናቸው ወደዚህ ጠርዝ የገፋቸው ይመስለኛል። ግና፣ ይህን መሰሉ አካሄድ ማኪያሌሊያዊ አስተምህሮን እንደ ቅዱስ ቃል የሚያከብረውን ኢህአዴጋዊ-አገዛዝ ዕድሜ ከማራዘም በቀር ቅንጣት ፋይዳ የሌለው በመሆኑ፣ ስጋቱን አራግፎ በመጣል ያለ አንዳች ልዩነት በሕብረት መቆሙ አገሪቱን ወደፊት ለመውሰድ ወሳኝ ሚና ይኖረዋል (በአልነጃቪ/አርማህ መሀከል ያለውን የሚታረቅ የማይመስል ቅራጭ ሳንዘነጋ)።

እየተነጋገርንበት ባለው የ«ሕዳሴ አብዮት» ሀቲት፣ ሃያ አንደኛው ክፍለ ዘመን ላይ ቆመን፣ ከአራት መቶ ዓመታት በፊት በተከሰተ (ሊያውም ስምምነት ላይ ሊያደርሱ ያልቻሉ ትርክቶች ባሉበት ሁኔታ) ይህን ዘመን መቃኘት ረብ የለሽ ነው ብዬ አሰባለሁ። ወደፊት ለመራመድ የክርስቲያኑ ቀዳሚ የቤት ስራ መሆን ያለበት፣ በሕዳሴው የምትፀነስዋ ኢትዮጵያ ከሙስሊም ጋር በብቻነት መዋረስ እንደሌለባት ሁሉ፣ እስከአሁን

እንደተሸከመቻቸው የሚታሰቡትን ኦርቶዶክስ ቀመስ ትዕምርታዊ አሴቶችንም ለመግራት መፍቀድን ይጠይቃል።

ከአስልምና ልሂቃን አንዱ ኡስታዝ ሀሰን ታጁ፣ ለዚህ አይነቱ አንድነት የሚያግዙ ሦስት ነጥቦችን ያነሳል። «ሳይቃን ፍለጋ» በሚል ርዕስ በቅርቡ ባሳተመው ድርሳኑ፣ ሙስሊም በቀደሙ ጊዜያት በኦርቶዶክስ በዓላት ላይ የመሳተፍ የግዴታ ቀንበሩን መጣሉ አለመቻቻል ተደርጎ መቅረብ እንደሌለበት በዋናነት ይጠቅሳል። ከዚህ ጋር አያይዞ፣ ባለፉት ሁለት አስርታት የተመለከትነውን የእምነቱ ተከታዩን «አስልምናን ወደ ማዕደቅ» መመለስ እንዳለመቻቻል፣ አልያም ሌላ ድብቅ ዓላማ እንዳለው በማስመሰል በጥርጣሬ ማየቱ አደገኛ ስለመሆኑ አጽንኦት ሰጥቶበታል። «...ቴዎድሮስ ጨፍጭፎናል፣ ዮሐንስ አርዶናል፣ ዘርአያዕቆብ እምነታችንን እንቋብጧል... መስል የታሪክ እውነቶችን መካድ የትም አያደርስንም» ሲልም ያስታውሳል። እነዚህን የኡስታዝ ምክረ-ሐሳቦች የጠቀስኩት፣ ቢያንስ የታሪክ ተዋስኦ ላይ ተፃራሪ መግቶች የሚቀርቡ ባቸውን ኩነቶች ትተን፣ በታዳሽቷ ኢትዮጵያ በሚበጀው ብያጌ ውስጥ ሙስሊሙን ለመቀላቀል በእጅጉ እንደሚጠቅመን ከልብ በማመን ነው።

ሌላው መሰረታዊ ጥያቄ ደግሞ፣ ከሕዝብ-ሙስሊሙስ ምን ይጠበቃል? የሚለው ነው። እንደ ሐሰን ታጁ ትንተና አንዱ አስፈላጊ ጉዳይ፣ ኃይማኖቱም ሆነ ተከታዮቹ በተለይም በዘመናዊቷ ኢትዮጵያ መሪዎች ተረግጠው መቀጥቀጣቸው የማይስተባበል ሀቅ ቢሆንም፣ ባለፉት የታሪክ ሁኔታዎች ላይ ተመስርቶ ጦር መውሬወርን ትተው ወደፊት በሚወስዱን ጭብጦች ዙሪያ ለመነጋገር ከመፍቀድና ከመድፈር ውጪ የቀረ ምርጫ አለመኖሩን መገንዘብ እንዳለባቸው ነው። የሆነው ሁሉ የተነገረውን ያህል ቢሆንም/ባይሆንም፣ አሁን ያለንበትም ሆነ የገን ዕጣ ፈንታችን በማይበጠሱ ክሮች መግመዱን ተቀብሎ ከመገጣጠልና በጎሳ ከመከፋፈል ይልቅ በሕብረት መነሳት ወደመታደሳችን የሚያደርስን ብቸኛው መንገድ ነው ብዬ አምናለሁ። ኡስታዝ ሐሰን ከላይ ባወሳሁት መጽሀፉ፣ ዶ/ር

አንድሪስ ሙሐሙድ ለፒኤችዲ ማሟያ ካዘጋጀው የጥናት ሥራው ላይ የጠቀሰውም ይህንን ሐቅ በሚገባ ያጠናክረዋል፡ -

«የአሁኑ ትውልድ ላለፉ ግፎች እና መድሎዎች እውቅና በመስጠቱ በአስተሳሰቡም ሆነ በተግባር የማስተካከያ እርምጃዎችን መውሰድ፤ እንዲሁም ጥላቻን ዘርቶ ከማብቀል ጭታቀብ ይኖርበታል፡፡ በታሪካዊ ጭቆናዎች ምክንያት የተፈጠሩ ማሕበራዊ፤ ኢኮኖሚያዊ፤ ፖለቲካዊና ባሕላዊ መበላለጦች የሚካሰቡት መንገድም ሊኖር ይገባል፡፡ ምናልባትም በንዲህ አይነት ልባዊ ጥረቶች ያለፉ ቁሳሎች ሊሻሩና መጪው ዘመን ጤናማነቱ ሊረጋገጥ ይችላል ይሆናል፡፡ ከዚህ ውጪ እውነታውን በመድፈቅና በማድበሰበስ ጤናማና ጠንካራ ማሕበረሰብ መገንባት አንችልም፡፡» (ገፅ 388)

ዛሬ በአስቃቂው ቅሊንጦ እስር ቤት የሚገኘው የመፍትሔ አፈላላ ጊው ኮሚቴ አባል አሕመዲን ጀበልም «ኢትዮጵያውያን መስሊሞች ከ615-1700 የጭቆናና የትግል ታሪክ» በሚል ርዕስ በ2003 ዓ.ም ለንባብ ባበቃው ቅጽ አንድ መጽሐፉ መግቢያ ላይ የታሪክን ፋይዳ እንዲህ ሲል ገልጾታል፡ -

«ታሪክ ትናንትን ለማወቅ፤ ዛሬን ለመረዳትና ለገን ለማቀድ ያግዛል፡፡ ታሪክ ያለው ሕዝብ በአግባቡ ከተጠቀመበት ታሪክ ይሰራል፡፡ ወደፊት መጓዝ የፈለገ መጀመሪያ ወደኋላ ተመልሶ ታሪኩን ይፈትሻል፡፡ የአባቶቹንና የአያቶቹን ገድል ሲረዳ በምን ሁኔታ ውስጥ እንዳለቱ ግልጽ ብሎ ይታየዋል፡፡ የዛሬው እርሱነቱ የበርካታ ሂደቶች ውጤት መሆኑን ይረዳል፡፡ የአባቶቹንም ስህተት አይደግምም፡፡ የነርሱ ጠንካራ ተሞክሮ ኃይል ይሆናል፡፡» (ገፅ 19)

አብዱልከሪም ታጁ በ«ፋክት» መጽሔት ቅጽ 2 ቁጥር 55 «ወደ ጥንቱ መመለስ!» በሚል ርዕስ ላስነበበን ጽሑፍ መደምደሚያ ያደረገውን ሃሳብም እዚህ ጋ ማክል መግቱን ያጠነክረዋል፡ -

«የት እማሆይ ወተት? የነ ሲቲ መይሙና አገር፡፡ የነ የኔታ፤ የነ አብዋ፤ የነ አባቤ፤ የነ ጌትዬ፤ የነ አባ ገዳ አገር፡፡ የነ አብርኸት (የመጀመሪያው ኢትዮጵያዊት መስሊም)፤ የነ ድል ወንበራ፤ የነ ምንትዋብ፤ የነ እትዬ ጣይቱ፤ የነ እትዬ መነን አገር፡፡ የነ ኢዛና፤ የነ ነጃቪ፤ የነ ፋሲለደሰ፤ የነ አባ ጂፋር፤ የነ ሐሰን አንጃም... አገር፡፡ የክርስትና፤ የእስልምና፤ የዋፍሬታና የሌሎች ባሕላዊ ኃይማኖቶች ሀገር፡፡ እነዚህ ሁሉ ናቸው እንግዲህ ማንነታችን የተገመደባቸው ልዩ፤ ጠንካራና ቀለሙ ብዙ ክሮች፡፡ ባሕላችን የተሸመነባቸው ድርና ማጉች፡፡»

...በኢሕአዴግ ስር ያለፍናቸው ዓመታት እንዳስረገጡት ጭቆናው መስሊሙን ላይቶ የተተገበረ ካለመሆኑ አኳያ፤ በመጪው የ«ሕዳሴ አብዮት» ኢትዮጵያን ከውድቀት ለማዳን ወደ መሀከለኛው ፖለቲካ መምጣት በአጅጉ አስፈላጊ ነው፡፡ ለዚህም ሕዝበ-መስሊሙ (ልክ እንደ እርምጃ ተናጋሪው ሁሉ) ቀዳሚው አዋጪ መሆን የሚኖርበት፤ ኢሕአዴግ ላይ በእምነትና በጥርጣሬ መካከል ሲዋልል የከረመበት አካሄድ ኃይማኖቱን በመጨፍለቅ መደምደሙን በግላጭ መመልከቱ ነው፡፡ የከሸፈቱ ሂደት የሚነግረን አንድ እውነትም፤ መምጣቱ አይቀሬ ነው ብለን በምንከራከርለት የመታደስ አብዮት ይህ የማሕበረ-ሰብ ከፍል ከፊት ለመሰለፍ ካንገራገረ፤ ወደ ጨፍላቂነት ሊያፈገፍግ የሚችል ሥርዓት የሚመጣበትን ዕድል ዳግም መፍቀድ እንደሆነ መገንዘብ እንደሚያሻው ነው፡፡ (በነገራችን ላይ በሰሰተኛው አብዮት ለበርካታ ሀገራዊ ጉዳዮች መወሰሰብና አለመግባባቶች መግፍኤ የሆኑት «አሻጥራዊ የፖለቲካ ባሕል፤ የብሔር፤ የመሬት ጥያቄ እና መሰል ጭብጦች የማያዳግም ምላሽ እንዲያገኙ ቅድመ-ዝግጅት ካልተደረገ ሲከራተኛ አብዮትም መነሻ ሊሆኑ መቻላቸውን ማሳሰቡ ተገቢ ነው ብዬ አምናለሁ)

ምዕራፍ ሰባት

የ«ሕዳሴ አብዮት» ተዋሰክ

የ«ሕዳሴ አብዮት» በጠንካራ ትውልዳዊ መሰረት ይገነባ ዘንድ፤ በተነሱት ሃሳቦች ዙሪያም ሆነ ተለጣጭ ርዕሰ -ጉዳዮች ላይ አሁዱ የሚባሉ የአደባባይ ውይይቶች በእጅጉ አስፈላጊ እንደሆኑ መዘንጋት የለበትም፤ የአብዮቱ ተግባርትም ጅግሮ ከዚህ መሆኑን ልብ ይሏልና። በቀዳሚነትም የሕዳሴው አብዮት፤ ካለምሁራዊ ተዋሰክ የምንፈልጋትን ከራሷ ጋር የታረቀች ኢትዮጵያን እንደሚያመጣልን መተማመን ላይ መድረስ ይኖርብናል። ምክንያቱም የፌዴራል መንግስቱ አወቃቀር በዘውግ ተኮር ልባሶች የሚቀነቀኑ ፖለቲካዊ ግቦችን ያዘለ መሆኑን እናምናለንና። ይህም፤ ማሕበረ-ሰባችንን ለተሻለ የፖለቲካ ሥርዓት ግንባታ ከማሳተፍ ይልቅ፤ ወደኋላ እንዲንሸራተት አስተዋፅኦ ማድረግ ግልፅ ነው። የሚመጣው አብዮት፤ የኢትዮጵያን የቁልቁለት ጉዞ በመግታት፤ እንደሀገር መቀጠል እንድትችል ብቻ ሳይሆን፤ ሁሉንም ፍላጎቶች የሚያካትት ይሆን ዘንድ፤

በዚህ መንፈስ የተቃኘ የአደባባይ መግት አይነተኛ ሚና እንዲኖረው ግድ ብሏል። በተዋሰክ ጅግሮም፤ ከላይ እንዳየነው የአውሮፓን ሥልጣኔ በፅኑ መሰረት ላይ ያስረገጡት አስላሳዮቻቸው እንደሆኑ ሁሉ፤ በእኛም አውድ ቢያንስ ለመነሻነት ሀሳቦቻቸውን ወደ አደባባይ ተዋሰክ አብዝተን ልናካትትላቸውና የሕዳሴያችን ምሁራን ሊሆኑ ይገባል ብዬ የማምንባቸው ሶስት መምህራን አሉ፤ መስፍን ወልደማርያም፤ መሳይ ከበደ እና ተክስተ ነጋሽ።

እዛውንቱ ጠቢብ ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያም በተለይም «መከሸፍ እንደ ኢትዮጵያ ታሪክ» በሚለው መጽሐፋቸው፤ የኋላው መዘንጋቱ (የጥንታዊዋ ኢትዮጵያ ሥልጣኔ) የችግሮቻችን ምንጭ መሆኑን አጽንኦት ሰጥተው አሳስበዋል። በገፅ 12 ላይም እንዲህ በማለት በቁጭት ይጠይቃሉ፡-

«ከአንድ ሺህ ዘጠኝ መቶ ዓመታት በፊት ሰረገላ ነበር፤ የመስኖ አርሻ ነበር፤ የግንብ ቤት ነበር፤ ሕዝብ የሚገባው በገንዘብ ነበር፤ ከሌላት መቶ ዓመታት በፊት ጋሪ ነበር፤ ድልድይና የግንብ ቤቶች ተሰርተው ነበር፤ የዚህ ሁሉ የሥራ ጥበብ ለምን ከሸፈ? የአክሱም ሀውልቶችን የመሰራት ጥበብ ለምን ከሸፈ ቀረ? የላሊበላን ኪድንጋይ የተፈለፈሉ አብያተ ክርስቲያናት የመሰራት ጥበብ ለምን ከሸፈ? የገንደርን ቤተ-መንግስቶች የመሰራት ጥበብ ምን አካሸፎ አስቀረው? እነዚህ ሁሉ የድንጋይ ስራ ጥበቦች በሚታዩበት አገር በደሃ ጎጆ ውስጥ መኖር ከትውልድ ወደትውልድ የሚተላለፍ ባሕል መሆኑ በምን ምክንያት ነው?»

ይህን መሰሎቹ የፕሮፍ ተጠይቆችን በጥልቅና በቅንነት ከመረመርን፤ መድብሉ መፍትሔዎችንም ማከተቱን ለመገንዘብ አዳጋች አይደለም። በርግጥም ለእኚህ ጉምቱ ምሁር ወትዋች ድምፆች ጀሮ መስጠት ከቻልን፡- ተራሮችን-ሜዳ፤ አባጣ-ጎርባጣ ጎዳናዎችን-የተደላደለ

አድርገው የሚያቀኑ ከቡድ ሃሳቦችን ማበርከት እንደማይሳናቸው አምናለሁ።

ቀድሞ ግራ-ዘመም የነበሩት የፍልስፍና መምህር ፕ/ር መሳይ ከበደም ሌላኛው የሕዳሴው ምሁር ይሆናሉ ብዬ አስባለሁ፤ በዋናነት ከ40ዎቹ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ መምህራን ጋር በተባረሩ ማግስት ባሳተሟቸው መጻሕፍት እና ጥናታዊ ጽሑፎች (Survival and modernization) እና <Aleqa Asres Yenesew and The west> የመሳሰሉ)፤ የቀደሙ ሀገር-በቀል የኢትዮጵያ ሊቃውንትን መግቶች በማብራራት ይታወቃሉ። ወደ ምንጫችን የመመለስን ጥሪ የሚያስተጋበት ፕሮፌሰሩ፤ ኢትዮጵያ አሁን ካለችበት ማጥ ለመውጣትም ሆነ ወደፊት እንድትገኝ፤ ለረዥም ዘመን ካስተናገደቻቸው ዕሴቶች መካከል ረብ ያላቸውን መመለስ እንደሚገባት አብዝተው ተከራክረዋል። በእነዚህም ሆነ በቀጣይ በሚያስናደቸው ሥራዎቻቸው ላይ በቂ ትኩረት ካደረግን የሕዳሴ አብዮታችንን ለማሳለፍ የሚበጁ ሀገርኛ ብልሃቶችን መሸመታችን አጠራጣሪ አይሆንም።

አሥመራ የተወለዱት የታሪክ አጥኚው ፕ/ር ተከሰተ ነጋሽም ሌላው ተጠቃሽ ናቸው። በተለይም በትምህርት ሥርዓቱ መሻሻል ላይ አበርክቶ ለማድረግ በመሞከራቸው ("The crisis of Ethiopian education: some implications for nation building" እና "The Ethiopian education: from crisis to the brink of collapse" መሰል ጥናቶቻቸውን ልብ ይሏል) በዚህ አውድ የማነሳቸው እኚህ ምሁር፤ እንደ ፕ/ር መሳይ ሁሉ፤ ዘመናዊው የትምህርት ሥርዓት አውሮፓ ተኮር እና ኢትዮጵያ-ጠል በመሆኑ ወደፊት መራመድ እንዳለባቸውን ሳይታከቱ ከመናገር ባለፈ፤ ቋንቋ የሚሸከመውን ሀገራዊ ማንነት ከመረዳት አኳያ አማርኛን እና አሮምኛን የሥርዓተ-ትምህርቱ ቋንቋዎች ማድረግ ብቸኛው ከውድቀታችን መውጫ መንገድ መሆኑን በጥናቶቻቸው ማስረገጣቸውን

ደግመን ደጋግመን ብናስተውለውና ብንወያይበት አበርክቶው የትምህርት ፖሊሲውን ከውድቀት ከማዳኑም በዘለለ፤ ከቋንቋ ጋር ተያይዘው ለሰነበቱ ቅራኔዎችም መፍትሔ ይሆናል ብዬ አምናለሁ።

በአናቱም ከዚህ ቀደም አሮሚያን ለመገንጠል ይታችሁ የነበሩት አባ ሌንጮ ለታ በ2006 ዓ.ም የሰደት ማረፊያ ባደረጉበት አውሮፓ ከጥቂት የአነግ ጓዶቻቸው ጋር በመሆን «የአሮሞ ዲሞክራሲያዊ ግንባር (አዴግ)» በሚል ስያሜ በመሰረቱት ድርጅታቸው «የፖለቲካ ፕሮግራሜ» ብለው የዘረዘሯቸው ነጥቦች በመታደስ መንገድ ላይ ለመቆማቸው ጠቋሚ ምልክት በመሆኑ፤ እንዲሁም የኢስታዝ ሐሰን ታጁ የመቻቻል ትርጓሜና የአንድነት የመፍትሔ ሃሳብ (በተለይም የነገሥታቱን ዘመን በማስታወስና በማገን የታሪክ ወቅሳና ሮሮ ላይ ማተኮሩን ማለዘቡ ከተሳካለት) የሕዳሴው ተዋሰክ አዕማዶች ሊሆኑ የሚችሉ ይመስለኛል።

በጥቅሉ የመስፍን ወልደማርያምን የከሸፈት ኃልዮት ማሕበራ ባሕላዊ እና ሥርዓታዊ ምንጮች መፈተሽና ማብራራት፤ የመሳይ ከበደን የሀገሪቷ የቀደሙ ስልጣኔዎች መገታት ለመሻገር ዘመናዊነትን ከልማዳዊ ማንነቶቻችን ጋር በመለንቀጥ እንደገና አባራውን ማራገፍ ይቻላል። ሆኖም የተከሰተ ነጋሽን የትምህርት ሥርዓታችንን በሀገረኞቹ አማርኛ እና አሮምኛ ቋንቋዎች መሉ ለመሉ መቀየር የሚለውን መግት ከሌንጮ እና ሀሰን የዕርቅና የአንድነት ሃሳቦች ጋር አስተሳሰብ (ያልጠቀ ስኳቸው ሌሎችም አንጋፋ ጠቢባን እንደሚኖሩ ሳልዘነጋ) በቀጣይም አውሮፓውያን ከአምስት መቶ ዓመታት በፊት ከጨለማ የወጡበትን ብልሃት መመርመርን ይበልጥ አጠንክረው ከተከተሉ፤ ሀገር የመታደግ ተልዕኮዎቻችንን ከዳር ለማድረስ ጉልበት ይሆኑናል ብዬ ተስፋ አደርጋለሁ።

ምዕራፍ ስምንት

የሕዳሴው ፊት-መሪዎች

ገዢው ግንባር የመረጠው ስህተት መንገድ፤ ኢትዮጵያችንን ለሳልሳዊው አብዮት እያዘጋጀት ለመሆኑ ማሳያዎችን በደምሳሳውም ቢሆን ለመጥቀስ ሞክረዋል። ከዚህ ጎን ለጎን ተፈላጊው የለውጥ መስመርም «የሕዳሴ አብዮት» የሚል ስያሜ ይዞ፤ ሁሉን አሳታፊ ፖለቲካዊና ማሕበራዊ ንቅናቄ በመፍጠር አገሪቱን በዳግም ውልደት ለማግኘት ብቸኛ አማራጭ የመሆኑ ጉዳይ በስነ-አመክንዮ ተሰናስሎ ቀርቧል። ...እነሆም በዚህ ምዕራፍ ደግሞ አብዮቱን ከዳር ለማድረስ በፊት መሪነት መሰለፍ ይኖርባቸዋል ብዬ የማስባቸውን ተቋማት እና የማሕበረ-ሰብ አካላት እዘረዝራለሁ።

የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት

ታሪክ ቀይረው ያለፉ መሰል ዓለም አቀፍ ተሞክሮዎችን ብንፈትሽ፤ የእኛን የ«ሕዳሴ አብዮት» አይነት የለውጥ መንፈስ በፊት መሪነት

ማስተባበር ከቻሉት ውስጥ በአብዛኛው የሲቪክ ተቋማት መሆናቸው በገዢው የሚታይ እውነታ ነው። ምክንያቱም ይህን መሰሉ የፓርቲ ልዩነትን የተሻገረ እና ዘውግ ዘለል የሆነ ሕዝባዊ ንቅናቄ ላይ ሁሉንም ዜጎች አስተባብረው ሊያሳትፉ የሚችሉት አወቃቀራቸው ማሕበረ-ሰብን ብቻ መሰረት ያደረጉ ሲቪል ተቋማት የመሆናቸው መግፍኤ ነው። ይሁንና ጉዳዩን ከኢትዮጵያችን ወቅታዊ ሁኔታ ጋር ስናገነዘብ አንዲህ አይነቱን የተቀደሰ ተልዕኮ ለማስፈጸም የሚችል አንድም ነፃ እና ጠንካራ የሲቪክ ተቋም አለመኖሩ ለማንም ግልፅ ነው። እናም ሂደቱ ይፈጥን ዘንዳ ተለዋጭ አማራጭ መጠቀሙን ግድ ያደርገዋል። በርግጥ አንዳንድ ወገኖች ለአንዲህ አይነቱ ጊዜ በሰላማዊ መንገድ የሚንቀሳቀሱ የፖለቲካ ፓርቲዎችን መጠቀሙ ብዙም ችግር እንደማይፈጥር ሲናገሩ ይደመጣሉ። ይህ ግን አደገኛና ያልተጠበቀ ከሰረት ሊያስከትል የሚችል ይመስለኛል። መግቱን ለማስረገጥ ቀላል ምሳሌ ብናነሳ፤ ድርጅቶቹ የየራሳቸው የተለያዩ ዓላማ አንግበው የሚታገሉ በመሆኑ ከተሳታፊነት አልፈው በመሪነት መምጣታቸው መንግስታዊ ሥልጣኑን ለመጠቅለል የቀረቸውን ርቀት በማለካከት፤ ንቅናቄውን ከሁሉን አሳታፊነት ወደቡድንነት፤ ከዲሞክራሲያዊ ሽግግር ወደሥልጣን ነጠቃነት (መፈንቅለ መንግስት) የመቀየር አደገኛ ክስተት ውስጥ ለማስገባት ለዲሞክራሲያዊ ብሎ መተማመኛ መስጠት አይቻልም። እንዲያውም ይህ አካሄድ በሌሎች ሀገራት ለከሸፉ አብዮቶች በማሳያነት መጠቀሱም ይታወቃል። እናም ለእኛ አንገብጋቢ ጉዳይ መፍትሔውን አዲስ (ከዚህ ቀደም ያልተሞከረ) አማራጭን ከራሳችን ነባራዊ እውነታ አንፃር መፈለግ ላይ ማተኮሩ ይበጃል ብዬ ስለማምን፤ በግሌ አማራጭ ይሆናል የምለውን ተቋም አጠቁማለሁ፤ ይኸውም በተለያዩ ከተሞች የሚገኙ የንቨርሰቲዎችን ነው። እነዚህን ተቋማት በሚገባ ለመጠቀም በተመሳሳይ ወቅት መጀመር የሚኖርበትን የሕዳሴ አብዮት፤ ሁሉም መንግስታዊ የንቨርሰቲዎች የሚገኙበትን ከተሞች ጨምሮ አገራባች አካባቢዎችን ለማስተባበር ኃላፊነት የሚወስዱበት መንገድን በጥንቃቄ

ማመቻቸው የሚሳካበትን ስልት ከወዲሁ መቀየስ የሚቻል ይመስለኛል። ርግጥ ነው በዛሬው እውነታ ላይ ሆነን በተለይም የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የገዢው ፓርቲ የፖለቲካ መናኸሪያ የመሆናቸውን ነገር ግምት ውስጥ አስገብተን ስናምናለን፤ ሁነቶቹ አልጋ በአልጋ ሊሆኑ እንደማይችሉ ከማንም የተሰወረ አይሆንም። ግና፤ በየተቋማቱ የየትኛውም ፓርቲ አባል ያልሆኑም የሆኑም ለውጥ አራማጅ መምህራንና ተማሪዎች በራስ ተነሳሽነት በመሰባሰብ የማስተባበሩን ኃላፊነት ተረክበው ከፊት መስመር እንዲሰለፉ የማንቃትና ማብቃት ሥራ መስራት ይቻላል ብዬ አምናለሁ። በ2006 ዓ.ም መጨረሻ እና በዚህ ዓመት መጀመሪያ ገዢው ግንባር የዩኒቨርሲቲ መምህራንና ተማሪዎችን ባረጀው -በፈጀው አብዮታዊ ዲሞክራሲ ለማጥመቅ እና ልማታዊ መንግስት መሆኑን በሰብክት ለማሳመን በሞከረበት ወቅት የተሰነዘሩበትን ተግዳሮቶች እና ጠንካራ ተቃውሞዎች ስናስተውል ሃሳቡን ወደ መሬት ለማውረድ «አብዮታዊ ሁኔታ» መኖሩን ከማመለከቱም በተጨማሪ፤ ከንቅናቄው ስፋት አኳያ ከባድ መስዋዕትነት የማስከተሉን አጋጣሚ እጅግ ያጠብባል። ይህ ዕቅድ የሚሳካ ከሆነ ደግሞ ዩኒቨርሲቲዎቹ በዕኩል ውክልና እንድ የጋራ ማዕከል (አዲስ አበባ ለዚህ አመቹ ሊሆን ይችላል) አቋቁመው፤ ሕዝባዊ እምቢተኝነቱ በትግበራም ሆነ በሚነሱ ጥያቄዎች ዙሪያ ተመሳሳይነት (ወጥነት) እንዲኖረው በማድረግ አብዮቱን ከሀገርና ሕዝብ ጥቅም አስተሳሰረው መምራት የሚችሉበትን ዕድል ይፈጥራሉ።

የአንስቶች ሚና...

የ«ሕዳሴ አብዮት» በዋናነት የሚያተኩርበት ሌላው ጉዳይ፤ ከአራት አስርታት በፊት በያ ትውልድ ፈታኝ የትግል ጉዞ ላይ ትልቅ ተሳትፎ የነበራቸውን እንስቶች የተኳቸው የዛሬዎቹ የጾታ አቻዎቻቸው ለምን ከእንቅልፍ በከበደ እርምጃ ውስጥ ሰጠው? የሚለውን ጥያቄ በመፈተሽ መፍትሔ ማፈላለጉ ላይ ነው። ከአውሮፕላን ጠላፊዋ ማር ታ መብራቱና

ታደለች ኪዳነማርያም እስከ መኢሰኝ ግንቦት አዳነ፤ እንዲሁም ከአልፎቹ የኢሕአፓ ትንታዛ ጓዲሶች እስከ ወያኔዎቹ አረጋሽ አዳነ እና ቀሺ ገብሩ ያሉ ተዘርዝረው የማያልቁ የዚያ ዘመን እንስቶች አናብስቶች እንቅስቃሴ እንደዋዛ አክትሞ፤ በብርቱካን ሚደቅሳ፤ ርዕዮት አለሙ፤ እንደ ፈቲያ መሀመድ ያሉ ቁጥራቸው የበዛ መስሊም ሴት ቆራጦችን... በመሰሉ ጥቂት ጀግኖች ተገደቦ መታየቱ፤ በቀድሞው ታሪክ መታደስን አማራጭ የለሽ ያደርገዋል። ለዚህ የአንስቶቻችንን ፊኒክስነት ለመመለስ ከጥንቱ ይልቅ የትላንቱ የአናቶቻችን ጊዜ በተምሳሌነቱ ተስተካካይ የለውም። እነርሱ በያ ትውልድ ተጋድሎ የጊዜውን ጎታች የጾታ አመለካከት በመጋፋትና የወንዶችን ትምክህታዊ ዓለም በመነቅነቅ ደማቅ ታሪክ ለመስራት የታደሉ ፈርጦች እንደሆኑ አስመስክረው አልፈዋልና።

የእኔ ዘመን አብዮተኛ ሴቶችም፤ በኮታ ሳይሆን በእውነተኛው ዕኩልነት እንዲገለጡ ግዴታቸውን ከወዲሁ ለመወጣት የሰመጡበትን ዝምታ መስበር ይኖርባቸዋል። ከወቅታዊው የሀገሪቱ ሕዝብ ቁጥር እኩሌታውን የሚይዙት እንስቶቻችን በነቂስ ያልተሳተፉበት አብዮት በየትኛውም መስፈርት ውጤታማ ይሆናል ተብሎ አይታሰብም። በግልባጭ እነርሱን በዕኩልነት ማካተቱ ካልተሳካ ለውጡ ከመዘግየቱም በዘላለ ከፋ ጠባሳ ሊኖረው ስለሚችል፤ «ያለሴቶች ተሳትፎ የኢትዮጵያ ሕዳሴ እውን አይሆንም!» አይነቱን ዘመነኛ ሊህአዴጋዊ ቧልት እና ፕሮፓጋንዳን በማጋለጥ፤ እንስቶቻችንን አደባባይ የሚያውል ጎታት መፍጠሩ፤ በተለይ ቀድሞውንም በጀግንነት የተሰለፉ (ምንም እንኳ ጥቂቶች ቢሆኑም) የጾታ አቻዎቻቸው ትኩረት ሊሰጡት ይገባል ብዬ አምናለሁ።

የታጠቀው ኃይል ተጠሪነት...

የዓለም ታሪክ እምባ-ገነኖች አብደታቸውን እንዲተገብሩ ያስቻላቸው የታጠቀው ኃይል (ጦር ሠራዊት፤ ደህንነት እና ፖሊስ) ተጠሪነቱን ከሕግ ይልቅ ለግለሰቦች (ለገዢው ፓርቲ) እንዲሆን

በማድረጋቸው አንደኛው አዋጅ ማሳያዎችን ዘርዘሮ ያስረግጣል። የአባቶቻችን የቅርብ ጊዜ ታሪክንም በንመለከት፤ የአጼ ኃይለሰላሴ ጩታን አስተዳደርን ግማሽ ከፍለ-ዘመን አፋፍ ድረስ ተሸከመው የተጻዙት እነዚህ ኃይሎች መሆናቸው ጉዳዩን አምነን አንድንቀበል ያስገድደናል። የክላሲካ መንግስቱ ኃይለማርያም በላዕ-ሱብ ዘመን በታሪክነት ተመዝግቦ ለመታወስ የቻለውም «አወክለዋለሁ» የሚለውን ይህንኑ ክፍል አጥብቆ በመያዙ መሆኑ የተላንት ከሰተት ነው። በላቶት ሁለት አስርታት ያስተናገደው የአህአዴግ ብልጣ ብልጥ አምባ-ገንን አስተዳደርም ከከፋፍለሁ-ግዛ ስልቱ በተጨማሪ ዋና መሰረቱ ጠብ-መንጃ አንጋዩ አካል አንደሆነ ይህ ትውልድ የአይን አማኝ ነው። አዲሱ የሕዳሴ ኦብዮታችንም በዚህ ኃይል ላይ ትኩረት ያደርግ ዘንድ የተገደደበት መግፍኤ አንዱ ይኸው ነው፤ ሌላው ደግሞ እነርሱም ላይ የሚፈጸመው ሥርዓታዊ ጭቆና ግብዓተ-መሬቱ ይፈጸም ዘንድ፤ ግዴታቸውንና ማህበረ-ሰባዊ ኃላፊነታቸውን መወጣት ስላለባቸው ነው።

ይህም ሆኖ ከግፋሉ (ከተጨማሪ) አብራክ የወጣው ጦር ሠራዊት «ተኩሰ!» ተብሎ በታዘዘ ቁጥር ስለምን አምላጭ የመከራ ተቃንካሪ ላይ ሁሉ ጥይት ለማዝነብ ያለማቅማማቱ ጉዳይ አጅግ ግራ አጋቢ ነው። በርግጥም የሀገሩን ግንባር የሚበረቅሰው፤ አህት-ወንድሙን አነጣጥሮ የሚጥለው ሥርዓቱን ተቀብሎት፤ ትዕዛዙንም አምቀበት ነው ወይ? በጥልበትም ሆነ በሥነ-ምግባር ከሚልቃቸው ግለሰቦች የሚተላለፍለትን መመሪያ ለየተገበረ ሰጥ-ለጥ ብሎ የሚገዛው የግል ጥቅም አመዝግቦትን ወይስ ለሌሎቹ የዘፈቀደ ተግባር ሎሌ ሆኖ? ...የደህንነት መ/ቤቱ አባላትስ እንዲህ ታች ወርደውና አጥብለው የፓርቲ አገልጋይ የመሆናቸው ምስጢር የግ ይሆን? ከጥቸው-ግንባር የተለየ የፖለቲካ አመለካከት ያላቸውን ድርጅቶች ቢሮ፤ አመራሩን እና ጋዜጠኞችን በመሰለል መጠመዳቸው የ«አንጀል» ጉዳይ ብቻ ነውን? ንፁህንን በጠፋፋ ፀሀይ ሳይቀር አፍነው ለስቅቶ አሳልፈው እንዲሰጡ የተገደዱበት መነሻ ምንድር ነው? ...የፖሊስ

ሠራዊትስ የሥርዓቱ የማጥቂያ መሳሪያ በመሆን እንዲህ ማዕረጉን አቅልሎ ለሀፍረት የተዳረገበት ጉዳይ በማን እርግጥን ይሆን? ...እኮ ለምንድር ነው የእነርሱንም ጭምር ነፃነትና ሊኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት የሚያውቅ ጥያቄ ባላን ቁጥር ደማችንን ደመ-ክልብ የሚያደርጉት? ...ግን ነው ይህንን እንቅጥልሽ የሚፈታው?

እነዚህን ጥያቄዎች ለመመለስ ሰፊ ጥናት የሚጠይቅ መሆኑ ሳይዘነጋ፤ የንቃት ህሊና ማግስ እና ነፍሰ-ጉዳይን አወዳሹ ነባር ባሕላችን ከገፈ-ምክንያቶቹ መካከል ስለመጠቀሳቸው ለመናገር ግን የምሁራን ትንተና የሚያስፈልገው አይመስለኝም። ከዚህ አኳያም ሕዳሴን መሰረት የሚያደርገው አብዮታችን ከትኩረት ማዕከሉ ቀዳሚ አድርጎ መጠነ-ሰፊ ቅስቀሳና የንቃት ሥራ በመስራት፤ ባለቶት ዘመናት የጭቆናው አስፈጻሚ ሆኖ በታሪክ ጥቁር መዝገብ የሰፈረውን ታጣቂ ኃይል፤ ወደ ተባባሪነት (ሕዝባዊነት) አሻግሮ ከትኩረት ማሰላፍ እንደሚኖርበት ተረድቶ መፍትሔ ካለበጀለት በታሪክ ፊት ሀገርና ትውልድን ከሥላሴ ውድቀት የሚታደግ አይኖርም።

እዚህ ጋ መዘንጋት ያለለበት ቁም-ነገር ለውጡ የሠራዊቱን እና የደህንነቱን ከብር የሚመልስ እንጂ፤ ነቅንቆ የሚበትነው እንዳልሆነ ማሳመን የአብዮተኞቹ ዓቢይ ተግባር ነው። እነርሱ አንድም በኑር ውድነት፤ ሁለትም ነገን በመስጋት ስር እንዲያደሩ ተቀይደው ነጻነታቸውና መብታቸው የተገፈፈ የመሆኑን እውነታ በማስረጃ በመስበክ ከሕዝብ ጎን በመቆም ሚናቸውን ይወጡ ዘንድ ማንቃት አብዮታዊ ግዴታ ለመሆኑ ነጋሪ አያሻም። ከለውጡ በኋላም ሠራዊቱ ከአገር አለኝታነቱ በዘለለ፤ ከአድሎአዊነትና ከእርስ በርስ (ከዘውጋዊ) በጥርጣሬ መተያየትና ጥላቻ በፀዳ ፍትሐዊ አስተዳደር ተጠቃሚ የመሆኑን ጉዳይ ማሳመኑ በወሳኝ ሰዓት፤ ወሳኝ ድጋፍ ለማግኘት የነላ አስተዋፅኦ አለው። የጥቂት ጀነራሎች የመ-ስና ወንጀልም፤ አቻ መኮንኖችንም ሆነ መላ ሠራዊቱን እንደማይወክል

(እንደማያስጠይቅ) ከዘለፉ በራቁ ጨዋ ቃላት መውትውቱ ጤቃሚ ነው። ይህን ቃላት ተልዕኮ ለማሳካት በተለይም የአዛዦቹም ሆነ የተራው ሠራዊትና ደህንነት ቤተሰብ፣ ጎረቤት፣ ጓደኞች፣ ዘመድ-ወዳጅ ወገኖች ቀዳሚውን ኃላፊነት መሸከም እንደሚኖርባቸው ለማስታወስ እወዳለሁ።

የገዥው - ፓርቲ አባላት...

ሌላው አስቀድሞ መዘጋጀት የሚገባው ጉዳይ፣ አብዮቱ በራሱ በገዥው-ፓርቲ ውስጥ ያሉ በፖለቲካ ቀናናዊነት ያልተጠለፉና ሀገራዊ ለውጥ ፈላጊ ለዘብተኛ የአመራር አባላት እና የበታች ካድሬዎች በንቅናቄው ወቅት የአሁኑኔ መንግስት ወይም ሞት፣ ለማለት የማያመነኩ ግትር ጓደኞቻቸውን አግልለው፣ ይህንን ኃላፊነት እንዲወስዱ ጫና የማድረግን አስፈላጊነት የሚመለከት ነው። ምክንያቱም ይህ ሕዝባዊ እምቢተኝነት በምንም መልኩ ግንባሩን በጠላትነት ፈርጆ የሚያሳድድ አለመሆኑን ግንዛቤ መውሰድ ያስፈልጋልና። የሕዝብው አብዮታችን የሚለውን ማሸን የማይታጠቅ፣ ልጆቹን የማይበላ፣ በአጥፍቶ መጥፋት ጨዋታ የማይመራ... መሆኑን ማስረገጥ ግድ ይላል። እንዲሁም ከድህረ -97ቱ የምርጫ ፖለቲካ ድቀት እና ይህን ተከትሎ በመጣው የተቃውሞ ስብስብ መዳከም የተነሳ፣ ፓርቲውን በአዝጋሚው መንገድም ቢሆን እየገሩ መሄድ ይቻላል። በሚል የተቀላቀሉ ብቻ ሚሊዮኖች እንደሆኑ ይታወቃል።

እውነት እውነት አላችኋለሁም፡- እነዚህን ወንድሞችና አህዳች በሂደቱ ውስጥ ለማሳተፍ፣ የአብዮቱን መሪ ህልም እንዲያምኑበት ማድረጉ ላለፈ የማይባል የቤት ሥራ ነው። አነርሱን እያካተትን በተጓዝን መጠን፣ ሌሎችም የፓርቲው አባላት ትግሉን በመቀላቀል፣ የራሳቸውንም ጥያቄዎች ጭምር አንስተው ሥርዓቱ ወደመነጋገር እንዲመጣ ጫና የማሳደራቸው ዕድል እየሰፋ መሄዱን እመን ነው። በሌሎች የፕላኔታችን አገራት በእቅድ የተመሩ አብዮት ስኬቶችን ስንመረምር የእነዚህን መሰል አካላት ተሳትፎ ለውጤቱ ማማር አስተዋፅኦ ማድረጉን መረዳታችን አይቀርም። በነገራችን

ላይ በመታደሳችን ዘመን ለቀደሙ ወንጀሎችም ሆነ ሀገራዊ ውድመቶች ሂሳብ ማወራረድን ታሳቢ ማድረግ ፍፁም አብዮቱን መጎተት ከመሆኑም በላይ፣ የታሪካችንን አስቀያሚ ገፅ በመድገም ቁልቁል መዝቀጥ እንደሆነ መተማመን ይኖርብናል። ግቦችን ኢትዮጵያን እያደሱ ወደፊት ማራመድ አስከሆነ ዘንዳ፣ የተሻለ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓትን የመፍጠሪያው መንገድ ላይ ብቻ ማተኮር ብቸኛው መፍትሄ ነው። ያለፈው ዘመን ለማዕታትን እየዘከርን፣ የተፈፀሙ ግፍና በደሎችንም አዲሱን ትውልድ ለማስፈራሪያ (ለፖለቲካ ጥቅም) ላይሆን ለማስተማሪያ እያዋልን ለአጥፊዎቹ ምህረት እያደረግን በይቅርባይነትና በመቻቻል ላይ የምታበበውን ኢትዮጵያን መመስረት የሕዝብው አብዮት ግብ ሊሆን ይገባዋል የሚል የፀና እምነት አለኝ።

ምዕራፍ ዘጠኝ የትግሉ ስልቶች...

በዚህ ምዕራፍ በቀላሚነት ሊተገበሩ እና በሰላማዊ ትግል ማዕቀፍ ውስጥ ሊካተቱ የሚገቡ ስልቶችን እንግለጻለን።

ሀሳብና የትብብር መገፈግ

የከፋ ጭናቅና ሲኖርም ሥርዓቱን የተሸበሙት ብዙ ሰዎች ለረጅም ጊዜ ትብብር ከነፈጉት ውጭ አገዛዝ ተቆጣጣሪ በመሆን መውደቁ አይቀርም። የሚለው ጀን ቫርፒ የትብብር መገፈግ ፅንሰ-ሀሳብን የሰላማዊ ተቃውሞው ጥኝው የትግል ማዕከል አድርጎ ያቀርባል። በዚህ አይነት ስልት ትግበራ የአንቅስቃሴውን ዓላማ እና የአመራር ስርዓቶችን የማስፈጸሚያ መንገዶች ከመጠቀሙ በተጨማሪ በይፋ የማይታወቁ የትግሉ መሪዎች/ቡድኖች፣ ውጭኛ ለመጣል በሚካሄደው መሪነት እንቅስቃሴን አብዮት ወቅት የትብብር መገፈግ ስልት እንዲት ከፍተኛ ሚና ሊኖረው እንደሚችል፣ ለማሳሰብ ስራ ማስገንዘብ ይገባቸዋል።

በተለይም በአትብብር መገፈግ ጉዳይ በዋናነት ልናነቀው የሚገባን ምጣኔ-ሀብት (ኢኮኖሚ) ተኮር የሆነውን ነው። ይህ ሥርዓት ለጭናቅ ወቅት ካደረጋቸው መብቁል፣ በዝቅግ የምጣኔ-ሀብት ተቋማትን ማቋቋሙ እንዲታይ ይታወቃል። እናም የኢኮኖሚ ትብብር መገፈግን ቀዳሚው የትግል አማራጮችን ብናደርገው አገዛዝን በማዳበሩ የሕዝብውን አብዮት ግቦች በአጭር ጊዜ ለማሳካት የሚገባቸው ዕድል የሰፊ ይሆናል። ለዚህም በዋናነት ልናተኮርባቸው የሚገቡ ስልት ጉዳዮችን እጠቅሳለሁ፡-

ሀ

በጥቅምታዊ መንግሥት በቀጥታ እንደሚመሩና እንደሚገኙ ከሚገኙት ድርጅቶች፣ ምርቶችን ባለመመዝገብ የምርት ሂደቱን ከውስጥ በማጨናገፍ፣ እንዲቀጥሉ ማድረግን የሚመለከት ነው። ሪፖርት ትግል ከባድ ዋጋ እንደሚጠይቅና ከተማመንገጥ ለሀይማኖትና የፍትሕ ጉዳይ እድገት ወሳኝ የሆኑትን የምርት ውጤቶች ከመጥጋታዊ ተቋማት አለመመዝገብ ሥርዓቱን ለማስመደመድ ውጤታማ መሆኑ አይቀርም። በዚህ ጋር ተያይዞ በእነዚህ ተቋማት ውስጥ የሚሰሩ ሠራተኞችን መሀበልና የአመራርን አባላት የምርት ሂደቱን እንዲያስተዋግዱ በማዘጋጀት ተቋማቱን በዝግመታዊ ሂደት አቅማቸውን ማድቀቅ እንዲያትብብር መገፈግ አማራጭ ነው። ይህ መንገድ ከዛሬው ነገራዊ ዕኔታችን አግባብ የማይቻል ቢመስልም፣ የነቃጃነትን ያሳብ ለመረምድ የማይቻለው ደንጋጅ እንደሚገኝና በተግባር ማሳካት ይጠበቅብናል። ደግሞም በቀላሉ በማይደበዝዙ መሳቃቃት ካልታደሉን መጨው ጊዜ አደጋ ይሆን ዝግጁ እንደመቆቱ ይቆጥራል፤ በተለያዩ የሀገሪቱ ዘዴዎች በሚገኙ መንግሥታዊ የግዴታ ተቋማት ውስጥ ያሉትን ሠራተኞች በአገደ የገንዘብ መለመድ በማስተላለፍ ሁኔታዎች ግድ ባሉ ቀን በተመሳሳይ ጊዜ በማንቀሳቀስ ሥርዓቱን ዘፋኝ ማዳበሩ ተግባራዊ የሆነ አለመሆኑን ከሌሎች ሀገራት መስል ተጥቂዎች መረዳት ይቻላል።

ለ

እዚህ ጋ የማነሳው የኢትዮጵያችን ነባራዊ ሀቅ፣ አብዮቶች ከተተገበረባቸው ሀገራት አንድ ለየት የሚል ገፅ ያለው ከመሆኑ ጋር የሚያያዝ ነው። ሁላችንም እንደምናውቀው፣ እነርሱም በይፋ እንደሚለፍፉት የገዢው ግንባር አባላት ተከፋፍለው በሀገሪቷ ኢኮኖሚ የአገባውን ድርሻ ወስደዋል። ከማዕድን ቁፋሮ እስከ ጨርቃጨርቅ ኢንዱስትሪ ከፋይናንሺያል ተቋማት እስከ አልኮል ምርቶች ድረስ የተቆጣጠሩበትን መንገድ ማዳከም፣ ሕዝባዊ ጉዳት ሳይከተል ቀጥታ የሥርዓቱን የመጨቆኛ ምንጭ ማድረቁን ቀላል ያደርገዋል። በርግጥ አገዛዙ ከእነዚህ የፓርቲዎች ተቋማት ምንም አይነት አገልግሎት ላለመጠቀም የሚደረገውን አድማ በመጠምዘዝ፣ እንደተለመደው ሂደቱን በአንድ ቋንቋ ተናጋሪ ላይ ያነጣጠረና ብሔሩን ሆነ ተብሎ ለመጉዳት ታስቦ እንደተደረገ አሰመሰሎ የሚነዛውን መርዛማ ፕሮፓጋንዳ ከወዲሁ ለማጨናገፍ፣ ከድርጅቶቹ ምርቶችን ያለመግዛት ውሳኔ፣ ከማንኛውም ብሔር ተወላጆች የግድ ሥራ ጋር እንደማይገናኝ ማመን እና መተማመንን መፍጠር ቀዳሚው ተግባር ሊሆን ይገባዋል። በ«ኤፈርት» የበለፀገች ትግራይ፣ በ«ዲገሽ» ያደገች ኦሮሚያ፣ አልያም በ«ጥረት» የተጠቀመ የአማራ ክልል አለመኖሩን... መጀመሪያው ክልብ ተገንዝበን ከተንቀሳቀስን፣ ፓርቲ ተኮር ድርጅቶቹን ማግለል አስቸጋሪ አይሆንብንም። የተቃውሞ እንቅስቃሴው ቀጣይ ቅብል መሪዎችም ይህን ጭብጥ ሳይዛባ ሕዝቡ ዘንድ በሚገባ ማስረፅ አንዱ ኃላፊነታቸው መሆኑን ሊዘነጉት አይገባም።

ሐ

የኢኮኖሚ ትብብር መንፈሳዊ የግድ የሚያደርገው ሌላው ጉዳይ፣ ግብር (ታክስ) ያለመክፈል ሕዝባዊ እምቢተኝነትንም ስለሚያጠቃልል ነው። የጭቆናው አገዛዝ ተጠናክሮ የቆመው በታክስ ሥርዓቱ ላይ

መሆኑንም ሆነ ሊሥልጣን ዕድሜ ማራዘሚያው ይህንኑ መንገድ መጥቀሙን በቅጡ መገንዘብ ከቻልን ታክስ ባለመክፈል፣ የቆመበትን መሰረት መቦርቦር የሚቻልበትን ዕድል ማስፋቱን ማስታወስ አስፈላጊ ነው ብዬ አስባለሁ።

የአደባባይ እምቢተኝነት...

ዛሬ ላይ ስለመታገያ መንገዶች ብዙ ነጥቦችን ዘርዝሮ ማቅረብ ላይሰፈልግ እንደሚችል ይስማኛል። ምክንያቱም በአገዛዝ ውስጥ የሚመረጡ የትግል ሰልፋች በይፋ ከማቅረብ ይልቅ፣ በተቃውሞው አደረጃጀት ጥልቅ ዝግጅት እንደየአውዱ እየተመረጡ ቢተገበሩ የተሻለ ውጤታማ እንደሚሆኑ አምናለሁ። ከዚህ አንፃርም ጥቂት ነጥቦችን ብቻ አንስቼ አልፋለሁ። በእነ ጄን ቫርፕ እና መሰል የትግሉ መምህራን ተደጋግሞ የሚጠቀሰው «የአደባባይ መቀመጥ» የሚባለው ለሠላማዊው አመፅ ግንባር ቀደም ተደርጎ ይጠቀሳል። ለረዘሙ ቀናት/ሳምንታት አደባባዮችን ሞልቶ፣ ተጨባጭ ፖለቲካዊ ማሻሻያም ሆነ መሰረታዊ የሥልጣን ሽግግር እስከደረግ ድረስ የመተካካት ስልት በተከተለ እና ግላዊ የዕለት ተዕለት የኑሮ መመስቃቀሎችን ባገናዘበ (በእጅጉ ጉዳቶችን በሚቀንስ) መልኩ በፈረቃ ፕሮግራም የሚደረግ እንደሆነ ይታመናል። በትዕምርትነትም ሰንደቀ-ዓላማን ጨምሮ የእስልምናን፣ የክርስትናን እና የአይሁድ እምነት ምልክቶችን ለመሰባሰቢያነት በመጠቀም፣ በዋና ዋና ግልፅ ሕዝባዊ የመሰባሰቢያ ስፍራዎች ላይ የሰላም ድንኳኖችን መዘርጋት፣ የመማፀፍ ፈርማ ማሰባሰብ፣ በሕንፃዎች አናትና በግድግዳዎች ላይ ለውጥ የሚጠይቁ መፈክሮችንና ምስሎችን መለጠፍ፣ የመኪና ጥፋንባንና ሌሎች ከፍተኛ ድምፅ ሰጪ መሳሪያዎችን ያለማቋረጥ ማስጮኽ፣ የቤት ውስጥ መቀመጥ፣ የሥራ፣ የትምህርትና የረሃብ አድማዎችን መምታት፣ በማሕበራዊ ጉዳዮች ላይ ማደም፣ በየእምነት ተቋማቱ በጋራ ፀሎት ማድረግ... በዚህ ስር የሚካተቱ ተግባራት ናቸው።

የግንኙነት መንገዶች

ይህን ግንኙነት ለማረጋገጥ መረዳት ለመቀጠርም በራሪ ጽሑፎችን ማሰባሰቢያ ድረ-ገጽ ሕብረ-ቤተሰቦችን አጠቃላይ አገልግሎት ለሚሰጡ ሰዓሊዎች መልዕክት መላካቸውን ይገልጻል። የተለያዩ የምስል የደምዳሜ ሚዲያዎችን ማመዛገብ (መዘርዘር) ይጠበቅባቸዋል። እነዚህ ከግብፅ እስከ የክሬን ተቀባይ የተሰኙ አግራሞችን በሊትዮጽፋትም ለመተግበር፣ በግብ ተደራጅቶ በኃላፊነት መሰረት በሊጅት አሰራርና ግዴታ የመሆኑን ጉዳይ አያስረዝርም። እንዲሁም በ2004 ዓ.ም ወር ስለተካሄደው የሕዝብ ምክር ቤት የድምጽ ደሰን የተሰኘው አገልግሎት በሲታማ ተቀባዮችን ማገልገል ወደ ፖለቲካው ተቃውሞ መቀላቀል አንደኛው መንገድ የለበትም። የአዲስ አበባ ተቃውሞ የሚፈቅደውን ሕገ-መንግሥት መሰረት በምልክት አንጠቃቀሙ መጠቀም ለመሳሰሉት ጉዳዮች የዘጋጅ መሰረት አንደኛው አምቀ መቀበልም ሌላው መሰረት የለለበት ምሳሌ ነው።

ይህ ሁሉ ሲሆን የአገሪቱ መሪዎች ሕዝባዊ አብዮትን በታላቅ ጋደል ለመቀበል መከራ ማድረጋቸው የሚጠበቅ ነው። ይህንና በዚህ ጊዜ የሕዝብ ደልት ለግለሰቦች ጥቅም የሚቆሙ ዕጥታ አስጠባሪዎች ጽሑፍ እየተገኘ ወይን ለመግለጽ፣ ምንም እንኳን አፈላቂ ግብር ለመስጠት ለመገኘት የሕግ ታላቅ ለመገንታቱ ለግብርዎች ለመግባቱ ተቀጣጣይና ሌሎች ነገሮችን የአስቸኳይነት በማረፊያ ወይም በደም ለመጥፋት የተቀኙ ሰዓሊዎችን መከተል የሕዝብ አብዮታችን መገለጫ ሲሆን ይገባል። በዚህ መሃል መሆናትም ግድ ነው። በተጨማሪም ይህ አካሄድ በአንዳንድ አገራት እንደተከተለው አጋጣሚውን በመጠቀም አብዮትን ለመጥፋትም ሆነ ለማረጋገጥም ለመግባት ወደ ደም-አፋሽ ነው ለመግባት የሚጠቀሙትን ለመቀበል የራሱ የሆነ አስተዋፅኦ ያደርጋል።

በአፋኝ ሕጎች ላይ ማመልከት

አብዛኛዎቹ የአለማችን ጫካን አገዛዮችን ለታሪካዊ ሽንፈት የዳረገው ሌላው የመታገያ ስልት፣ አፋኝ ሕጎችውን በግላው መግባት መሆኑ በተቀረጸበት ይወሳል። በርግጥ ይህን መሰል የአደባባይ የሕግ-ፍትሃዊ ሕጎች ጥሰት በአምባ-ገነን እስተዳደር ሰማይ ስር ብዙ ዜጎችን ለአስር መዳረግ አደቀረ ነው። ሆኖም የሰላማዊ አብዮት ወጤት መገለጫ የዜጎች አስርን የመዳረር ብርታት እንደሆነ ከመታወቁ አኳያ ይገኛል። አካሄድ ከፍተኛ ሚና አለው። በአኛም ምድር አስርን የሚዳረሩ ብርቶች ቆራጥ ገበዛዝት በተባራኩቱ ቁጥር፣ የተቃውሞ አድራጊዎች ቁጥር በሂደት እየጨመረ እንደሚመጣና አብዮታዊ ጥገዛም ሲታይ አድርጎት ከሠራተኛ አርምዎች ስለሚቆጠቡ ለምንገልገው ሥርዓታዊ ሽግግር አስገዳጅ ፈቃደኝነት ወይን ለገዛቸው እንደሚቻለን ማመን ተገቢ ይመስለናል። ይሁንና ወጥረቱ እየበረታ ሲሄድ፣ አገዛዙም ተቃውሞውን ለማክሸፍ በብዛት ወደ አስር መላኩ አደቀረ ቢሆንም ሐላፊ አታልቅሱ እንዲል መጽሐፉ በአርምዎው ሳይደናገጡ በአኛም በመፅናት ከአደባባይ ሳይፈገፍ፣ ታላላቅዎችን በጀግንነት እያወደሉ፣ ለአስር የሚዳርጉ ሕጎችን በመግባት ጀግኖችን መቀላቀልና ማገራምዎችን አሳትፎ ማድናት አገዛዙን ለማስመድመድ ጠቃሚነቱ በተግባር የተሞከረ ስልት መሆኑን ማስታወስ ያገባል። ነገሩን በነፃ ያገኘ ከቶም ቢሆን የለምና፤ በሙሉም ጊዜ እንጂ በእንዲህ አይነት የንቅናቄ ወቅት አስር ቤት ትንጣት ታህል የሚያስፍራም ሕገ-ወጥነትም አለመሆኑን በልብ-ሕሊና ማሳደሩ ጠቃሚ ነው ብዬ አስባለሁ።

የምዕራባውያን ሚና

የትግሉን ግብ በግልፅ ጽንጽ ካስቀመጡ በኋላ፣ የተለያዩ ሀገራትና ተቋማት ለሥርዓቱ የሚሰጡትን ድጋፍ እንዲያደርጉ መወትወት ነው። ተጥታሪዎችን ለብላዊ ዕርዳታዎች ሳይጨምር አህአዴግ በተቀረጸበት የሆደት

ድጋፎችን ከነዚህ ሀገራትና ተቋማት እንዳያገኝ ጠንካራ ዲፕሎማሲያዊ ጫና የሚካሄድበትን ስልት መቅረፅ በእጅጉ አስፈላጊ ነው። ከዚህ ጋር ተያይዞ፤ አፈናውን ለማራዘም በርትተው በሚሰሩት የሥርዓት ፊት-አውራሪዎች ላይ፤ የጉዞ ማዕቀቦችን ጨምሮ ሌሎች ወደ ድርድሩ ማዕ ቀፍ እንዲመጡ የሚያስገድዱ ግላዊ ጫናዎች እንዲጠናከሩባቸው መጣር፤ ተጨማሪ የትግሉ መንገድ መሆን ይኖርበታል። በርግጥ ይህ የቤት ሥራ በዋናነት በኢትዮጵያውያን ዲያስፖራ ትከሻ ላይ የሚወድቅ እጅግ ጠቃሚ አበርክቶ ነው ብዬ ማመኔን እንዲህ በገሃድ መመስከር ይኖርብኛል።

ምዕራፍ አስር

የአብዮቱ የመጀመሪያ ጥያቄዎች

ባለፈው ምዕራፍ የተጠቀሱት ሠላማዊ የትግል ስልቶች ሥራ ላይ ውለው እና ሕዝባዊ ንቅናቄው በሚገባ ተጠናክሮ ከቀጠለ በኋላ መንግስት እጁን ተጠምዝዞ (ተገድዶ) እንዲተገብራቸው መነሳት ያለባቸው ቀዳሚ ጥያቄዎች (ለሰውጡ መደላድል ይሆናሉ ብዬ የማስባቸው) የሚከተሉት ናቸው፡- በመላ ሀገሪቱ ባሉ ማረሚያ ቤቶች የሚሳቅቁ የፖለቲካ፣ የሕሊና እና የህይወት አስረኞችን ያለምንም ቅድመ ሁኔታ መፍታት፤ በውጪ ሀገር ያሉ ተቃዋሚ ድርጅቶች፣ ምሁራን፣ ጋዜጠኞችና የሙብት ተሟጋቾች ያለልዩነት ወደ ሀገር ቤት ገብተው በነፃ እንዲንቀሳቀሱ መፍቀድ፤ በሚሊኒየሙ ማግስት የፀደቁትን የመያዶች፣ የፕሬስ እና የፀረ-ሽብር አዋጆችን (አፋኝ ሕጎችን) መሰረዝ፤ በሀገሪቱ የመንግስት ምሥረታ ላይ የአፈና መዋቅር ሆኖ የሚያገለግለውን ምርጫ ቦርድ አፍርሶ አብዝሃ ኢትዮጵያዊን ሊያሳምን በሚችል ገፅ እንደገና ማዋቀር፤ ለዴሞክራሲ

ጠቃሚ የሆኑ መንግስታዊ ተቋማትን በፖለቲካ ተፅእኖ ነፃ ማድረግ የበዘሩን (የመንግስት) ሚዲያን እውነተኛ የሕዝብ ልሳን የሚሆኑበትን አሰራር መዘርጋት፤ መከላከያ ሰራዊቱ የደህንነት ሰራተኛው እና የፖሊስ አባላት በነቢብ ሳይሆን በገበር ተጠሪነታቸውን ለሕገ-መንግስቱ ብቻ ማድረግ... የሚያካትት ነው።

እነዚህ ሁኔታዎች ከተሟሉ በኋላ በዚህ ዓመት (በ2007 ዓ.ም) የሚካሄደውን 5ኛ ዙር ሀገር አቀፍ ምርጫ ለተጨማሪ እንድትሰጡ ለመገንባት በማራዘም፤ ለሁሉም ተወዳዳሪዎች (ለነባርቹም ሆነ አዲስ ለሚመሰረቱ የፖለቲካ ድርጅቶች) መድረኩን ከፍተኛ በማድረግ የሕዳሴውን አብዮት መተግበር ይቻላል ብዬ አምናለሁ።

ከዚህ ጎን ለጎንም የለውጡን (የጥያቄዎቹን) መፈጸም የሚከታተሉ፡- ከጎንቆቹው አስተባባሪዎች፤ ከጎንቆ ማሕበረ-ሰብ፤ ከኃይማኖት ተቋማት፤ ከልሂቃት እና ከሀገር ሽማግሌዎች መካከል በተወጣጡ ግለሰቦች የጋራ ምክር ቤት ለዋቅር ቁጥጥር ማድረግ የሚቻልበትን አሰራር መቀየሱ ሌላኛው ጠቃሚ ከዋኔ ነው። ይህ መንገድ በድህረ-አህአዴጋ ኢትዮጵያችን ፖለቲካዊና ማሕበራዊ ምስቅልቅሎችን ቦታ እንዳይኖራቸው የመታደግ አቅምንም ለመገንባት ማስቻሉ መዘንጋት የለበትም።

ብሔራዊ ዕርቅ

ይህ የሕዳሴ አብዮት በሁለንተናዊ ዳግም ልደት ኢትዮጵያን በማደስ የሚደመደም ጎንቆ ከሆነ ዘንዳ፤ የብሔራዊ ዕርቅ ጉዳይ ከዋነኛ የሽግግር ሂደቶች መካከል ከፊት የሚቆም እንደሆነ ይሰማኛል። በርግጥ ይህ ርዕሰ-ጉዳይ በተነሳ ቁጥር፤ ማን ከማን ጋር ነው የሚታረቀውን እያለ የሚቀልድ ሊህላዴግ መራሹን መንግስት የመሰለ ቢኖርም፤ ሀገሪቷን እየመጣበት ካለው መፍትሄ ለማፍን፤ ብሔራዊ እርቅ ምቹ ድልድያችን

መሆኑን ግመን ያሰረዳል። ከሁሉም በላይ ደግሞ የኢትዮጵያን ፖለቲካ በበላይነት የሚዘውሩት ልሂቃንን በአንድ የጋራ መድረክ ላይ ማሰባሰብ፤ በቀጣይ እንድትኖረን በማዘጋት ሀገር ምንነት ግዕዛዊ ውስጥ የሚያርፉ ተመጋጋቢ አመለካከቶችን ለመቅረፍ አይነተኛ ሚና ይጫወታል።

በነገራችን ላይ ይህን ተግዕዝተ የመሰለ ግን ሊከወን የሚችል የሕዳሴ አብዮት ያለአንቅፋት ለማሳለፍ፤ በቅድሚያ ገዢዎቻችንን በአንድ ከፋ አጋጣሚ ስልጣን ብናጣ ያበቃልናል። ከሚለው ነቢዮቹም ሆነ ተጨባጭ ስጋት እንዳለቀቁ ዋስትና መስጠት ላይ መግባባት የግድ ይላል። በመገደል ከተበከለው ይህ አይነቱ የግራ ቀኝ ፖለቲካ ለመዝነት፤ ከነውረኝነታቸው ጋር ሀገሪቷ የእነርሱም እንደሆነች እንዳለማቸው ማድረግ ብዘኛው መፍትሔ ነው። በመጨረሻም ኢትዮጵያ አንዱ ልዩ ቀናዒ ሌላኛው ደግሞ ተጠርጣሪ እንደማይሆንባት መተማመን፤ ለሕዳሴው የሚኖረንን ተስፋ ያገለበታል የሚል ፅኑ አምነት አለኝ።

በመጨረሻም የሕዳሴ አብዮት» ማዕቀፍ፤ በሕዝባዊ የአደባባይ ዓመፅ ሥርዓቱን ከማውረዱ በዘለለ በደም-አልባት ያጣነውን አንድ ዋነኛ አሴት አውሶን የሚያልፍ ይመስለኛል። በሰላማዊ አብዮት የሚሰተፍ ዜጋ አገራዊ ሕዳሴን በማምጣት፤ ሁላችንንም በአኩልነትና በነጻነት የሚያኖር ፖለቲካዊ ሥርዓት ማዋለዱ አይቀራ ነው። በመጨረሻም አስተዳደር የሚከወኑትን ሀገራዊ ጉዳዮች በያገባኛል የሚከታተል፤ እያንዳንዱን የዜግነት መብቱን አጠነክሮ የሚጠይቅ እና በውይይት (በሃሳብ ብዝሃነት) የሚያምን ትውልድ በሕዳሴ አብዮት» ሂደት እንደሚፈጠር በአርግጦኝነት መናገር ይቻላል። የጎንቆቹው አድማስ ሁሉን አቀፍ መሆኑ ከተሳካለት ደግሞ በድህረ-ለውጡ የሚነበረውን የፖለቲካ ባህል በእጅጉ የዘመን ያደርገዋል። የአብዮተኞች አባት ተብሎ የሚወደለው ካርል ማርክስ ከዓዲት ፍሬሬክ አንግሊስ ጋር በደረሰው መድበል ይህን እውነት አስረግጦ አልፏል። «German Ideology» በሚለው የአሰላሳዮቹ የጋራ ሰራ ላይ የአብዮት ሂደት

ዋና ፋይዳ ከለውጡ በኋላ የሚፈጠር ማሕበረ-ሰብ የነቃ እንደመሆኑ፤ መጨዎቹ የሥልጣን ተረካቢዎች በቁመቱ ልክ ካልሆኑ (ካልመጡት) ለእነርሱም አስቸጋሪ እንደሚሆን የማስረገጡ እውነታ ነው። ይህን ታላቅ ሁኔታ በተግባር በተፈፀመ ማስረጃ ለመረዳት የቅርቡ የአረቡ መነቃቃት ማየቱ ብቻ በቂ ነው። የግብፅ ሕዝብ ከአብዮቱ በፊትና በኋላ ያለውን የንቃት ልዩነት ማንም የሚያስተውለው ነው። ዛሬ ላይ የምንመለከተው ማሕበረ-ሰብ የሆነኒ መባረክን የጭቆና-አገዛዝ በተራዘመ ቻይነትና ትዕግስት ካሳለፈበት ዘመን አንፃር ሲታይ ፍፁም ፖለቲካዊ ስለመሆኑ በብዙዎች ተወስኗል። ለእያንዳንዱ አገራዊ ጉዳይ ያገባኛል በማለት መሟገትን የዕለት ተዕለት ስራው አድርጎታል። ከዚህ አብዮታዊ ሃሳብ ትይዩ በብረት የሚመጣ ለውጥ፤ ተመልሶ ማሕበረ-ሰባዊ ፍዝነት ውስጥ እንደሚጥለን መረዳታችንም፤ መጨውን የአብዮት አማራጭ ብቸኛው ትውልዳዊ ዕዳ ወደማድረግ ገፍቶታል። ከሞት ይልቅ ህይወት፤ ከድቀት ይልቅ ጥንካሬ፤ ከመበታተን ይልቅ አንድነት የሚሰጠንን ሠላማዊ የለውጥ ንቅናቄ ስለመከወን ደግመን ደጋግመን ማሳላሰል ደግሞ የዘመኑ አስገዳጅ ኃላፊነት እንደሆነ በፍፁም ሊዘነጋ ሊይገባውም።

የመኸሩ ወቅት . . .

ይህን መሰል በሕዝብ እምቢተኝነት እና አደባባይ በመዋል የሚከወን የለውጥ ጥያቄ ማቅረቡ ሥርዓቱ ከሃያ ሶስት ዓመት በላይ ከመቆየቱ አኳያ የተቻኮለ እንደማይሆን እምናለሁና፤ ከላይ ከተጠቀሱት ዋና ዋና አብዮታዊ ጉዳዮች አንፃር እንዲሁም በአንድ ወቅት አቶ መለስ ዜናዊ «ልጄ ፋኖ ተሰማራ እንድትል አልፈልግም» እንዳለው ሁሉ፤ ሀውሐት በኢትዮጵያችን ታሪክ የመጨረሻው «ነፃ እውጩ» ብረት ነካሽ ድርጅት ይህን ዘንድ ከተሰማማን፤ ለትግበራው 2007 ዓ.ም በሁለት ምክንያቶች ከመቼውም የበለጠ የተመቸ ይመስለኛል፡-

፩

ሕዝባዊ ቁጣዎች ከዕለት ወደዕለት ተባብሰው የሰው ልጅ ሊኖረው የሚገባውን የትዕግስት ዳርቻ የጣሱ መሆናቸው እና ራሱ ገዥው ፓርቲ በውስጥ ትግል መናቁሩ ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሰበት ኢጋጣሚ በአመፁ በቀላሉ እንዲፍረከረክ ያደርገዋል። በተለይ ደግሞ ይህ የውስጥ መተጋገል ሲታረቅ ወደማይችል ልዩነት እያመራ ከመሆኑ አኳያ፤ በሚያስከትለው ከፋ ውጤት ሀገሪቷንም ይዞ እንዳይሞት የ«ሕዳሴ አብዮት» ይታደገዋል ብዬ እምናለሁ።

በዚህ ዓመት የሚደረገውን አምስተኛ ዙር ሀገር አቀፍ ምርጫን የማራዘሙ አስፈላጊነት ከሕዝባዊ ጥያቄው መካከል ግንባር -ቀደም ከመሆኑ እይቀሬነት እኳያ ለአገዛዙ በቂ የጥሞና ጊዜ መስጠት የማስቻሉ ጠቀሜታ፤ እንደም የሂደቱን መንገድ ለማደላደል የሚያስችል አበርክቶ ይኖረዋል፤ ሁለትም በአፋና ስር የሚካሄደውን ምርጫ ሕጋዊ በማስመላል «ሕዝብ የአምስት ዓመት ኮንትራት ሰጥቶናል» በሚለው የተለመደ ፕሮፓጋንዳ በማጭበርበር ወደ ኃይል እርምጃ የሚገባበትን መንገድ ለመዝጋት፤ ሶስትም ለዚህ የይስሙላ ምርጫ የሚወጣውን የሀገር ሀብትና ውድ ጊዜን ከብክነት ማዳኑ ግድ ስለሆነ ነው፡፡

...በመጨረሻም እየተነጋገርንባቸው ያሉት እነዚህ ታላላቅ እጅግዳዎች እውን ይሆኑ ዘንድ ቀጠሮውን በልቦናችን ይዘን፤ ራስን በውስጥ ዝግጅት ማሰናዳቱ ለነገ የማይተው የቤት ስራችን መሆኑንም ጨምሮ መረዳት ያሻል፤ በዚህም የሕዳሴያችን ንቅናቄ እንደ ቀዳሚዎቹ ሁለት አብዮቶች አዲስ መዘዝ ሳይሆን፤ አዲስ ተስፋ እንዲያመጣ እናስችላለን ብዬ አሰባለሁ፡፡

በርግጥም ያቺ ትንሳኤ አብሳሪ ዕለት በኢትዮጵያችን ምድር ከቶም ቢሆን እቻ የላትምና፤ በእያሌ ናፍቆት ስለመጠበቅ ዛሬ ላይ እንዲህ መመስከሩ ከምኞት የተሻገረ መሆኑን አስረግጬ ብናገር ማጋነን እይሆንምና፤ እነሆም ፀሀይቱ መቀቷን ለግሳ፤ ጨረቃም ከነሙሉ ከብጁ ብርሃኗን ፈንጥቃ፤ ከዋክብትም ያለስስት ደምቀው እየተጣቀሱ... የተሰለቸውን የጭቆና አጋዛዝ እናጨልም፤ የግፍ ሥርዓቱን ቀንበር እንገረሰስ ዘንዳ በድምቀት ሊያጅቡን የሚበረቱበት ዘመን ላይ ደርሰናልና - ንቁ፡፡ ያለመዘናጋትም የጥሪ ምልክቶችን ተከታተሉ፡፡ ለዚህም አስቀድሞ በየአካባቢያችሁ ራሳችሁን እያደራጁትሁ፤ ፍቅርን እየሰበካችሁ፤ የጥላቻ ተከሎችን እየቀላችሁ ጠብቁ - ጊዜው እጅግ በጣም፤ እጅግ ተቃርቧልና፡፡

ኢትዮጵያ ለዘላለም ትኑር!!!

ዋቢ መጻሕፍት

- ፕ/ር ባሕሩ ዘውዴ፡ የኢትዮጵያ ታሪክ ከ1847 እስከ 1983፡ 2003 ዓ.ም
- ፕ/ር ታደሰ ታምራት፡ ኢትዮጵያዊነት ከመሰረቱ፤ 1991 ዓ.ም
- ፕ/ር መስፍን ወ/ማርያም፡ ኢትዮጵያዊነት በደርግና በወያኔ ያገዛዝ ሥርዓቶች፤ 1991 ዓ.ም
- ፕሮፌሰር መስፍን ወልደማርያም፡ «መከሸፍ እንደ ኢትዮጵያ ታሪክ»፡ 2005 ዓ.ም
- ሚሊዮን ነቅንቅ፡ «ትልቋ ኢትዮጵያ የብዙ ነገዶች ማግበረሰብ»፡ 1993 ዓ.ም
- ዶ/ር ላደስ ጌ ድሌቦ፡ የኢትዮጵያ የገባር ሥርዓትና ጅምር ካፒታሊዝም፡ 1983 ዓ.ም
- አንዳርጋቸው ጽጌ፡ የአማራ ሕዝብ ከዩት ወዴት፡ ሰኔ 1985 ዓ.ም፡
- አሸቱ አረና ዲባባ፡ የኦሮሞ ታሪክ ከጥንት እስከ 1890ዎቹ መጨረሻ፡ 2001 ዓ.ም
- አሸቱ አረና ዲባባ፡ «የኦሮሞ ታሪክ»፡ 2003 ዓ.ም.
- ጳውሎስ ሞሮ፡ አጤ ቴዎድሮስ፡ 1985 ዓ.ም
- ከዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ ጋር በግል የተደረገ ውይይት
- ዓለሙ ኃይሌ፡ «የኢትዮጵያ ታሪክ፡ የአፄ ሱለንጉሰ ዜና መዋዕል»፡ 2005 ዓ.ም
- ዶ/ር አንድሪስ ሙሐመድ አወሊያ... ከመጋቢት እስከ መጋቢት፤ ያልታተመ ጽፍ፡ 2004 ዓ.ም
- አሕመዲን ጀበል፡ ኢትዮጵያውያን መሰሊሞች ከ615-1700 የጭቆናና የትግል ታሪክ፡ ቅጽ አንድ፡ መጋቢት 2003
- አቤል አለማየሁና ኤልያስ ገብሩ፤ ኢትዮጵያን ማን ይታደጋት? 2005 ዓ.ም

- Doctor Merara Gudina "Contradictory Interpretations of Ethiopian History: The need for a new consensus"
- ዶ/ር መሪራ ጉዲና፡ የኢትዮጵያ ፖለቲካ ምስቅልቅል ጉዞና የሕይወት ትዝታዎች፡ 2005 ዓ.ም
- ግዛው ዘውዱ፡ የኢትዮጵያ ታሪክ ትርክትና ታሪካችን፡ 2005 ዓ.ም
- The Columbia Encyclopedia, ስድስተኛ ቅጂ (2001-05)
- ሄንሪ ዴቪድ ቶር፡ On the Duty of civil Disobedience፡ 1849
- Jean Sharp፡ From dictatorship to democracy :
- Piter Gill፡ Famine and foreigners in Ethiopia:
- ኤርምያስ ለገሰ፡ የመለስ ትሩፋቶች፡ 2006 ዓ.ም
- «የትግል ጥሪ» መጽሔት፡ 1979 ዓ.ም፡ ወርሃ ግንቦት-ሰኔ
- ታቦር ዋሚ፡ «የውገና ድርሰቶችና የታሪክ እውነቶች»፡
- የኦሮሞ ክልል ባሕልና ቀሪዝም ቢሮ፡ የኦሮሞ ታሪክ እስከ አስራ ስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን፡
- ኡስታዝ ሀሰን ታጁ፡ ሠይፋን ፍለጋ፡ 2006 ዓ.ም
- «ፋክት» መጽሔት ቅጽ 2፡ ቁጥር 55
- ቻሌንጅ፡ መጽሔት የሰሜን አሜሪካ ተማሪዎች ማህበር መጽሔት፡ 1965 ዓ.ም. እ.ኤ.አ.

በ«ኤፈርት» የበለፀገች ትግራይ፤ በ«ዲንቼ» ያደገች ኦሮሚያ፤ አልያም በ«ጥረት» የተጠቀመ የአማራ ክልል አለመኖሩን... ክልብ ተገንዝበን፤ ለህልውናችን የቀን ተቀን ኑሮ እጅግ ወሳኝ የሆኑትን የምርት ውጤቶች ሳይቀር ከመንግስታዊ ተቋማቱ ባለመግዛትና የምርት ሂደቱንም ከውስጥ በማጨናገፍ እንዲዳከሙ ማድረግ፤ ሥርዓቱን በአጭር ጊዜ ውስጥ ለማሸመድመድ እጅግ ውጤታማ ስልት እንደሆነ አምናለሁ። ከዚህ ሌላ የጭቆናው አገዛዝ ተጠናክሮ የቆመው በታክስ ሥርዓቱ ላይ መሆኑን እና ይህንኑ መንገድ ለሥልጣን ዕድሜ ማራዘሚያው መጥቀሙን በቅጡ ተረድተን ግብር (ታክስ) ባለመክፈል፤ የቆመበትን መሰረት መበርበርና መናድ ይቻላል።

ርግጥ ነው ሁላችንንም ግራ-ገቡ ሊህአዴግ ፍርሃት በናጠው ቁጥር ሲያሻው በገፍ ወህኒ እያነረ፤ ሲፈልግ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን እንኳን ያልጨረሱ ብላቴኖችን ግንባር በጥይት እየፈረከሰ፤ በል ሲለው ደግሞ ይህንን መከራ እና ስቃያችንን የምንተነፍስበት ሚዲያ እያሳጣን በምሬት እንደሞላን እንከድም። ይህ ሁሉ ሆኖም ግን ድርጅቱ የተካነበትንና ለፍልሚያ በጥድፈያ የሚመርጠውን ጠብ-መንጃ አናነሳም። ጠብ-መንጃ የማናነሳው ልብ-ሙሉነታችን «ተራሮችን እንቀጠቀጥን» ከሚለው ትውልድ ያነሰ ሆኖ በመገኘቱ አይደለም፤ ሚሊዮናት ዘመን ተጋሪዎቹ ለሀገር ጉዳይ፤ ለሕዝብ ጥቅም ግንባራቸውን እንደማያጥፉ አውቃለሁና፤ አሊያም ደግሞ የደኑ መመንጦር ምሽግ ስላሳጣን ወይም የምናፈገፍግበት መሬት ስለጠፋንም አይደለም። ብረት-ጠል የሆነው፤ በሠላማዊ ሕዝባዊ ዓመፅ ይህን ሥርዓት አስቁሞ፤ ኢትዮጵያን ማደስ እንደሚቻል ካለን የፀና እምነት ባሻገር፤ ነባራዊውም ሁኔታ ሮኤቱ የሚያስረግጥልን ይሄንን በመሆኑ ብቻ ነው። በአንድ ወቅት መለሰ ዜናዊ «ልጄ ፋኖ ተሰማራ... እንድትል አልፈልግም» እንዳለው፤ ይህ ሠላማዊ የመጨረሻ መከራ በኢትዮጵያ ሰማይ ስር ዳግም ነፍጥ እንዳይነሳ አስተማማኝ ዋስትናን ሰጥቶ እንደሚጠናቀቅ አንጠራጠርም።

ከመጽሐፉ ውስጥ ገጾች የተወሰዱ